

קובץ גליונות

פרשת שמייני

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

מרן ראש הישיבה
הגרמ"י ליפקוביץ זצוק"ל
מרן הגאון
רבי יעקב אדלשטיין זצוק"ל
הגאון הצדיק
רבי ישראל אלי' וינטרויב זצוק"ל
הגאון האדיר
רבי אברהם גנחובסקי זצוק"ל
הגאון הגדול
רבי שלום בן ציון פלמן זצוק"ל
הגאון הצדיק
רבי ראובן קרלינשטיין זצוק"ל

ויבלחט"א

מרן ראש הישיבה
הגראי"ל שטינמן שליט"א
מרן שר התורה
הגר"ח קניבסקי שליט"א
מרן פוסק הדור
הגר"ח קרליץ שליט"א
מרן רה"י
הגר"ח אדלשטיין שליט"א
מרן המשגיח
הגר"ד יפה שליט"א

דברי שייה
כאיל תערוג
פרי חיים
נשייה בחוקיך
גאון יעקב
דברי אמת
פניני דעת
נפשו גחלים תלהט
פנינים משולחן רבינו
שלמים מציון
דרכי החיזוק

זכות הלימוד בקובץ לע"נ
שרה רבקה בת שמואל זונדל
נלב"ע כ"ה ניסן תשס"ג
תנצב"ה

ניתן לשלם על הקובץ גליונות במכשירי 'קהילות' ו'נדרים פלוס' בבתי הכנסת

מדור תיובתא – חג הפסח

ניתן עדיין לשלוח תשובות עד לתאריך כ"ט ניסן,
למייל: k.gilyonot@gmail.com או לפקס: 077-2092005
יש לשלוח לפחות 2 תשובות מתוך 8.
יש לציון שם מלא, כולל/ישיבה, כתובת ומס' טלפון.
אפשר לעיין בספרים.
ההגרלה תערוך אי"ה בר"ח אייר.
שמות הזוכים יופיעו אי"ה ב"קובץ גליונות".
ספרים יקרי ערך יוגרלו בין המשתתפים

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900
ניתן לתרום במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת ברחבי הארץ,
יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש קובץ גליונות
וכן בקו העדקה 073-2757000 יש להקיש עבור קוד 4311

נדרים	ו'ג אב	ואתחנן	נדרים	כ"ג סיון	שלח	נדרים	שמיני	כ"ו ניסן
נדרים	כ' אב	עקב		ל' סיון	קרח		תזריע מצורע	ג' אייר
	כ"ז אב	ראה	נדרים	ז' תמוז	חוקת		אחרי מות קדושים	י' אייר
	ד' אלול	שופטים		י"ד תמוז	בלק		אמור	י"ז אייר
	י"א אלול	כי תצא		כ"א תמוז	פנחס	נדרים	בהר בחוקותי	כ"ד אייר
	י"ח אלול	כי תבא	נדרים	כ"ח תמוז	מטות מסעי	נדרים	במדבר - שבועות - נשא	ב' סיון
	כ"ה אלול	נעבים וילך		ו' אב	דברים	נדרים	בהעלותך	ט"ז סיון

באיך תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי ענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

בס"ד | גליון 201 | שנה ד' | פרשת שמיי | שנת תשע"ז

פניני הפרשה

לטהרה, ולא סיבה-לטהרה. ולא יועיל מה שאנשים ישנו את המציאות.

סיבת היציאה ממצרים

כי אני ה' המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים והייתם קדשים כי קדוש אני (שמיני יא, מה) פרש"י, ד"א, כי אני ה' המעלה אתכם. בכולן כתיב: והוצאתי. וכאן כתיב: המעלה. תנא דבי רבי ישמעאל, אלמלא לא העליתי את ישראל ממצרים אלא בשביל שאין מטמאין בשרצים כשאר אומות, דייס. ומעליותא היא גבייהו, והוא לשון "מעלה".

ויל"ע, למה תלה איסור שרצים ביציאת-מצרים, ולא כשאר המצוות שניתנו בהר סיני? ויל"ע, בפרשת שמות (ג, יב) כתוב, שאמר ה' למשה: וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה. מבואר, שאי אפשר ליתן תורה כשנמצאים בין-המצרים. נמצא, שהיציאה ממצרים, היא סיבה שייאסרו בשרצים. [כעין מש"כ האבן-שלמה (פרק ה אות ד בה"ה אות ג) הראשונים לא רצו שבמקום קיבוצם ישתתף מעשה-יד-אדם שוא יהא בהם מעשה א' שלא בכונה קדושה, ועל כן הסתופפו בין האילנות תחת מעשה ה' עכ"ל].

שבירת אוכלים

וכל כלי חרש אשר יפל מהם אל תוכו כל אשר בתוכו יטמא ואתו תשברו (שמיני יא, לג) בת"כ איתא ד"א אותו אתה שובר על טהרתו ואי אתה שובר אוכלים ומשקים לטהרתו.

וצ"ב מאי ס"ד שיועיל שבירת אוכלים ומשקים לטהרתם, דבשלמא כלי שנשבר נטהר כיון שאין עליו שם כלי, אבל אוכלים ומשקים שנשברו הם עדיין אוכלים ובמה הם יטהרו? והנה תוס' בפסחים ל"ג ב' הוכיחו מזה דפחות מכזית לא רק שאינו מטמא אלא גם לא מקבל טומאה דאל"כ פשיטא דלא מהני להו שבירה עכ"ל.

אמנם עדיין צ"ב דמ"מ כיון שהאוכל נטמא כשהי' כזית ועדיין שם אוכל עליו מאי ס"ד שירד ממנו הטומאה? וראה באבי עזרי הל' טומאת אוכלים פ"ד ה"א שכתב דס"ד דשבירה מועיל משום שינוי

וקמ"ל שלא מועיל משום שינוי אלא רק משום שנתבטל משם כלי ולכן באוכלים לא מועיל שבירה ע"ש.

ועדיין צ"ע דהא בשבירת כלי אפשר לטהרו או משום דאינו כלי ורק בכלי מצינו טומאה ולא בחתיכת חרס, או לחדש טהרה ע"י שנשתנה היינו אע"פ דיהי' כלי אלא דנשתנה ובודאי אין לחדש דיהי' טהור מחמת דנשתנה להיות דבר אחר. וע"כ היינו מבינים דזה משום דאינו דבר ששייך בו דין טומאה וא"כ באוכל פשוט דלא יועיל לטהר ע"י שבירה.

הכשר במקצת מים

מכל האכל אשר יאכל אשר יבוא עליו מים יטמא וכל משקה אשר ישתה בכל כלי יטמא. (שמיני יא, לד) הערוך לנר כריתות ט"ו ב' מוכיח מכמה מקומות שמספיק ביאת מים על קצת מהאוכל ולא צריך שיבוא מים על כולו ממש ע"ש. ולכאורה זה מוכרח דאל"כ הי' צריך להיות ביאת מים בכולו ממש אפי' בתוך הפרי, וזה ודאי לא שייך וע"כ מספיק ביאת מים בקצתו ויל"ל.

טבילה לגר בשבת

אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור ונגע בנבלתם יטמא. (שמיני יא, לו) יש לעיין לכאורה לשיטת הכס"מ (פ"ו מאבות הטומאה) דאין נטהר הטובל עד שיוצא מהמקוה, צ"ע אמאי אסור לטבול בשבת, הא כשנכנס אינו נטהר ולצאת הוי פיקול? וכתב רבנו: י"ל דכשנכנס עושה פעולה שע"י יתקון דבר לאחר זמן ג"ז מקרי תיקון נמצא דבטבילתו עושה שיתקון ביציאתו.

עקירת חטא, זה עבודה של כל החיים. כל מעשה-טוב שעושה, מועיל לנקות, ועדיין היה מה לנקות...

ויאמר משה אל אהרן קרב אל המזבח ועשה את חטאתך ואת עלתך וכפר בעדך ובעד העם ועשה את קרבן העם וכפר בעדם כאשר צוה ה' (שמיני ט, ז) פרש"י, שהיה אהרן 'בוש' וירא 'לגשת'. א"ל משה: למה אתה בוש, לכך נבחרת. מדוע לא הזכיר גם: למה אתה 'ירא'?

וי"ל כי היראה באה מחמת הבושה, ולכן הזכיר את 'הסיבה' ליראה. ולמה לא ניגש, הלא נצטווה? ואם היה בוש, מה חידש לו משה כשאמר לו: לכך נבחרת. הרי ידע מזה שנבחה, ובכל זאת היה בוש וירא? כתב הרמב"ן, אצל אהרן קדוש ה', היה חטא העגל היחיד שבו חטא, והוקבע בנפשו בבחינת: וחטאתי לנגדי תמיד, והיה נדמה לו כאילו צורת העגל שם מעכב בכפרותיו ... ולכאורה, אהרן עשה תשובה מאהבה ונהפך לזכות, ולמה תמיד היה נראה לו כתבנית העגל?

וצ"ל, לעקור חטא זה עבודה של כל החיים. וכל מעשה טוב, הכל עדיין מועיל לנקות את החטא והיה עדיין מה לתקן.

רק ישראל ראויים להיות חיים אמיתיים לעוה"ב

דברו אל בני ישראל לאמר זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ (שמיני יא, ב) פרש"י, לשון חיים, לפי שישראל דבוקים במקום, וראויין להיות חיים, לפיכך הבדילם מן הטומאה, וגזר עליהם מצוות. ולאומות העולם לא אסר כלום. הפסוקים לא מדברים מטומאות, אלא מבעלי-חיים האסורים באכילה, אבל גם זה נקרא טומאה (כמפורש בהמשך הפסוקים).

ישראל ראויין להיות חיים - זהו לעוה"ב, החיים האמיתיים הם החיים הנצחיים. אף

על פי שגם לחסידי אומות העולם יש חלק לעוה"ב, (רמב"ם תשובה ג, ה) אבל מדרגת העוה"ב שלהם, אינו כשל ישראל. באמת צריך לדעת, מה חסידי אומות העולם יקבלו בעוה"ב? הרי לא שייך שם הנאות ותענוגי העוה"ב. וישראל יתענגו בתורה, ובמה יתענגו הגויים שמה. וצ"ל שיהיה להם בחינה אחרת של גמול, לא כשל ישראל (והעירו לעיין בזהר פקודי דף רסח ע"א וזהר חדש רות דף ע"ח ע"ב). ויתכן שהגמול שלהם לא נחשב שהם חיים שמה, לכן רק ישראל ראויים להיות חיים.

הקושי בדיעת הבהמות

"זאת החיה" פרש"י מלמד שהיה משה אווז בחיה ומראה אותה לישראל: זאת תאכלו, וזאת לא תאכלו. למה הוצרך להראותם, ולא הסתפק לומר להם?

בגמ' חולין [מב]. מובא שה' תפס מכל מין והראה למשה ואמר לו זאת אכול וזאת לא תאכל. בגמ' מנחות כט. מובא שמשה התקשה בשרצים, עד שה' הראה לו באצבע. למה נתקשה בזה והוצרך להראות לו הכל? עוד צ"ב, הבהמות והחיות הכשרות, המה מועטות. גם העופות הכשרים מועטות. אז די להראות את המועט, ויידעו את המרובה שאיננו כפי שלימדם משה? ולמה להראות את המותר-והאסור גם יחד?

ואולי כדי להראות את כל המינין, כי ברבות הימים אנשים יורידו סימנים מתחילת גידולם, [כמו שמצאו בזמנינו דרכים להוריד קשקשים מתחילת יצירתם], ויידעו מי אסור ומי מותר. שהרי סימני טהרה - הם סימן-

פרקי אבות

כ' הרמ"א (ס' רצ"ב סעי' ב') **"ונגהו שלא לקבוע מדרש בין מנחה למערב, אבל אומרים פרקי אבות בקיץ ושיר המעלות בחורף, וכ"מ לפי מנהגו"**. ולכן נביא בשבועות הקרובים אי"ה כל שבוע דבר תורה על פרק א' מדברי רבנו שליט"א בשיעור שמסר בביתו על פרקי אבות. ונדפסו בס' ימלא פי תהלתך עיונים והבאנו מעוד כמה ספרים, עם כמה הוספות מרשימות תלמידים. **וראה בספר בדרך עץ החיים ח"ב עמ' 465: בהיות מרן הגרא"ז מלצר זצ"ל אברך צעיר בקובנה היתה לו קביעות ללכת בכל שבת אחה"צ לרשכבה"ג רבי יצחק אלחנן ספקטור זצ"ל ולדבר עמו בלימוד. וסיפר הגרא"מ זצ"ל שבשעת הריתחא דאורייתא שהיתה אז מידי שבת בשבתו היה ר' יצחק אלחנן מפסיק את אותה ריתחא דאורייתא ואומר: כתוב ברמ"א שאומרים פרקי אבות בקיץ א"כ צריך להגיד והתחיל לומר פרקי אבות בנעימה מיוחדת.**

זכות ישראל בעולם הבא

"כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב שנאמר ועמך כולם צדיקים"

הנה בפסוק לא כתוב שיש לכולם חלק לעוה"ב אלא כתוב שכולם צדיקים, וא"כ התנא הי' צ"ל כל ישראל צדיקים ופשיטא דהעוה"ב מיועד לצדיקים דאל"כ למי? וי"ל דבאמת אין כולם צדיקים, ומצינו על גדולי האמוראים שהחזיקו עצמם לבינונים (עי' ברכות ס"א ב), אלא דלענין יירשו ארץ דהיינו חלק לעוה"ב עמך כולם צדיקים, דלכל אחד יש גם דברים טובים שיזכה בעבורם, וממילא אע"פ שיצטרך קודם להתנקות מהחטאים בגיהנם אבל אח"כ יירשו ארץ, וזה קמ"ל דלענין לזכות לעוה"ב עמך כולם צדיקים, משא"כ הגויים לא יקבלו גם אח"כ חלק לעוה"ב.

גדלות שמעון הצדיק

"שמעון הצדיק היה משיירי כנסת הגדולה" (פ"א מ"ב)

הלשון כנסת הגדולה משמע שהיו מתכנסים ביחד, והנה על תפילת י"ח איתא במגילה (י"ז ב) שתיקוה ק"כ זקנים וכו', ומסתבר דלזה נתכנסו כולם ביחד.

ויל"ע מה המיוחד בשמעון הצדיק שנקרא במתני בתנארי הצדיק יותר מאחרים [ומש"כ על יוסף תנארי צדיק י"ל משום שעמד בנסיון עם אשת פוטיפה, ועל בנימין י"ל שכתוב הצדיק כיון דמת בעטיו של נחש בלי חטא, כדאיתא בב"ב י"ז א'] ויתכן כיון דבבית שני היו הרבה כהנים גדולים שאינם הגונים (עי' יומא ט' א) משו"ה הודגש שהוא לא הי' כמותם אלא הי' צדיק, ועוד יתכן משום המעשה המובא ביומא (ס"ט א) על אלכסנדרוס מוקדון דכיון שראה לשמעון הצדיק ירד ממרכבתו והשתחוה לפניו וכו', אמרו לו מלך גדול כמותך ישתחוה ליהודי זה, אמר להם דמות דיוקנו של זה מנצחת לפני בבית מלחמתך, וזה הי' דבר מיוחד בו.

לתת צדקה להגון יותר

שם. הנה בגמ' ב"ק טז, ב איתא דדש רבא, מאי דכתיב: יהיו מוכשלים לפניך בעת אפך עשה בהם? אמר ירמיה לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, אפילו בשעה שעושין צדקה, הכשילים בבני אדם שאינם מהוגנים, כדי שלא יקבלו עליהן שכר.

ומבואר בנימוק"י דהכונה כאלה שאין ליתן להם צדקה ומיירי שהם ידועים לאינם מהוגנים דאז לא יהי' להם שכר כלל, אבל ברבינו יונה אבות פ"א משנה ב' משמע דמיירי בכאלה שיש מצוה ליתן להם צדקה והוכיח מזה דיש יותר שכר ליתן להגון לכן צריך להקדים להגון מאינו הגון. וכ"כ באהבת חסד דיני מצות הלואה פ"ד סעיף ג'.

ולסברת הנימוק"י אין ראוי להיכא דלשניהם יש מצוה ליתן, דצריך להקדים להגון ומ"מ מהא דב"ב דף ח' משמע דיותר יש ליתן להגון ונהי דאח"כ אמר יכנסו הכל מ"מ מזה מסתמא לא חזר מזה דיש להקדים להגון. (אילת השחר שם)

על מה העולם קיים

"על ג' דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמ"ח" (שם) ברע"ב מפרש שאלמלי לא קבלו ישראל את התורה לא נבראו שמים וארץ, דכתיב אם לא בריתי יומם ולילה חוקת שמים וארץ לא שמת, והנה מדכתיב חוקת שמים וארץ לא שמת, ולא כתוב שמים וארץ לא שמת, מדויק דלא רק שמים וארץ לא שמת, אלא גם חוקת שמים וארץ לא שמת, דכל חוקי הטבע שנקבעו בעולם הכל משום התורה. והנה עד מתן תורה העולם לא עמד על התורה, ואעפ"כ התנא מקדים לומר על התורה ורק אח"כ כתב ועל העבודה וגמ"ח?

וי"ל כיון דהעולם בעיקר עומד על התורה, ובאמת לפני מ"ת לא הי' כ"כ טוב, בדור אנוש כתוב שהקב"ה הציף את שליש העולם, ובמבול הקב"ה החריב את כל העולם ומתו כולם חוץ מנח ואשר אתו בתיבה, וגם מנח עד אברהם לא הי' כ"כ טוב, וזה כיון שהי' לפני מ"ת, ובפסחים (ק"ח א) איתא דכ"ו דורות שהיו לפני מ"ת נתקיימו בחסד של הקב"ה, ואע"פ שהעולם תמיד עומד בחסד אבל בדורות אלו הוצרכו לחסד מיוחד, והחסד הי' משום שאח"כ יקבלו את התורה.

והנה בגמ' חולין פ"ט א' אמר רבי אילעא אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שבולם את עצמו בשעת מריבה שנאמר תולה ארץ על בלימה. ויש להבין מדברי משנה דהעולם עומד על תורה עבודה וגמ"ח, והכא

קתני דעל מי שבולם פיו בשעת מריבה?

וי"ל דבאמת העולם עומד על שלשה דברים תורה עבודה וגמילות חסדים, אמנם זהו דוקא כשהעולם עומד באופן הרגיל, אבל בזמן שיש זעזועים בעולם כבר לא יועיל לא תורה ולא עבודה ולא גמילות חסדים, ואז מועיל רק בולם פיו בשעת מריבה, ובזמן שיש מחלוקת בעולם, יש זעזועים בעולם, ואז מהני רק בולם פיו.

ענין אבק חכמים

"והוי מתאבק בעפר רגליהם" (פ"א מ"ד) ברע"ב מפרש כלומר שתלך אחריהם שהמהלך מעלה אבק ברגליו, וההולך אחריו מתמלא מאבק שהוא מעלה ברגליו.

צ"ב דא"כ העיקר בזה הוא מה ששומע ולומד מהחכמים תורה, ולמה התנא מבטא את זה בלשון מתאבק בעפר רגליהם.

ואומרים דהגר"ח מוולז'ין הי' מפרש המשנה כפשוטו, אמנם צ"ב מה הענין להתאבק בזה.

סופו בטל בדבר תורה

ובוטל מדברי תורה וכו' (פ"א מ"ה) הנה באותו זמן שמרבה שיחה עם האשה פשיטא דבוטל מדברי תורה, וא"כ צ"ל דהכונה שזה יגרום שיתבטל מדברי תורה עוד יותר מהזמן הזה שמדבר.

ומש"כ וסופו יורש גיהנם, צ"ב דהא כביכול הגיהנם יורש אותו רח"ל ולא הוא יורש הגיהנם וי"ל.

עשית רב

"עשה לך רב" (פ"א מ"ו) ברע"ב מביא מהרמב"ם דאע"פ שאינו ראוי להיות לך לרב עשה אותו רב עליך ולא תלמוד בינך לבין עצמך.

צ"ב דאם אינו ראוי להיות לך לרב, למה התנא אומר עשה לך רב, במה הוא נקרא רב.

באים לדין

"יהודה בן טבאי אומר וכו' וכשהיו בעלי דינין עומדים לפניך יהיו בעיניך כרשעים וכשנפטרים מלפניך יהיו בעיניך כזכאין כשקבלו עליהם את הדין" (אבות פרק א' משנה ח)

ויש להבין אמאי שניהם רשעים כשהן באים לדין הלא רק א' מהם הוא רשע ולמה יהיו בעיניך שניהם כרשעים?

ונלמד מהכא יסוד גדול שבאים שנים לדין תורה ויש מריבה ביניהם בזה גופא כבר שניהם אינם כ"כ בסדר.

צדיקים לא באים לדין תורה (ועיי' בגמ' שבועות כ"ח ע"ב תוד"ה חלה).

אהבת השלום

"הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלו ורודף שלום" (פ"א מ"ב)

משמע דאוהב שלו ורודף שלו זה ב' דברים, ובעצם התנא יכל לומר פשוט שצריך לאהוב ולרדוף שלו ולמה צריך לומר הוי מתלמידיו של אהרן, האם בדרך אגב בא להזכיר את צדקותו של אהרן שהיו בו מידות טובות אלו וי"ל.

"הוא היה אומר נגד שמא אבד שמיא ודלא מוסיף יסיף ודלא יליף קטלא חייב ודישתמש בתגא חלף" (פ"א מ"ג) שח רבנו: הגרי"ס פעם שינן הרבה פעמים את המשנה הזו לחיזוק בלימוד התורה.

אין דבר תלוי בי

"הוא היה אומר אם אין אני לי מי לי וכשאני לעצמי מה אני ואם לא עכשיו אימתי" (מש' יד)

סיפר רבנו ששמע מהגאון ר' שרגא גרוסברד, ששמע מהמשגיח דגרודנא הגה"צ ר' שלמה הרכבי זצ"ל הי"ד בשם המדרש (ל"מ כעת) שיש ציפור אחת שרגישה לריחות] וצריך לדעת שבד"כ בעלי חיים לא רגישים לריחות רעים כבני אדם, חוץ מאותה ציפור שרגישה לריחות], וסובב הקב"ה שלציפור זו בעצמה יהיה ריח רע, ולכן כל מקום שהיא נמצאת היא מואסת בו, ונודדת כל הזמן למקום אחר וכו', כי חושבת אולי מקום אחד יהיה יותר טוב, אבל גם שם יש ריח רע ויוצא שלכל מקום שהולכת מרגישה שיש שם ריח רע, רק לא משערת לעצמה שהריח בא ממנה.

וזה משל לבני אדם שתמיד תולים את הבעיה באחר, ורק לא בהם. <<<

כאשר הצגתי את הדברים בפני מרן שליט"א אמר לי "העס קען ניש זיין אין א"י אזא אונטער שייד, כלומר בא"י הפרש כ"כ גדול הוא אינו הגיוני. וביאר שחייב להיות שיש הרים גבוהים קרובים שמסתירים, וע"כ הורה לא לשנות את זמן התפילה בבית הכנסת ולהמשיך להתפלל שם עם הנץ האסטרונומי. (יציין שבתחילת הפולמוס היה מופיע בלוח זמן הנץ כ-3 דק' מוקדם יותר (לפי גובה 300 מטר) ובעקבות הפולמוס הוכרע ע"י הרבנים לאחר לפחות את זמן הזריחה לפי גובה פני הים כך שהנץ מאוחר מעט.

לא להשאר יחיד | פ"א בסיום תענית בתפילת מעריב בבית רבנו אחד המתפללים האריך בתפילתו ונשאר אחרון, ורבנו שליט"א נשאר לעמוד במקומו ולא הלך לחדרו לאכול אחר התענית ופתח ספר ולמד שם, עד שהלה סיים תפילתו ואז יצא לחדרו.

וכנראה שחשש לדברי השו"ע (ס"ז צ' סעי' ט"ו) אם נשאר אדם יחידי מתפלל בבהכ"נ שבשדות או אפי' בבית הכנסת שבעיר, אם היא תפלת ערבית (שמתפללים בלילה), חייב חבירו להמתין לו עד שיסיים תפלתו, כדי שלא יתבלבל בתפלתו. (ויש מחמירין אפילו ביום, ובב"ה שלנו שהם בעיר), (הטור ומרדכי בשם ר"י והר"י פ' קמא דברכות). ואם מאריך בבקשות ותחנונים, אינו חייב להמתין לו. **תפילה במיזבב | ת"ח אחד שבר את רגלו, ושאל על תפילת ר"ה אם יתפלל לאט במיזבב או מהר בעמידה? והשיב רבנו שאמר מרן החזו"א ז"ל שעדיף להתפלל שמונה עשרה במתינות מיזבב, מלהתפלל במהירות מעומד** [א"ה ועיין משנה ברורה סימן צ"ד ס"ק ל].

והוסיף רבנו דנראה דמ"מ אפשר לקיים שניהם, שיכול להתפלל מעומד במתינות, וכשירגיש עייפות או חולשה יושב וימתין בשהיה, ואח"כ ימשיך במעומד עד הסוף, והכי שפיר טפי שמקיים שניהם. (אעלה בתמר

מתורת החזון איש - עמ' ט"ו)

מוריד הגשם בסגול | השיב רבינו בשנת תש"ס במכתב לשואל, ששאל איך צריך לומר מוריד הגשם - בסגול, או מוריד הגשם - בקמץ. והשיב לו רבינו בכת"י קדשו: רוב רבנים סוברים גשם [בסגול] אבל דעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד.

ובשנים מאוחרות אמר רבנו בשיעור: הנה יש חיבור שלם בשם ס' ברכות החיים לרבי חיים קרויס זל"ה שהאריך שיש לומר מוריד הגשם בסגול ולא בקמץ.

ויש להביא ראי' לדבריו מסידור ר' הירץ ש"ץ שיצא בשנת ש"כ. (ובשנים האחרונות יצא עם הסכמת רבנו) ששם ניקד בסגול. ורבנו שליט"א אומר בסגול. אמר בעבורו אל תמנע מים

כתב הגר"א גינזובסקי זצ"ל: יש לשאול, מהו הדין אם אמר בחורף בברכת השנים במקום 'ותן טל ומטר לברכה', 'בעבורו אל תמנע מים', דזה מהפיוט של תפילת גשם. והיה נראה דשפיר דמי. אך שמעתי דשאלו כך את הגאון אילת השחר שליט"א, וקאמר דבפשוטו לא מהני.

ונראה דטעמו של רבנו שליט"א דמנא לן דמים כוונה לגשם, שמא הכוונה שמבקש שיהיו לו מעינות ובארות לשתיה ולרחיצה, ואע"פ שהפייטן נתכוין לגשמים, מכל מקום לא קאמר להדיא. ולפי זה אם יאמר בעבורו אל תמנע גשם, יצא. וכן לאידך גיסא, אם יאמר 'ותן טל ומטר לברכה', לא יצא. אך יש לחלק, דהתם ממשיך לומר על פני האדמה, וזה מורה יותר על גשם מאשר על מים דמעיינות ובארות, וצריך עיון.

אך העירו דיש לבאר דברי האילת השחר באופן אחר, דמניעה אכתי אינה חשובה נתינה וצריך תלמוד. (פורים משולחן רבנו פר' לך תך תשעו)

נגינה של אשה | יל"ע אם מותר לשמוע נגינת כלי שיר ע"י אשה? ושמעתי ששאלו את החזו"א זצ"ל האם יש בזה משום קול באשה ערוה ואיני יודע מה הוא הכריע.

ובערוך השלחן או"ח סימן ע"ה סעיף ח' כתב דמותר עיי"ש, ואין להוכיח מהא ששמעו בני ישראל את שמרים לקחה את התוף בידה, כיון שזה הי' לפני מ"ת. (אילת השחר בשלח טו, כא)

להגביה רגלים לפני היו לרצון | נשאל רבנו האם כשעומדים אחרי שמונה עשרה לפני היהיו לרצון האחרון ועונים קדושה האם צריך להגביה הרגלים כרגיל, או שזה נחשב עקירה ואסור? ואמר רבנו שפשוט שזה לא עקירה ומותר להגביה.

ממתנים לרבנו כשהגיע למורים | בתפילת שחרית בבית רבנו בימות החול ממתין הש"ץ עד שיסיים רבנו תפילתו ואז מתחיל חזרת הש"ץ, ובדר"כ זה כעשר דקות אחרי תחילת תפילת הלחש.

אכן פעמים שמאריך רבנו בתפילתו בביתו כ-13 דקות [א"ה ובשנים יותר מאוחרות מפאת חולשתו מקצר].

פסיעת רגלים בחזרת הש"ץ | בחזרת הש"ץ כשמגיע הש"ץ לסוף ברכת מחיה המתים, מזדרז בדר"כ רבנו לסיים תפילתו ולפסוע הג' פסיעות, ולעיתים קרובות פוסע הג' פסיעות אפילו לאחר שחתם הש"ץ מחיה המתים, ומיד כשמסיים שב למקומו [לקדושה] ללא שום שהיה.

רבנו פוסע בדר"כ את הג' פסיעות לאחר שמונה עשרה סמוך לקדושה [קצת לפני או קצת אחריה] וכשפוסע סמוך לסיום ברכה של חזרת הש"ץ, פוסע הג' פסיעות ושוהה מעט עד שיסיים הש"ץ את הברכה (מסתמא כדי לענות אמן או למעט הדיבור באמצע חזרת הש"ץ) ואח"כ משלים את הכריעות של עושה שלו' במרומיו וכו'.

כשלא יכול לפסוע | כשהיה רבנו מתפלל בישיבה קטנה והיו ממתנים לו, ולפעמים כשגמר תפילתו היה עומד בחור מאחוריו והוא לא היה יכול לפסוע, לא היה אומר 'עושה שלום' עד סוף חזרת הש"ץ כדי שלא להפסיד את חזרת הש"ץ

לומר בחזרת הש"ץ יה"ר | העירו לרבנו שמי שפסע ג' פסיעות שלאחר שמונה עשרה בזמן חזרת הש"ץ אסור לו כעת לומר היה"ר שייבנה ביהמ"ק וכו' שרגילים לומר אז, כיון שצריך לשתוק ולהקשיב לחזרת הש"ץ.

ואמר רבנו אין הכי נמי ויאמר בסיום חזרת הש"ץ. [א"ה וראה באשי ישראל עמוד

רמ"ז שכן דעת הגריש"א, דעת הגרש"ז שיאמר אחר ברכת אבות ודעת הגר"ק שיכול לומר מיד] **לפסוע אחרי קדיש | שאלו את רבנו דיש מנהגים שונים אצל חזנים בענין הפסיעות שקודם תפילת לחש במנחה וערבית. יש האומרים תחילה החצי הקדיש ואח"כ פוסעים לאחור ולפנים, ויש שעושים הפסיעות בסוף "אשרי" או בסוף "השכיבנו" קודם הקדיש. ואמר רבנו מדינא הרי לא צריך לפסוע.**

ונשאל האם מי שרוצה לפסוע האם יש חשש הפסק אם יעשה כן אחר הקדיש ואמר רבנו לא שייך כאן הפסק. הפסק זה רק בדיבור, פסיעות זה לא הפסק. [א"ה וראה תהלה לדוד סימן קי"א]

גארטל בתפילה | כשהיה רבנו בביה"ח, ורצו שילבש את הבגדים של הבית חולים סירב ורק אחרי שיצאו שאל את נכדו האם יודע אם הם בדקו את זה משטענז? ואחרי שביררו שאכן בדקו הבגדים, הסכים ללבשם. ובשעת התפילה לבש את הפארק מעל הבגדים, וחגר גארטל כי רצה שיהיה לו חגורה בבגדו [ובבגדים אלו אין חגורה].

הנץ הנראה בקרית ספר | שח לנו הגר"י שוב שליט"א עוד לפני אכלוסה של העיר זכתי ללבן כמה נושאים עם רבינו שליט"א, וקיבלתי הוראות ברורות כיצד לקבוע את זמני היום בעיר

לגופו של ענין: הנץ הנראה בקרית ספר. רקע: מתחילת הישוב היה מניין נץ אחד (אשכנזים וספרדים) בזמן הנץ המוקדם (אסטרונומי) לאחר שהספרדים

רצו לאחר לזמן הנץ הנראה (בהתבסס על טבלאות של הרב בעדני מיישוב חשמונאים הסמוך) פרושו והקימו מנין לעצמם והמנין האשכנזי המשיך בזמן האסטרונומי. ועיקר הפולמוס עורר ח"א שבפועל לא רואים את השמש רק לאחר הרבה זמן משעת הזריחה החשבונית. הנ"ל העלה את הדברים אצל מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל בזמן ביקור מרן הגר"ח שיבדל"ח בחול המועד של אותה שנה, הגר"ח הביא בשם החזו"א שבב"ב היות והזמן בין הנץ האסטרונומי לנראה הוא מס' דקות לא חש החזו"א כ"כ ומרן הגר"ש אמר שאם זה כ"כ הרבה זמן ראוי לחוש

>>>

אדם עושה לא בסדר, אח"כ בא למקום אחר וגם שם עושה לא בסדר, וכשקשה לו ושלא מסתדרים הענינים במקום, הוא מתאונן ואומר המקום לא טוב... במקום להבין ש"הוא" הלא בסדר. (מזקנים אתבונן ח"ג עמ' 36)

*

שמעתי ממרן ראש הישיבה הגרא"ל שטיינמן שליט"א שעורר כמה פעמים שהאדם צריך להימנע מלסמוך על מה שאחרים ילמדו תורה או יתנו צדקה לעילוי נשמתו, שהרי זה כמו קבצנות ולחיות כמו קבצן זה קשה ומר, אלא החי יתן אל לבו לעסוק בעצמו בתורה ובמצוות בחיים חיותו כפי יכולתו שהרי אם אין אני לי מי לי.

מעלת השתיקה

"ולא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה" (פ"א מ"ז) ברע"ב מפרש מי

ששומע חרפתו ושותק. צ"ב למה לא מפרש דהכונה לסתם שתיקה, דהא השומע חרפתו ושותק זה דרגה גבוהה, כדאיתא בשבת (פ"ה ב) הנעלבי ואינם עולבין שומעין חרפתן ואיני משיבין עושין מאהבה וכו' עליהן הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו, והי' צ"ל חידוש יותר גדול דגם סתם שתיקה אין טוב ממנו לגוף.

ריבוי הדברים

"וכל המרבה דברים מביא חטא" (שם) משמע שזה דבר המביא לידי חטא. ולכאורה הרי עצם הדבר שמרבה בדברים מיותרים כבר הוי חטא? וברע"ב מפרש שכן מצינו בחוה שהרבתה דברים שאמרה אמר אלקים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו והוסיפה נגיעה שלא נאסרו בה וכו'. וצ"ב דלכאורה אצלה זה הי' יותר גרוע ממרבה בדברים, שהרי אמרה דברים שאינם נכונים, דהוסיפה מה שלא נאמר להם מהקב"ה.

עולם הישיבות

ישיבת הליכות שלמה

בט"ו שבט תשנ"ט הוקמה הישיבה לבחורים החוזרים בתשובה בעיר תל אביב ע"י הגאון רבי מרדכי איערבאך שליט"א, ובהנהלת הרה"ג ר' משה יעקבוביץ שליט"א.

פ"א היה בחור חוזר בתשובה שעמד להתחתן ושאל את רבנו האם לגור בתל אביב או בבני ברק? ואמר לו רבנו כיון שאתה שייך לישיבת הליכות שלמה, כדאי לך לגור ליד הישיבה ולהתייעץ קבוע עם ראש הישיבה שליט"א.

שיחת רבנו בישיבה

בז' סיון תשס"ח נערכה הכנסת ס"ת לישיבה ורבנו טרח להשתתף ודיבר שעה ממושכת וארוכה תוך כדי שמביע את התפעלותו והנאתו מהמקום הזה, שמגדלין בו לתורה וליראת שמיים ומקרבין ישראל לאביהן שבשמיים..

וכך אמר בתו"ד: בעצם ניתן לומר שעדיין אנו ביום זה תחת הרושם של מתן תורה הרי ידוע שבמתן תורה היה מהפכה בכל העולם, עד אז היה עולם אחר.

כשנברא העולם היו קין והבל, קין בחכמתו הבין שצריך להביא קרבן, וכשקין הרג את הבל כתוב במדרש היה בן חמשים יום, כי תיכף שנולד היה כמו איש מבוגר. והשיג כל כך את הקב"ה עד שהביא קרבן. והוא רצה לחסוך והביא קרבן מפירות האדמה. היום אי אפשר להביא מפירות אדמה, אבל אז היה אפשר. והוא הביא לא מהכי טוב אלא מהגרוע.

והבל ראה את זה והוא הביא את הכי טובים, וה' שמע להבל ולא לקין, וקין מאוד קינא ולכן הרג את הבל. ואחרי כן הצאצאים של קין ירדו מאוד, ואחרי עשר דורות היה מכול, כי העולם בלי תורה לא יכול להיות. הקב"ה ברא את העולם בשביל התורה, וכל תורה אינו יכול להתקיים, ובדורות הראשונים שלא היה תורה, וכתוב שהקב"ה הראה לאדה"ר את כל העולמות ואמר לו אל תקלקל את עולמי.

הנהגת העולם זה חסד ואפי' הכי אמר שאינו יכול להקים עולם כזה והביא מכול והשאיר רק מעט מעט. ואחרי המבול שוב העולם לא התקיים היה דור הפלגה סדום ועמורה, כי אי אפשר בלא תורה, עד שהגיע אברהם אבינו שהוא התחיל בלימוד התורה ועד שהגיעו בני ישראל להר סיני וקיבלו את התורה. ושם היה ויחן שם ישראל כנגד הרר כולם כאיש אחד, היום ידועים שאפי' בקהילה קטנה יש כבר מריבות. וכאן היה כאיש אחד.

וכיצד זה קרה הרי הם היו בשער מ"ט דטומאה והקב"ה הכניס אותם לשער הקדושה וכיצד זה נעשה? כתוב בגר"א (קול אליהו סוכה נב) שיצרו של אדם מתחדש עליו כל יום ואומר הגר"א אדם צריך לעשות את כל מה שביכולתו ואז הקב"ה עוזר לו. כך היה אז. שהיו שקועים בין המצרים שיש להם מידות רעות וכלל ישראל עבדו על זה עד שהגיעו לדרגה שלא היה ביניהם שום ריב.

אחרי שהיה פגם בשעת מתן תורה שהיה ביום שמחת לבו זה מתן תורה הקב"ה כביכול אין שייך אצלו שמחה, הקב"ה היה מרוצה כ"כ מזה שעם ישראל קיבלו את התורה. בכל זאת עם כל השמחה עם כל הרצונות הקב"ה רוצה להנהיג אותנו שאף אחד לא יריב.

ממילא כל אחד צריך לדעת: אנחנו קבלנו את התורה צריך להיות עם מדות טובות לעשות חסד, ועי"ז אפשר ליכות, והאריך עוד.

ישיבת זוהר התורה

ישיבת 'זוהר התורה', הוקמה בשכונת אונסדורף בירושלים, בשנת תשל"ג על ידי ראש הישיבה הגאון רבי בצלאל טולידאנו שליט"א. מתכונת הישיבה בתחילתה היתה מיועדת לבחורים הן מבני אשכנז והן מבני עדות המזרח. על צוות הישיבה נמנו בזמנו גם הגאון רבי חיים זליבנסקי זצ"ל, (לימים - ראש ישיבת 'מאור התלמוד'), ויבדלחט"א הגה"צ רבי חזקיהו מיישקובסקי שליט"א (- לימים משגיח דיישיבת 'ארחות תורה'), ששימש כמשגיח הישיבה.

בסביבות שנת תשנ"ב הישיבה חידשה את פניה, בברכתו והוראתו של מרן ראש הישיבה הגר"מ שך זצ"ל, שהורה לראש הישיבה הגאון רבי בצלאל טולידאנו: 'עליכם לחנך את צעירי הצאן של עם ישראל ולנהל

ישיבה עבור בני התורה הספרדים". מאז שנחלש מרן הרב שך משמש מרן רבנו שליט"א כמכוון דרכה של הישיבה בכל ענייניה הגורליים ברוח ובגשם.

דורש בשלומו של בחור בכל חודש מחדש

בישיבה למד בחור מצויין ובעל כישרון רב, שאחיו לא זכו להסתופף באוהלי תורה, אמו שהיתה אשה חשובה בעלת רוח מאוד כאבה את מצב בניה, ואת כל תקוותיה תלתה בבנה המצויין שלמד בישיבת 'זוהר התורה'.

בצר לה פנתה האם לרבינו שליט"א ובכתה לו על מצב משפחתה והביע את משאלתה ואת כמיהתה שלכל הפחות בן זה יצא תלמיד חכם. דבריה נגעו לליבו הרחום של רבינו שליט"א ששלח את בכל חודש מחדש לברר על מצבו ולדרוש בשלומו של הבחור.

רבינו שליט"א היה מקפיד במשך תקופה להתקשר שוב ושוב לראשי הישיבה לדאוג שהבחור אכן לומד כפי שצריך ומטפחים אותו כראוי. פעם אף ביקש שראש הישיבה רבי בצלאל ילמד עם הבחור באופן פרטי. הבחור אכן עשה חיל בלימודו בישיבה ולשמחתה של האם לא היה גבול.

דאגה לבחור דקות ספורות לפני שבת

שח לנו בהתרגשות בנו של ראש הישיבה, הגאון רבי ברוך טולידאנו שליט"א, מראשי הישיבה: "אינני יכול לשכוח את אותו ערב שבת, כאשר דקות ספורות לפני הדלקת נרות צלצל הטלפון בבית, על הקו היה אי מי ממקורבי רבינו שליט"א, שהודיע כי רבינו שליט"א חפץ לשוחח עימי בטלפון.

לתדהמתי ולהשתוממותי רבינו שליט"א ביקש לברר על מקרה מסויים שאירע בישיבה, שהיה גוגע באופן ישיר למצבו העתידי של בחור מסויים. הדאגה הכנה של רבינו שליט"א לכל יחיד ויחיד שלא יודעת גבולות, הביאה אותו להתקשר אלי דקות אחדות לפני כניסת שבת כדי לבקש מאיתנו לטפל במקרה זה בצורה מסויימת".

רק שלא יראו את הבחורים מסתובבים

בזמן מלחמת לבנון השניה שהתקיימה בימי בין הזמנים של חודש מנחם-אב, היתה שאלה גדולה בהרבה ישיבות אם לקיים את ה'קעמפ' (מחנה קיץ) עבור הבחורים המתקיים מידי שנה. שתי שאלות עמדו אז על הפרק, הן מצד סכנה בכלל והן מצד חילול השם שהחופשיים יציינו שהחיילים מחרפים את נפשם למות במלחמה ואילו בחורי הישיבות נמצאים בטוילים ובבילויים.

לשאלת ראש הישיבה השיב רבינו שליט"א בנחרצות לקיים את ה'קעמפ', משום שיש בזה תועלת לבחורים בזמן אלול הבא לטובה וההשפעה היא לכל השנה, בבחינת 'וקווי ה' יחליפו כח'. אולם סייג לקיים זאת עם הגבלות מסויימות, כגון במקום סגור, כדי שלא יראו בשעת מלחמה את בחורי הישיבות מבלים בשעה זו, אך לא לבטל את ה'קעמפ' בשום פנים ואופן, אלא להמעיט בתוכניות ובמוזיקה וכדומה.

מכתב לכנס בוגרים

בס"ד לכ' קהל בני תורה הנאספים לרגל כנס בוגרים לישיבת זוהר התורה בראשות הגאון רבי בצלאל טולידאנו שליט"א ירושלם.

הנה כינוס לצדיקים נאה להם ונאה לעולם וכל כנס שהוא לחזק תורה ומצוות הרי הוא כינוס שנאה להם ונאה לעולם, ובודאי יש לקוות שיתרבה הדעת וכ"א יתחזק ויחזק איש את רעהו בתור"ש טהורה ויה"ר שעי"ז יתרבה כבוד שמים עד שיקום ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים בבא"ס

הכו"ח לכבוד לומדי התורה אהרן יהודה ליב שטיינמן

אור לכ"ה כסלו תשס"ט לפ"ק בני ברק יצ"ו

תוספת לגליון 200

במדור הישיבות בישיבת היכל התורה נפל בדפוס שני שורות כדלהלן "הישיבה נוסדה ע"י הגאון רבי צבי קושלבסקי שליט"א ובשנת תשמ"ז עברה לגבעת שאול ובשנת תשס"ג להר נוף ובתקופה הזאת לא בא רבינו לירושלים לרגל חולשתו אמנם שלכבוד התורה של הגאון הגדול רבי צבי שליט"א יבוא לירושלם ואמר את השיחה שהובא שם.

דברי שי"ח

ממרון שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

פשוט על הפרשה

"וכל אשר אין לו סנפיר וגו' מבשרם לא תאכלו ואת נבלתם תשקצו" (יא, יא)

צ"ב מה שייך נבלתם בדגים שאין בהם שחיטה כלל, ובת"י אי ומן הנייתתו תתרחקו והיינו סחורה דגים טמאים אין אסורין בהנאה וג"ז צ"ב למה דוקא נבלתם. וי"ל דמבואר ביר' פ"ז דשביעית דדוקא בדבר העומד לאכילה אסור בסחורה ולא העומד לגדל והנה תנן בפ"ג דעוקצין מ"ט דדגים טמאים צריכין מחשבה לט"א דסתמא אין עומדין לאכילה (ורק בכרכים מצוי אוכלין גם לזה ע"ש) וא"כ הקונה דגים טמאים חיים מסתמא קונה אותן לגדל לנזק ומוותרין בסחורה ורק נבלתם דל"ש לגדל וע"כ קונה אותן לאכילה לכן אסור למכור. ובת"כ דרשו ואת נבלתם תשקצו לרבות יבחושין שסינן כדפירש"י וג"ז צ"ב למה כתיב נבלתם. וי"ל דחיים בלא"ה אסור משום בל תשקצו כמ"ש בשבת צ' ב' וקמ"ל דגם נבלתם אסורה.

(שעמא דקרא)

על שי"ח

"הקבלת פני רבו"

בימי חול המועד קיימו רבבות עמך בית ישראל את מצות הקבלת פני רבו ועלו לברכת החג בבית מדרשו של מרן שליט"א בזמנים המיועדים. מרגש היה לראות את הקהל הגדול הבאים עם טפם מכל כנפות הארץ. והיו עיניך רואות את מוריד.

בתחילת החג, טרח רבינו שליט"א ועלה למעונו של מרן ראש הישיבה הגרא"ל שטיינמן שליט"א לברכת החג. רבינו בירכו שיהיה לו רפואה שלימה ומרן רה"ל בירכו בחזרה בברכת אגוטן מועד.

במהלך הביקור דנו גדולי הדור בשאלה הידועה אודות הנאמר בהגדה של פסח 'עד שבאו תלמידיהם ואמרו להם רבונו הגע זמן קריאת שמע של שחרית. וידוע השאלה. והלא מצות הסיפור יציאת מצרים היא עד עלות השחר ומה ענין זמן קריאת שמע (שהוא יותר מאוחר) לכאן. וכדרכם כל אחד ענה לפי עיניו ועיקרי הדברים הלא הם מובאים בספריהם. (ראה הגדה של פסח אילת השחר, ובספר שיה הפסח).

* *

ובאותו ענין, כידוע כי המוני בית ישראל זכו בחול המועד זה ליכנס אל הקודש פנימה. לביתו של מרן הגרא"ל ולברך ולהתברך. מחמת הדוחק הגדול שהיה שם והציבור האדיר שהגיע זירזו הגבאים המסורים כל אחד ואחד שלא יתעכב כלל. ורגע כמימרא נכנסים ויוצאים.

בנושא זה שאלו את רבינו שליט"א כי במשנה ברורה (ריש סימן רכ"ה) נפסק כי הרואה חכם מחכמי ישראל שלא ראה אותו שלושים יום מברך שהחינו וברוך שחלק. ושאלו כי במציאות אצל מרן הגרא"ל הזמן כל כך מועט שבקושי אפשר לומר רבע ברכה. איך יש לנהוג במקרה כזה. האם לברך לפני הראיה או אחרי, או לא לברך. וענה כי ברגע שרואים אותו יש להתחיל לברך בפניו ברוך שחלק מחכמתו, ואפשר גם להמשיך הברכה שלא בפניו, ואח"כ שהחינו - שזה ברכה על עצם השמחה, ואין צריך ברגע הראשון.

אדבר העורך

כידוע שזמן ערב פסח, הוא הוא הזמן שבו מבערים את החמץ מהבית, בזמנים קדושים אלו, שכולם עוסקים יומם ולילה בעבודה קשה, כדי לעשות את רצון הבורא יתברך, השטן עומד ומתפוצץ, איך יתכן שכולם יעסקו רק במצוות, ועוד בדבקות זו, ובעבודה קשה, הרי זה גירא בעינא, מה עושה השטן, הוא מצא עצה נכבדה, להכניס לחץ בבית, ועל ידי זה, יבואו לכעס, ואם כן כל העבודה אינה שוה, וכבר אמר הבית אהרן מקארלין, שמעבודה קדושה זו של ערב פסח, אפשר להגיע לרוח הקודש, אבל הכעס הורס הכל. לפנינו סיפור מדהים, אך שאשה התגברה על הכעס הטבעי, ומצאה...

באחת המשפחות, לא התקיימה הקללה, שהחמות יש לה שנאה לכלה, אלא החמות והכלה חיים זה לצד זה, באהבה ואחוה ושלוש ורעות, עד כדי כך, שהכלה מגיע לבית החמות בערב פסח, ועוזרת בנקיון, ואפילו יש לה יד חופשית, לזרוק מהבית, כל מיני דברים ישנים, והזמן הטוב ביותר לעשות את הסדר הוא בערב פסח.

למרות הבית החמים שמשרה החמות, מכל מקום עננה רובצת על הבית, כאשר יש להם שלשה בחורים מבוגרים שעדיין לא מצאו את זיווגם, ואמה החמות של הכלה שופכת לבה יומם ולילה בתפילה, שכבר יושעו, וגם הם יזכו להקים את ביתם.

שנה שעברה בערב פסח הגיע הכלה לבית החמות והתחילה לנקות את הארון לפסח, ובדרך כבר בדקה איזה בגדים אינם בשימוש, והחליטה לזרקם לאשפה.

החמות שהגיעה לאחר יום עבודה לביתה, וראתה את הסדר שעשתה הכלה בארון, חשכו עיניה, אמנם הבגדים באמת היו ישנים, ולא באו לשימוש אך באחד הבגדים היו לה, שלשה תכשיטים יקרים, ששמרה אותם בתוך הבגד הישן, מחשש עינא בישא.

החמות לא אמרה דבר, אלא ירדה מיד למטה לאשפה, כדי למצוא את הבגד עם התכשיטים, כשהגיע למטה, ראתה שהפח כבר מרוקן, משמע שהמשאית עברה לפני שעה קלה, והתכשיטים כבר נמצאים עמוק עמוק בתוך המשאית. החמות עלתה לביתה, וכבר תכננה אך לומר להעיר לכלה, על הנזק הרב שגרמה מחוסר אחריות, והרי היתה צריכה לבדוק בכיסים, אולי יש שם דברים יקרי ערך.

כשעלתה במדרגות, חשבה לעצמה, הרי אם אדבר עמה קשות, אני יודעת איך זה יתחיל, ומי יודע איך יסתיים, אני אתחיל לצעוק, והכלה תפגע, ומי יודע מה יהיה בסוף, היא נשכה בשפתייה, ופתחה בתפילה, רבונו של עולם, הכלה זרקה לי שלשה תכשיטים, אני שותקת, ואיני אומרת לה דבר, אני מבקשת ממך בורא עולם, תן לי שלשה תכשיטים אחרים, לשלשת בני, שכבר הגיעו מזמן לפרקם.

החמות נכנסה לביתה, והודתה מאד לכלה, על הסדר והניקון המופתי, ושניהם יצאו מרוצים.

לא יאומן, אבל העובדות מדברות בעד עצמן, תוך חודשיים כל שלשת הבחורים התארסו, וכולם קבלו ברוך השם, כלות חסודות, שכל בחור חולם לקבל זיווג כזה, אשרי האנשים הידועים לנצל רגעים קשים כאלו, ולנתנם לדרך הטובה ביותר.

שו"ת בענייני ספירת העומר

ספירת העומר

- ש. ספירת העומר ונזדמן לו לעשות קידוש לבנה מה יעשה קודם.
- ת. המנהג ספירת העומר.
- ש. ספירת העומר וקידוש לבנה מה יקדים דלכא' יותר תדיר כל חודש קידוש לבנה אבל יותר פעמים יש ברכת ספירת העומר.
- ת. אם מתפלל בבית הכנסת יקדים ספירה כי עוד לא יצא לחוץ.
- ש. בארחות רבינו הובא בשם מרן החזו"א זע"א באחד שהגיע לאחר שהקהל סיימו תפילת מעריב והם עומדים לספור ספירת העומר האם יספור ספירת העומר בציבור אן שיתפלל קודם תפילת ערבית ביחידות והורה החזו"א ברוב עם עדיף. האם זה משום שסובר שברוב עם עדיף על תדיר או מטעם שיטת המור וקציעה שאפשר להקדים ספירת העומר למעריב משום דאורייתא מקדימים לדרבנן.
- ת. כנראה דסבירא ליה דרוב עם עדיף.
- ימי הספירה
- נהגו העולם לשיר בימי הספירה 'וספרתם לכם ממחרת השבת' (ויקרא כב, טו) צ"ע איך נוהגים כך, הרי אמרו חז"ל (סנהדרין קא, א) ת"ר הקורא פסוק של שיר השירים ועושה אותו כמין זמר וכו', רש"י מפרש שם, שזה נכתב לרבנות וא"כ כ"ש שאסור לשיר פסוק מן התורה.
- ת. לצורך מותר כמו שכתב הרשב"א, וכאן הוא צורך לזוז למצוה.
- ש. חולה שרוצה לחזק את רוחו, האם מותר לנגן בעבורו בכלי זמר.
- ת. בצנעה.
- ש. חתן ביום ל"ג בעומר האם צריך לצום.
- ת. כמדומה שלא.
- ש. קטן האם יכול להוציא קטנים כמותו בברכת ספירת העומר.
- ת. לא.
- ש. בברכת ספירת העומר שחברו מוציא אותו ידי חובה ובטעות ענה על ברכתו ברוך וברוך שמו האם יצא או שצריך לברך מחדש ולספור בעצמו.
- ת. יש אומרים דהוי ספק וכך דעת הגר"א.
- ש. בספר סדר היום מבאר ענין ספירת העומר בבית הכנסת משום 'ברוב עם הדרת מלך' צ"ע א"כ אדם שיש לפניו ב' מנינים מנין אחד קטן ומנין אחד גדול יותר ויש בו יותר 'ברוב עם הדרת מלך' האם לפי דבריו כך צריך לנהוג להתפלל במנין הגדול יותר משום 'ברוב עם הדרת מלך'.
- ת. אין חייב.
- ש. האם מותר לעבור דירה בימי ספירת העומר.
- ת. אין שום איסור לעבור דירה בימי ספירת העומר ובפרט בארץ ישראל שיש בזה משום ישוב ארץ ישראל.
- שירה וזמרה בימי ספירת העומר
- ש. אדם שבימי ספירת העומר שר בדרך לימודו והשיר מעורר בו המחשבה בתורה.
- ת. אין קפידא.
- עושים הכנסת ספר תורה בימי ספירת העומר האם מותר לעשות תזמורת ורקודים ומחולות.
- ת. אין ראוי.
- ש. אם עושין סיום מסכת בתלמוד תורה (חיידר) ונותן לה חשקת התורה האם מותר לעשות תזמורת בימי ספירת העומר.
- ת. אין ראוי.
- ש. הרב בקהילה שלו שכח באחד הימים של ספירת העומר לספור ספירת העומר, והוא רגיל לספור בקול רם ואיכא בזה כבוד התורה ובזיון אם לא יספור אי שרי לסמוך על מ"ש הראשונים והובא בשו"ע סי' תפט ס"ח כל יום היא מצוה בפני עצמה.
- ת. הוא לא צריך להתבייש ויכול לומר ששכח.

(אשיחה ה"ב)

והתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים (אבות ו, י)

מיעוט שיחה

נשאל רבינו אם מותר לספר סיפורים באמצע הלימוד אם אין בזה משום ביטול תורה, והשיב שהכל לפי הענין לפעמים שזה מועיל לתורה. עי' ארחות יושר סי' ב' בשם החזו"א שגדר דברים בטלים שאם מדבר עשרה דקות כבר צריך להיות איכפת לו, וע"ש שהביא בשם הגר"א בפירוש מיעוט שיחה הכונה להיפך בחיוב, לחייב מיעוט שיחה. שאם ילמוד אדם הרבה בלי הפסק דעתו תתבלבל עליו. וע"כ בכדי לאוקמי גירסא, צריך הוא מזמן לזמן לשיחה קלה.

עונה

כותב רבינו, באמת כל המריבויות בבתיים ושאלן שלום בית שמצוי מאד בזמנינו רובן ככולן באין ע"י גאווה ואם כל אחד היה מחזיק בענוה ולא היה אכפת לו על כבודו ועל גאותו היה רוב המחלוקת מסתדרים בשלום דוק ותשכח שהענוה אמיתית היא רפואה בדוקה ואמיתית לרוב הבעיות שיש בזמנינו והשי"ת יערה עלינו רוח טהרה ממרום שנזכה לענוה אמיתית.

(מנחת תודה)

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושו"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק

נשיה בחוקיר

עלון שבועי על פרשת השבוע ועניני השעה
מתורתו של מרן פוסק הדור רבינו **נסים קרליץ** שליט"א
גליון מס' 162 • שמיני תשע"ז

ולהורות את בני ישראל (י, יא)

לימד שאסור שיכור בהוראה (רש"י)

ברמ"א יו"ד (סי' רמ"ב סעיף י"ג) כתב, ויזהר כל אדם שלא יורה כשהוא שתוי יין או שאר דברים המשכרים, אפילו בדבר פשוט, אם לא שהוא דבר ברור בפוסקים וזיל קרי בי רב הוא (ת"ה מ"ב ובמהרי"ק שורש ק"ע ועס"ק י"ט) ועיין בחוה"מ סי' ז'. במס' כריתות (יב:) תנן, שתה רביעית יין ונכנס למקדש וכו' חייב. ובמס' ביצה (ד.) אמרו, ההוא גברא דאתא לקמיה דרב פפא הוה ליה הנך ביצים משבת ליום טוב וכו' מהו למכלינהו למחר, אמר ליה זיל האידנא ותא למחר דרב לא מוקים אמורא עלויה מיומא טבא לחבריה משום שכרות. ופרש"י, לא מורי בדרשה שלו כדאמרינן בכריתות ושכור אסור להורות דכתיב יין ושכר אל תשת (ויקרא י') וכתוב להורות את בני ישראל (שם).

ובמס' כתובות (י:) אמר רב, אכל תמרים אל יורה. ופרש"י, אל יורה שום הוראה לפי שטורדות דעתו כשיכור.

ובמס' נזיר (ל"ח.) שתה רביעית יין אל יורה, שתה רביעית יין ונכנס למקדש חייב מיתה.

וברמב"ם (הל' ביאת מקדש פ"א ה"ג) כתב, וכשם שאסור לכהן להכנס למקדש מפני השכרות, כך אסור לכל אדם בין כהן בין ישראל להורות כשהוא שתוי, אפילו אכל תמרים או שתה חלב ונשתבשה דעתו מעט אל יורה שנא' ולהורות את בני ישראל וכו'.

והוסיף שם הרמב"ם, שתה כדי רביעית בלבד והיה בה מים כל שהוא או ישן מעט או הלך כדי מיל כבר עבר היין ומותר לעבוד. אבל אם שתה יתר מרביעית אפילו מזוג – שינת מעט או הדרך מוסיפין בשכרותו, אלא ישהה לפי השכרות, עד שלא ישאר משכרותו שום דבר בעולם, ע"כ.

ובש"ך (ס"ס סי' י"ט) הביא מהרשב"א, דבסעודה גדולה כמו יו"ט מילה ונשואין ופורים וכיוצב במקומות ששותין הרבה אסור להורות כל היום עד למחר. ובב"י כתב על זה, ואינו נראה לי שאסור להורות כל היום אלא שירגיש שסר יינו מעליו מותר, עכ"ל.

ובש"ך (שם ס"ק כ"א) הביא מהב"ח, שמי שמיצר ואין דעתו מיושבת עליו, אל יורה בשעה שהוא מיצר דכתיב בצר אל יורה וכו'.

עוד ענינים

א. עיין ש"ך בשם הרשב"א, דבפורים וכיוצ"ב ששותין הרבה יין אסור להורות עד למחר, אין משמע בדבריו דצריך מעת לעת, אלא משמע למחר מיד.

וצ"ע מהו הגדר אם הוא משום שינת קבע, ומה הדין אם השכים בחצות.

ב. יין שמעורב עם אחוז מסויים של סוכר, לענין שתה רביעית יין חי שאסור להורות, זה מסתמא מיקרי יין חי, דטבע הסוכר שנהפך לאלכוהול ומשכר כמו היין.

אמנם לענין אחוזי המים שיהיה מותר להוסיף על זה, שיחשב עדיין יין צריך להפחית את אחוז הסוכר, דמ"מ יין אינו.

ג. גם בשתיית מיץ ענבים יש לחוש לא להורות אחריו דהא נמי יין הוא. אמנם ע"י התעסקות קלה אחר השתייה יש לשער שכבר פקע השפעתו.

ד. הא דמי שקבוע להוראה אסור ללמד כשהוא שתוי דלימודו הוראה היא, היינו דווקא כשמלמד לאחרים, כיון שמקבלים זאת בתורה הוראה, אבל ללמוד לעצמו לא נזכר איסור. (חוט שני)

פסקי מרן פוסק הדור הגר"נ קרליץ שליט"א

הלכות ספירת העומר

שומר לאכול קודם ספירת העומר

משהגיע זמן ספירת העומר כתב ברמ"א דאסור לאכול עד שיספור, ואפילו אם התחיל לאכול פוסק וסופר, אמנם אם ממנה שומר מיוחד שיזכיר לו לקרא ק"ש או לספור ספירת העומר, וודאי מועיל שיכול לאכול, כיון שיש לו מי שיזכיר לו לקיים את המצוה, ולסמוך על שומר שאינו מיוחד לו לא מועיל לו להתיר לאכול רק קודם זמן המצווה.

שיעור גיל חינוך לספיה"ע

גדר ילד שיש לחנכו לספירת העומר הוא ממתני שיודע לספור כל ימי ספירת העומר, שצריך לשמור את החשבון ולהוסיף כל יום עוד יום על הספירה דאמול.

קטן שהגיע לחינוך ואין אביו מצוי אצלו

קטן שהגיע לגיל חינוך לספירת העומר, ואין אביו מצוי אצלו בזמן שצריך לספור ספירת העומר, פטור הוא מן המצווה וכמו שהובא בהל' קריאת שמע סימן ע' סעיף ב'.

מי שיודע שיום אחד לא יספור

מי שיודע שלא יוכל לספור יום אחד מימי ספירת העומר כגון שצריך לעבור טיפול רפואי וכדו' יש להסתפק אם מותר לו להתחיל לספור ספירת העומר עם ברכה וצ"ע.

קטן שהגדיל בימי הספירה

מי שנעשה בר מצוה בתוך ימי ספירת העומר, והתחיל לספור בברכה בהיותו קטן, ימשיך לספור בברכה גם לאחר שנעשה גדול, אמנם לא יוכל להוציא בברכה גדול אחר כיון שכל חיובו הוא רק מדרבנן.

גר שנתגייר בימי הספירה

גר שנתגייר בתוך ימי ספירת העומר, יספור ללא ברכה, דתלוי במחלוקת אם ספירת העומר מצווה כל יום בפני עצמו.

ברכת הטוב והמטיב

מותר לכתחילה לברך ברכת הטוב והמטיב בימי הספירה.

שמיעת שירים ללא תזמורת

אסור לשמוע שירים מתוך טייפ, אף שהשירים הם בפה בלי תזמורת, כיון שהשירים רק מתוך טייפ דינו ככלי שיר, ויש בזה יותר צורה של שמחה ואסור.

חוגים לנגינה

חוגים המלמדים נגינה, יש להורות להם שבימי ספירת העומר לא ילמדו משום חינוך.

גננות בגן

מנגנת בגנים או גננת שמנגנת בגן, אי אפשר לאסור, כיון שהקטנים לא הגיעו לחינוך, והמנגנת עצמה אין לה בזה שמחה אלא היא עושה מלאכתה.

שירה בפה בימי הספירה

לענין שירה בפה בימי הספירה לא נמצא בפוסקים לאיסור, אבל קבוצה שיושבים ושרים מסתבר דאסור.

"קו הכשרות" עניני ובירורי הלכה בנושא כשרות שע"י בית ההוראה שבנשיאות מרו הגאב"ד רבי נסים קרליץ שליט"א

טל': 0722722360

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

שיחה ממרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א

מתחזק ומתקיים על ידם, כך גם בנפש, הנפש מתחזקת ומקבלת שלמות על ידי המזון הרוחני של כל חלקי התורה.

השמחה – מענפי האהבה

ונשוב לענין השמחה של מצוה, כשאדם שמח במצוה, הרי זה מפני שהוא מחשיב את המצוה, ומבין ויודע את גודל ערך המצוה, ושמחתו בזה נובעת מתוך אהבת השם, כי חשוב מאד אצלו לעשות רצון השם. ועוד שמחה נוספת יש בזה שיקבל עולם הבא עבור המצוה.

אמנם מי שעושה לשם העולם הבא זהו שלא לשמה, שהוא עושה על מנת לקבל פרס, ואמנם הוא גם כן צדיק גמור כמו שאמרו בפסחים (ח, א) האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני או בשביל שאהיה בן העולם הבא הרי זה צדיק גמור, אבל הוא רק במדרגת "צדיק" ולא יותר מזה, ומצינו מדרגות יותר גבוהות, כמו שמוזכר באבות פ"ו צדיק חסיד ישר ונאמן, וצדיק היא המדרגה הראשונה והפחותה שבהם (עין רוח חיים שם), וכשעושה לשם העולם הבא הוא רק במדרגת צדיק ולא חסיד.

וחסיד הוא מי שעושה לא לשם העולם הבא, אלא מפני שאוהב את המצוה, ונהנה מהמצוה, והמצוה משמחת אותו כי הוא זוכה לקיים בזה רצון השם. אמנם זוהי מדרגה גבוהה מאד, אבל אפשר להגיע לזה, לשמוח במה שזוכים לעשות רצון השם. והשמחה הזאת היא דבר גדול מאד מאד, כי השמחה נובעת ממה שמחשיבים את רצון השם, ושמחים לעשות רצונו, ושמחה זו היא מענפי האהבה, כמו שיבאר המסילת ישרים בפרק י"ט ששמחה של מצוה היא ענף מאהבת השם.

כי הנה יש להתבונן בענין אהבת השם, האם זה דבר טבעי או לא טבעי? מוכח שזה דבר טבעי, שהרי התורה ציוותה "ואהבת את ה' אלוהיך", ואם האהבה אינה קיימת בטבע, כיצד אפשר לצוות על זה, הרי אהבה זה דבר התלוי בלב, ואי אפשר לאהוב בעל כורחו, ומוכח מזה כי בטבעו של כל אדם מיישראל יש אהבת השם, אלא שלפעמים האהבה כבושה ואינה יוצאת לפועל, מחמת כל מיני נגיעות וחשבוניות, ועל זה באה המצוה "ואהבת" לסלק את כל הנגיעות ולאהוב כפי טבעו האמיתי.

ואמנם אהבת השם היא מדרגה גבוהה, והיא השער העשירי שבספר חובות הלבבות, אבל יש ענפים היוצאים מהאהבה, והם "ענפי האהבה" המבוארים במסילת ישרים פרק י"ט, ואחד הענפים הוא השמחה בתורה ובמצוות, שזה "ענף" היוצא מן "השורש" של אהבת השם הקיימת וטמונה בתוככי לבו, ובוהא האהבה באה לידי ביטוי, בשמחה של מצוה, ששמח לעשות רצון השי"ת ולקיים את מצוותיו.

אהבת הבריות

וכך גם אהבת הבריות, שהתורה ציוותה "ואהבת לרעך כמוך", מוכח מזה שיש טבע של אהבת הבריות, לא רק לבנו ולאביו ולאחיו שהם בני משפחתו, אלא לכל מי שהוא "רעך", הטבע הוא שיש אהבה.

וכפי שרואים לידים קטנים שמשחקים יחד ואוהבים זה את זה, בלי שום סיבה, רק מפני שכך הטבע שיש אהבה – כל זמן שאין חשבוניות ונגיעות המפריעות לזה, ואפילו אצל אנשים מבוגרים רואים ענין זה, כאשר יש יהודי ששרוי בצרה וחסר לו משהו, יהודי אחר שולח לו עזרה, ואף יהודים שאינם שומרי תורה ומצוות, קיים בהם הטבע הזה שרוצים ומשתדלים לעזור, כי זהו טבע האדם שיש אהבת הבריות.

ולשון אהבת הבריות משמע כל הבריות, ולא רק לרעך, אמנם "לרעך" המצוה היא "כמוך" וכמו שכתב המסילת ישרים בפרק י"א שצריך שתהיה אהבה כמוך ממש, אבל גם לכל הבריות צריכה להיות אהבה, אמנם לא כמוך, אבל שלא לצער אותם, ולרחם עליהם.

לדוגמא זכורני מימי ילדותי ברוסיה שגרנו בסמוך לגויים, ופעם אחת כלב טרף חתול, והשכנים הגויים עמדו וצחקו ושמוחו מאד מזה, אבל אני לא הייתי מסוגל לראות זאת, וריחמתי בלבי על החתול, לא מפני שיש "אהבה" לבעלי חיים אלא שיש "רחמנות" עליהם.

וכמו שמובא גם בגמרא (ב"מ פה, א) על רבינו הקדוש שפעם אחת שפחתו מצאה עכברים בבית וביקשה לזרוק אותם, ואמר לה רבינו הקדוש הלא

שמחה של מצוה

יש דבר חשוב מאד, שהוא זכות גדולה מאד, שמחה של מצוה, לשמוח במצוות. רבינו יונה כותב בשערי תשובה (ד, ט) "כי גדול וישגא מאד שכר השמחה על המצוות", והפליג בזה בשלושה לשונות: "יגדל", "וישגא", "מאד", עד כדי כך גדול הוא שכר השמחה במצוות – שאדם מקיים מצוה ושמח במה שזכה לקיים את המצוה.

והטעם שזה חשוב כל כך, והשכר על זה גדול כל כך, מפני ששמחה נובעת מתוך הכרת חשיבות הדבר, אדם שמח בדבר שהוא אוהב ומחשיב, ולדוגמא בענייני העולם הזה, יש כאלה שמחשיבים דברים גשמיים, כגון אדם שמחשיב כסף, הרי הוא שמח בכסף שיש לו, למרות שאחר כך הוא מרגיש שחסר לו יותר, ככל שיש לו יותר כסף כך הוא מרגיש שחסר לו יותר, וכמאמרם (קהלת רבה ג, א) יש לו מנה רוצה מאתיים, אף על פי כן בינתיים ברגע שהוא משיג את המנה הראשון יש לו שמחה בזה, כי הוא מחשיב את הכסף ורוצה בו, וכן יש אדם ששמח לאכול מאכל טעים, אף על פי שאחר כך הוא שבע וכבר אינו מרגיש שום הנאה בזה.

יש רק שמחה אחת שאדם שמח וממשיך לשמוח גם לאחר השביעה, והוא מה שמזכירים בתפילה של שבת "כולם ישבעו ויתענגו מטובך", ונזכר כאן "ישבעו" ואחר כך "יתענגו", היינו ששבעים ואחר כך נמשך העונג, וצריך ביאור וכלי לאחר השביעה יש עונג, וכגון כשאדם אוכל מאכלי שבת, אמנם בשעת האכילה זה ערב וטעים לו, אבל לאחר ששבע הוא כבר עייף ורוצה לישון, עד שאין לו כוח לישב ליד השולחן, וכבר אין לו עונג בזה, רק בשעה שהוא רעב ומרגיש את הטעם באכילתו, אז יש עונג, אבל מיד אחר כך נגמר העונג, וכיצד שייך "ישבעו" ואחר כך "יתענגו"?

וביאר בזה ההפלאה בהקדמה לחיבורו על כתובות (יש שם מאמר ארוך בענין תורה) כי כאן נזכר ישבעו ויתענגו "מטובך", לא מטוב "הארץ", אלא "מטובך" – מטוב השם, והכוונה בזה לדברי תורה הנקראים "טוב" כמאמרם (אבות ו, ג) אין טוב אלא תורה, ובלמוד התורה יש תענוג גדול שאין לו גבול ונמשך גם לאחר השביעה.

משיב עצמו מדברי תורה

גם בדברי תורה שייך ענין שביעה, כמו שמצינו בגמרא (ברכות יד, א) המשיב עצמו מדברי תורה, ולכאורה מה הפירוש בזה וכי קודם היה רעב ועכשיו הוא שבע, ומה היא השביעה ששבעים מתורה?

והענין בזה כי דברי תורה משיבעים את הנפש, כי הנפש זקוקה למזון רוחני, כמו שהביא המסילת ישרים בפרק א' מדברי המדרש על הפסוק וגם הנפש לא תימלא, שכל המעדינים שבעולם אינם משיבעים את הנפש, שהיא מן העליונים, ורק מזון רוחני של תורה ומצוות משיב ע אותה.

כמו שמצינו במשה רבינו שעלה למרום, והיה שם ארבעים יום וארבעים לילה בלי גוף, כמו מלאכים שאין להם גוף, ובכל אותם הימים לא אכל מזון גשמי, כמו שאמר "לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי", ואמרו חז"ל (ילקוט שמעוני תשא רמז ת"ו) לחם לא אכל אבל לחמה של תורה אכל, ומים לא שתה אבל מימיה של תורה שתה. עסק התורה היה הלחם והמים שהיון את גופו של משה רבינו, שהיה גוף קדוש ומזוה, והיה רעב רק למזון רוחני, לחמה של תורה ומימיה של תורה.

ועל ידי המזון הרוחני של תורה, הנפש מקבלת שלמות, נפש עם תורה נפש היא שלמה. ואפשר להרגיש בזה, אם לומדים הרבה תורה מרגישים את שלמות הנפש, על ידי לחמה ומימיה של תורה.

התורה נמשלה ללחם ולמים, לין, לדבש ולחלב, כמו שכתוב (משלי ט, ה) לכו לחמו בלחמי ושתינו ביין מסכתי, ובשיערי (נה, א) הוי כל צמא לכו למים וגו' ולכו שברו בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב, ובשיר השירים (ד, יא) דבש וחלב תחת לשונך, כי יש הרבה חלקים בתורה.

לחם ומים רומז ללימוד הפשוט, ויין רומז לסודות התורה, שהם דברים עמוקים יותר (ועיין חגיגה יד, א), וכמו במזון הגוף, שיש הרבה חלקים של מזון, עם כל מיני "ויטמינים" וחומרים הנצרכים לבריאות הגוף, שהגוף

כתוב (תהלים קמה, ט) "ורחמי על כל מעשיו" וגם העכברים הם מעשי השם, והוא כביכול מרחם עליהם, וגם אנו צריכים ללכת בדרכיו ולרחם כמו שאמרנו (שבת קמג, ב) מה הוא רחום וחונן אף אתה וכו'.

ומצינו בקריעת ים סוף שבני ישראל אמרו שירה, וכל השירה הייתה שבח והודאה להקב"ה על מעשיו וגבורותיו בכל הניסים שעשה עם כלל ישראל, אשירה לה' כי גאה גאה, מי כמוך באלים ה', הכל דברי שבח והודאה שמשבחים ומהללים את מעשי השם, לא שמחה על טביעתם של המצרים, רק שירה על גבורות השם וחסדיו עם כלל ישראל.

ומובא בגמרא (סנהדרין לט, ב) שבאותה שעה ביקשו גם מלאכי השרת לומר שירה, והקב"ה אמר להם מעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה!! היינו מפני שאתם לא חייבים בהודאה, כי לא לכם נעשה הנס, ואם אתם מבקשים לשבח אותי ולכבדני, דעו לכם כי בזה לא תשמחו, כיון שמעשי ידי טובעים בים, וצריכים אתם לרחם על המצרים שהם מעשי ידי, כביכול יש צער ואכזבה מאיבוד מעשי ידי.

ורק כלל ישראל שנעשה להם הנס, היו חייבים בהודאה ואמרו שירה, אך לא על טביעתם של המצרים, אלא על חסדי הקב"ה שנעשו עמם, וגם מה שמוזכר מטביעתם של המצרים אינו שמחה לאיד רק הזכרת הניסים וגבורות השי"ת. [נראה בלוקט פרשת אמור (רמז תרנז) "אבל בפסח אין אתה מוצא שכתוב בו אפילו שמחה אחת, למה וכו' דבר אחר בשביל שמתו בו המצרים, וכן אתה מוצא כל שבעת ימי החג אנו קורין בהן את ההלל אבל בפסח אין אנו קורין את ההלל אלא ביום טוב הראשון וליל. למה משום בנפול אויבך אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך", ע"כ].

וכל השירה שאמרו בני ישראל, לך ענו שירה "בשמחה רבה", על מה הייתה השמחה? על מה שזכו לראות את השגחת הקב"ה, ונתעלו למדרגות גבוהות מאד, כמו שאמרנו (מכילתא בשלח ג) ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי בנבואה, על זה הייתה שמחתם, שזכו לראות את מעשי הקב"ה, וגילוי שכיתנו, המלך מתנאה, והם זוכים לראות את המלך! על זה הייתה השמחה, ועל זה אמרו שירה.

שמחה והודאה

ואמנם אלו הן דרגות גבוהות, ונשוב לדרגת השמחה הפשוטה, שמחה של מצוה, כשאדם עושה מצוה ושמח בה, סימן שהוא מחשיב את המצוה, ומחשיב את מי שציווה עליה, ושמח בזה שהוא זוכה לעשות רצונו של המצוה מלך מלכי המלכים הקב"ה, ולכן זה ענף מאהבת השם, כי זה מראה על החשיבות שהוא מחשיב את המצוה ואת המצוה.

אבל אם אינו שמח, סימן שאינו מחשיב את המצוה, ואינו מחשיב את המצוה, וכיצד אפשר שלא להחשיב את מי שמחיה ומנשים אותו, הרי אדם נתון כל הזמן "בטיפול נמרץ" שהקב"ה מחיה ומנשים אותו, כמו שכתוב (תהלים ל, ו) חיים ברצונו, רצונו יתברך הוא המחיה את האדם בכל רגע, ואלמלא רצונו ח"ו לא היה ממשיך לחיות, ממילא צריך לשמוח ולהודות על עצם הדבר שהוא חי, כי אדם שחסר לו איזה דבר ומקבל את מה שחסר לו הרי הוא שמח וגם מודה על זה, כן יש לשמוח במה שהוא חי, ולהודות להקב"ה על זה, שהשמחה מחייבת הודאה.

זוהי השמחה שיש לשמוח ולהודות על החיים הגשמיים שמקבלים מן השמים, ויותר מזה יש לשמוח בדברים רוחניים, שזוכים לקיים מצוות ולעשות רצון השם, מלך מלכי המלכים רוצה – ואני עושה את רצונו, כמה גדולה היא השמחה בזה! שאני זוכה לעשות רצונו של המלך, ובזה אני מרוצה למלך, בימינו אין כל כך מלכים ולכן קשה לתאר גודל השמחה בזה שהמלך מרוצה ממני, אבל נתאר אם החזו"א היה מרוצה ממני, ששאלתי אותו קושיא והוא שמח ואמר שזו קושיא טובה מאד, הרי שמחה גדולה היא שהחזו"א מרוצה ממני, ומעריך ומחשיב אותי.

רק צריך להיזהר שלא להתגאות בזה, והגאווה היא טעות.

גאווה וענווה

ונזכיר אגב אורחא דבר חשוב מאד, שיש לדעת מה היא גאווה ומה היא ענווה. גאווה נקרא אם אדם מחשיב את עצמו, וזו טעות, כי אין במה להחשיב את עצמו, ולמשל בגשמיות, אם אדם מחשיב עצמו בכוח הגופני שיש לו, יחשוב ויתבונן מהיכן יש לו כוח, וכי הוא יצר את הכוח שלו? וכי הוא עשה את עצמו לבעל כוח? הרי מן השמים נותנים לו את הכוחות, כמו שכתוב (דברים ח) ואמרת בלבבך כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה וזכרת את ה' אלוהיך כי הוא הנותן לך כוח לעשות חיל, ממילא כל הגאווה היא טעות, ואין במה להתגאות, כי הוא כמו עני ואביון המקבל צדקה בנדבה, ומן השמים עושים עימו טובה שנותנים לו את הכוחות.

וכך גם ברוחניות, למשל אם הוא בעל כשרון, מהיכן יש לו את הכשרון, וכי הוא עשה את עצמו לבעל כשרון? וגם מה שיש לו, וכי הוא מובטח שהכשרון יימשך כל הזמן? האם כשרון אינו יכול להיפסק? הרי מעשים שהיו באנשים בעלי כשרונות שאיבדו בפתע את כשרונותיהם מחמת מחלות ומצבים שונים, וכי זה לא בהשגחה? ודאי בהשגחה, ואדרבה מה שהכשרון נמשך זהו מפני שיש השגחה שיימשך הכשרון ויש השגחה שיימשכו החיים שלו, ממילא פשוט שאין במה להתגאות.

רק צריך לשמוח בזה שמן השמים נותנים לו כשרונות, וזה גם מחייב להשתמש עם הכשרונות האלו, כי אדם אינו מקבל כוחות סתם שלא לצורך, והכוחות מחייבים להשתמש בהם ולצלל אותם.

לכן לא שייך להתגאות במעלות שיש לו, בין בגוף ובין במעלות נפשיות, לא שייך להתגאות, ולכן להיות עניו זהו גם כן דבר פשוט מאד, כי מה היא ענווה – וכי ענווה פירושה לטעות בעצמו ולחשוב שאינו שווה כלום? האם מי שהוא בעל מעלות צריך לחשוב שאין לו מעלות?

וכי משה רבינו לא ידע את מדרגתו שהוא קיבל תורה מסיני, ומה שנאמר עליו (במדבר יב) בכל ביתי נאמן הוא פה אלא מה אדבר בו וגו' הן משה רבינו בעצמו כתב זאת בתורה, וכי הוא לא ידע מזה?

ומשה רבינו הרי היה העניו מכל האדם אשר על פני האדמה, והיה הגדול ביותר בענווה שלא נמצא בעולם עוד אדם כמוהו, שלא החשיב עצמו לכלום ואמר "ונחנו מה" (שמות טז, ז), אמנם אמר בלשון רבים ונחנו, וגם אהרן נכלל בזה, אבל משה רבינו הוא שאמר זאת, וכך הרגיש באמת שאין לו שום חשיבות, וכי זה היה מפני שלא ידע את המדרגה שלו?

ודאי שאין הדבר כן, ומשה רבינו הכיר וידע את דרגתו, אלא שהבין שכל מה שיש לו זה מן השמים, הכשרון, והחכמה, וכל הכוחות, כגון מה שיכול לחדש חידושי תורה, מהיכן יש לו את כל הכוחות האלו? מן השמים, ברצון השם, שהוא המחיה ומנשים אותו בכל רגע.

וזוהו ענין הענווה, ענווה איננה שפלות שאדם טועה ולא מכיר את עצמו, אלא שיודע את האמת ומכיר את מדרגתו, אבל הוא מבין שכל זה לא "הוא" אלא "מן השמים", ואם יחשוב שזה הוא – כבר איננו עניו! צריך לידע את האמת ולהכיר את מדרגתו, אבל יבין שכל המעלות אינן מעצמו, אלא הוא מקבל בכל רגע ורגע בחסדי שמים.

להתבונן על מדרגתו

ובאמת אם אדם יתבונן על מדרגתו, מיום עמדו על דעתו מגיל בר מצוה, וכי היה תמיד בסדר גמור, בלי שום ביטול תורה? ועל תפילה בכוונה, האם כל התפילות היו בכוונה? הלא תפילה בכוונה אין זה פשוט, שתהיה כוונה ממש, כעומד לפני המלך, כפי הדין של תפילה בכוונה.

וכפי שכבר סיפרנו על מרן החזו"א זצ"ל שהיה שקוע בתפילתו עד שלא שמע מה שמדברים אליו, וגם על מרן הגרי"ז זצ"ל הזכרנו שהיה מתפלל בקול רם, ופעם אחת בראש חודש שמעו ששכח יעלה ויבוא, ואמרו לו "יעלה ויבוא" אך הוא לא שמע, ככה ראוהו באותו הרגע ששכח וניסו להזכיר לו ולא שמע, ולאחר התפילה אמרו לו שוב ששכח, ואמר "למה לא אמרתם לי!!" עד כדי כך היה מרוכז בתפילתו, וזוהי תפילה בכוונה, כמו שכתוב בשולחן ערוך (או"ח צח, א) "בהתפשטות הגשמיות".

וכיצד מגיעים למדרגות האלו? כידיע מרן הגרי"ז היה לומד מוסר, בכל יום למד פרק מסילת ישרים, וכשגמר את הפרק האחרון התחיל ללמוד שוב מתחילת הספר, עם ההבנה שלו, ועם הבהירות, ועם כוח הריכוז שהיה לו, הכניס במוח ובלב את דברי המסילת ישרים, וחזר על זה עוד פעם, למרות שבאותו זמן את הדברים, חזר עליהם שוב ושוב, כי היצר הרע חזק מאד וצריכים כל הזמן להשפיע כנגדו.

וזוהי גם הדרך לשמחה של מצוה, ללמוד בספרי מוסר מה היא שמחה, המסילת ישרים מדבר על זה במידת החסידות פרק י"ט, וכן בכל ספרי המוסר, חובות הלבבות ושערי תשובה, ובאורחות צדיקים יש שער שלם "שער השמחה", וחשוב מאד ללמוד ולקיים עניינים אלו.

בפרט עכשיו בעמדתנו בימי השמחה, חודש ניסן, משנכנס אדר מרבין בשמחה, וממשיכים גם אחר כך בניסן (עיין רש"י תענית כט, א), כל החודש אין אומרים תחנון, והם ימים של שמחה, אם כן זהו זמן המסוגל לקבל דרגה של שמחה במצוה, שצריכים סיעתא דשמיא לזה, אך גם צריכים קביעות יום יומית ללימוד המוסר, שהוא דבר חשוב מאד, ובעזרת השם נזכה כולנו לסייעתא דשמיא לשמחה של מצוה!

לזכות החתן והכלה

פנחס דוד הלוי עב"ג פריידיא

שיתברכו מה' הטוב

בכל הברכות!

לע"נ המחנך הדגול הרה"ח ר' **אברהם ב"ר צבי ויסמן** ז"ל

בעמח"ס "כרמי אברהם" - נלב"ע כ"ב אדר א' תשע"א

ורעייתו המחוננת הדגולה מרת **פוריה** גיטל ע"ה

בת הגה"ח רבי **יהושע מאיר שווייצר** זצ"ל - נלב"ע ח' ניסן תשנ"ד

לעילוי נשמת מרן הגאון הצדיק

רבי ראובן יוסף גרשנוביץ זצוק"ל

ב"ר אברהם יצחק זצ"ל

נלב"ע ה' ניסן תשנ"ה - תנצב"ה

דברי אמה

מאמרי חיזוק השקפה והדרכה
מזקן המשגיחים
מרן הגר"ד יפה שליט"א

גיליון מס' 28 ■ שמיני

שהאמונה סובבת עליו"), משום שהתורה הק' רואה חשיבות עליונה להשתית את האמונה שתורה מן השמים, על היסודות האיתנים ביותר, כדי להעניק לעם ישראל עד סוף כל הדורות, את הכלים ואת הכוחות לעמוד בנסיגות הקשים ביותר שעלולים לבוא עליו, עד כדי מסירת נפשם ונפש בניהם להריגה בשעת גזירת שמד רח"ל.

אכילת בהמות וחיות שיש בהם סימן טהרה אחד - מטביעה תכונת צביעות

אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה את הגמל כי מעלה גרה הוא ופרסה איננו מפריס טמא הוא לכם. ואת השפן כי מעלה גרה הוא ופרסה לא יפריס טמא הוא לכם. ואת הארנבת כי מעלת גרה היא ופרסה לא הפריסה טמא היא לכם. ואת החזיר כי מפריס פרסה הוא ושסע שסע פרסה והוא גרה לא יגר טמא הוא לכם (פרק יא, פסוקים ד-ז).

בהשקפה ראשונה היה נראה, שסימן הטהרה האחד שיש לארבעת בעלי חיים אלו בודאי שאינו מוסיף טומאה על טומאתם, ואדרבה, אפשר שהוא נותן להם צד מעלה לעומת שאר הבהמות הטמאות, כי הרי סוף סוף סימן טהרה אחד יש להם, אלא שמעלה זו אינה מספיקה כדי לעשותן טהורות, משום שבהמה צריכה שני סימני טהרה כדי להיות טהורה.

אלא שלפי"ז ישנה תמיהה שחוזרת על עצמה בכל אחד מארבעת הפסוקים הללו. כי הנה בכל ארבעת הפסוקים הללו שבהם חורצת התורה את דינם של ארבעה בעלי חיים אלו כטמאים, היא מקדימה את הסימן הטהור שיש בהם ("את הגמל כי מעלה גרה הוא..."), ורק אחר כך היא כותבת את סימן הטומאה שיש בהם ("ופרסה איננו מפריס..."), וכך גם ביחס לשפן, לארנבת ולחזיר) ולכאורא היה צריך להיות להיפך, שמתחילה היה צריך להקדים את סימן הטומאה שבהם, שהוא הסיבה לטומאתם, ורק לאחר מכן להוסיף שלמרות שיש בהם גם סימן טהרה אחד, אך הוא אינו מספיק בכדי לטהרם?

אומר על כך הכלי יקר, שבאמת סימן הטהרה שיש בהם, לא זו בלבד שאינו גורע מטומאתם אלא אדרבה הוא מוסיף טומאה על טומאתם. והסיבה לכך, לפי שבסימן הטהרה שיש בהם הם יכולים להטעות את הבריות שכשרים הם. וכפי שאמרו חז"ל (בראשית רבה, סה, א) על עשוי שנמשל לחזיר, שפושט את טלפיו (את סימן הטהרה של מפריס פרסה ושוסע שסע שיש לו) ואומר כשר אני, בעוד שתוכו מלא מרמה. ומכאן יש ללמוד על הצבועים, אשר מראים את עצמם ככשרים בעוד שאין תוכם כשרים, שהמה בלי ספק גרועים מן הרשע הגמור שתוכו וברו שווים לרעה.

מוסיף הכלי יקר, שלמרות שבבהמות עצמם לא שייך חסרון של צביעות, מ"מ הם מולידים את מידת הצביעות בקרב האוכלים אותם, כי הדבר הנאכל יהפוך להיות לטבע אצל האוכל.

סימני הכשרות של החיות הבהמות והדגים - עדות לתורה מן השמים

"זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ. כל מפרסת פרסה ושוסעת שסע פרסות מעלת גרה בבהמה אותה תאכלו" (ויקרא י"א, ב' ג'). בפסוק זה נותנת התורה שני סימנים לכשרות החיה והבהמה, וקובעת שרק בהמה וחיה שיש בהן את שני סימני הכשרות: גם שמפריסות פרסה שסועה, וגם שמעלות גרה, רק הן מותרות באכילה.

אך התורה לא מסתפקת בכתיבת הכלל האמור, ובפסוקים הבאים היא מפרטת ארבעה בעלי חיים שיש בהן רק סימן אחד של טהרה ומשום כך הן אסורות באכילה: הגמל השפן והארנבת מעלים גרה אך אינם מפריסים פרסה, והחזיר הוא מפריס פרסה אך אינו מעלה גירה.

לכאורא לאחר שהתורה כבר כתבה שרק בהמות שיש בהן שני סימני כשרות מותרות באכילה, כבר יודעים אנו שבהמה וחיה שיש להן רק סימן טהרה אחד הן טמאות, ולשם מה הוצרכה התורה להוסיף ולפרט שלגמל, לשפן, לארנבת ולחזיר יש בהם רק סימן אחד של טהרה ומשום כך הם אסורים באכילה?

אומרת על כך הגמ' (חולין נ"ט): "שליט בעולמו יודע, שאין לך דבר מעלה גרה וטמא, אלא גמל, שפן וארנבת... ואין לך דבר שמפריס פרסה וטמא, אלא חזיר".

כלומר, התורה כתבה את הפירוט האמור, ללמדנו שארבעת בעלי החיים הללו הם היחידים בעולם שיש להם רק סימן אחד מתוך השניים האמורים, ואין עוד בעולם כמוותם (הגמ' שם מבארת שיש נפק"מ למעשה מידיעה זו).

לא בכדי השתמשה הגמ' בביטוי "שליט בעולמו יודע..." "כי באמת לא יתכן שמאן דהו – שאינו בורא העולם והשליט עליו - יקבע בודאות שאין בכל העולם כולו, מקצה העולם ועד קצהו, בעלי חיים נוספים שיש להם רק סימן אחד, בלי לחשוש שבינם מן הימים ימצאו במקום כלשהו בהמה וחיה נוספות שיש בהן רק סימן אחד.

וכך כותב ה'מהר"ץ חיות' על גמ' זו: הכוונה, שהתורה נתנה בזה סימנים שהיא מן השמים, אחרי אשר האנשים חוקרים בכל עת במדינות חדשות, בריות גדולות וחיות אשר לא נודעו לקדמונים, ובכל זאת לא נמצאו בהמות וחיות נוספות שהן מעלות גרה לבד, זולת הגמל הארנבת והשפן, ומפרסת פרסה זולת החזיר, ולפיכך פרט הכתוב, להודיע שרק הוא השליט בעולמו אשר יודע כל יצוריו, יודע שרק אלו המפורשים בתורה לבד, המה בעלי סימן אחד ולא יותר, וזה אין ביכולת בן אדם להחליט".

וכבר הזכרנו כמה וכמה פעמים את דברי רבותינו הראשונים, שהתורה עצמה דואגת לספק הוכחות לכך שהיא ניתנה מן השמים (עיי' בהרחבה 'לעבדך באמת' חומש שמות מאמר "מעמד הר סיני – עמוד

והנה, המשנה במסכת נדה (דף נא) כותבת: "כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר, ויש שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת". כלומר, המשנה קובעת בודאות גמורה שאמנם ישנם סוגי דגים שיש להם רק סנפיר ולא קשקשת, אך לעומת זאת, כל הדגים שיש להם קשקשת יש להם גם סנפיר, כך שדג שיש לו קשקשת יכולים אנו להניח בוודאות שיש לו גם סנפיר וממילא הוא כשר.

מניין יכול התנא לדעת בוודאות שכך היא המציאות, וכי התנא מכיר את כל סוגי הדגים בעולם? וביותר, גם אם נניח שהתנא הכיר את כל סוגי הדגים שהיו ידועים באותו זמן, אך כיצד הוא יכול להיות בטוח שבעתיד לא יתגלו דגים חדשים שיש להם קשקשת אך אין להם סנפיר?

שאלה זו שואל התוס' במסכת חולין (סו:): "וא"ת מניין היה זאת לחכמים... י"ל שכך היה מקובל בידם הלכה למשה מסיני".

אמנם אין בן אנוש אשר יכול להיות בטוח שלעולם לא יימצא דג שיש לו קשקשת ואין לו סנפיר, אך ידיעה זו לא הומצאה על ידי בן אנוש אלא נמסרה למשה רבנו על ידי מי שאמר והיה העולם, ומשה רבנו מסרה ליהושע ויהושע לזקנים, וכך הועברה המסורת מדור לדור ונקבעה במשנה במסכת נידה.

עפ"י יסוד זה מבאר הכלי יקר את דברי המדרש (ויקרא רבה, יג, ה), אשר משווה את בבל לגמל, את מדי לשפן, את יוון לארנבת ואת החזיר לאדום. והביאור, שארבעת המלכויות הללו נהגו במידת הצביעות, שהראו עצמם ככשרים כאילו כוונתם להיטיב לישראל (בבל הראו עצמם כגומלי חסדים עם ישראל, מדי ויוון היו מקרבים צדיקים כמורדכי היהודי ושמעון הצדיק, ואדום היו עושים כמעשה החזיר, שמראין טלפיהם ככשרים לומר שאין פושטים ידיהם מן הגזל ליקח ממון ישראל בכח הזרוע, אך היו הורגים את ישראל), בעוד שתוכם רע ומר כי כל מחשבותם רק רע כל היום. וישראל לא נזהרו מהם, בראותם כי הם מכבדים כמה צדיקים ומעלים אותם לגדולה, ובאמת שלצורך הנאתם עשו כן ובפנימיותם היו שונאי ישראל.

"כל שיש לו סנפיר יש לו קשקשת" – מהיכן ידעו זאת חז"ל

"את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים אותם תאכלו" (יא, ט). בפסוק זה נותנת התורה סימנים לכשרות הדג, וקובעת שכל אשר לו גם סנפיר וגם קשקשת, טהור הוא ומותר באכילה.

מורן המשגיח שליט"א בביקור חג במעונו של מורן רה"י הגרי"ג אדלשטיין שליט"א - חוה"מ פסח תשע"ז

ראש הישיבה שליט"א: רוצים לשמוע משהו מהחזון איש, איזו הנהגה, הייתם הרבה אצל החזון איש זצ"ל, זכיתם להרבה קשר ושימוש עם החזון איש, בודאי ידוע לכם הרבה עובדות והנהגות ממנו.

המשגיח שליט"א: אספר לכם סיפור, היה בחור אחד שהיה מסופק אם הוא יכול להצליח, לקחתי אותו לחזון איש, והחזון"א שכב על הספסל די באפיסת כוחות, וכששמע את השאלה, שוחח עם הבחור והשפיע עליו שיכול להצליח.

רה"י שליט"א: שמעתי סיפור דומה לזה, בבחור שלא היה לו חשק ללמוד, ורצה להפסיק ללמוד. החזון"א לקח אותו חברותא ולמד איתו פעם אחת, ונוכח הבחור לראות שיש טעם בלימוד, והוא יכול ליהנות מזה, ובזכות זה המשיך ללמוד.

המשגיח שליט"א: בחורים שלא אוהבים ללמוד שואלים מה העצה לזה? ראשית באמת צריכים לכוון היטב בתפלות שמבקשים על תורה, אהבה רבה... מה העצה המעשית בזה?

רה"י שליט"א: יש תפילה והערב נא, יש הרבה תפילות על תורה, פתח לבי בתורתך, דתפתח לבאי באורייתא, תפילה היא סגולה, ויש גם עצה בדרך הטבע, אם לא מרגישים טעם בלימוד, העצה היא ללמוד בפשטות, בלי להתעמק הרבה, כמו במילי דעלמא, כשקוראים מאמר עמוק זה משעמם, אבל ידיעות פשוטות זה מעניין ומושך. זוהי עצה להתמדה, ללמוד בפשטות. שמעתי מהרב דסלר בשם הגר"א מה שפשוט זה אמת ומה שאמת זה פשוט. (רבותינו שליט"א האריכו בעוד כמה נושאים חשובים ואי"ה עוד חזון למועד).

לקראת סיום הביקור אמר המשגיח שליט"א: אני מאוד נהנה לראות את דברי הרב (דרכי החיזוק), אני רואה שאני מעורר על אותם הדברים שהרב מעורר, רה"י שליט"א: זה סימן טוב, אני מחכה להערות השגות והוספות, על ידי שאלות רווחא שמעתתא כמו שמובא בגמ' (ב"מ פד), המשגיח שליט"א: אם יהיו לי אני לא אפחד למסור...

המשגיח שליט"א: ברוך ה' שזכינו לבקר אצל הרב, רה"י שליט"א: ברוך ה' שזכיתי לביקור הזה ולדברים ששמענו... המשגיח שליט"א: ה' יאריך ימיו ושנותיו בטוב ובנעימים, רה"י שליט"א: וכן למר.

במהלך ימי החג עלו להקביל את פני רבנו מורן שליט"א מאות רבות מתלמידיו, היתה נקודה מרכזית שביקש המשגיח שליט"א להדגיש בדבריו: במשך החג אנו מספרים ומתבוננים רבות בחסדי ה' שעשה עמנו - העיקר בהתבוננות בחסדי ה', שנגיע מתוך כך לאהבת ה'!!!

נפשו גחלים תלהט

גליון 137 שמיני תשע"ז

ניצוצות ממשנת הגאון הצדיק ר' ישראל אליהו וינטרויב זצוק"ל
לתרומות והנצחות, הוספת מננים, הצעות והערות יש לפנות ובטלפון: 0527697944 ולמייל: shneiderav1@gmail.com

דבר המערכת

עברו עלינו ימי הפסח וממשיכים מיד להתכונן לחג מתן תורה. נשתדל להביא מאמרי רבינו ז"ל בענין זה. המאמר השני לקוח מהספר עיני ישראל חלק א' שאזל מהשוק ולכן לא נודע כל כך ומפאת חשיבותו נביאו כאן. אין הגליון מכיל את כל המאמר על כן נחלקהו לב'. הבהרה: מחמת סגנונו היחודי שאינו שוה לכל נפש דברי תורתו של רבינו זצ"ל עוברים עריכה ועיבוד לשוני כפי שנעשה בספר "נפשו גחלים תלהט" שי"ל בעדודו. על כן כל שגיאה וטעות נא לתלות אך ורק בעורך. נשמח על כל הערה והארה.

המערכת

האדם, וממילא בהסתכלותו שם ישתמש ויפגום בהבנתו בכבודו ית"ש אבל מה לפניו (שהוא בגדר תפיסת השכל כי זו התחלת הבריאה) מה דהוה הוה. ומתוצאת הגמ' משל למלך שאמר לעבדיו לבנות פלטרין על האשפה. אין כבודו של מלך לזכור שם האשפה.

הדברים עדינים ודורשים אוזן קשבת. ביאור הענין שביסוד הבריאה היתה הנהגה שהוזכרה בריש ספר בראשית, מתחלה "עלה במחשבה" לברוא את העולם במידת הדין, ראה שאינו מתקיים, שיתף מדה"ר למדת הדין וכו' יעו"ש. נקרב לתפיסתנו את המושג "מידת הדין". הנהגה זו של מידת הדין היא הנהגה של **עצירת בעד השפע האלקי** עד שיזכו לו חלק עבודתם [א.ה. כדי שלא יהיה נהמא דכסופא]. זהו אופי ההגבלה שתלויה בשיעור העבודה של התחתונים. וממילא בכל סטיה אפי' כחוט השערה כבר יתבטל הכל ולא יהי' כאן כלום [א.ה. אלו הם הפנים המוכרות לנו שמידת הדין ענינה עונשים וחורבנות וכו' אך אין זו עצם מהותה רק לצמצם השפע כפי העבודה ואם לא עומדים בה ממילא יוצא ממנה חורבנות]. מה שחז"ל אמרו "ראה שאינו מתקיים" אין מדובר על מחשבה לחוד [כי מחשבתו ית"ש הוא מציאות גמור לא כמחשבת האדם שהיא מחשבה בעלמא ולא מציאות] אלא שהיתה עובדא כזו שלא התקיים העולם במהדורא קמא שלו [א.ה. ואף שבערכנו אין לנו תפיסה במהות מהדורא קמא זו כי נקראת מעולמות המחשבה אך כאמור אצלו ית' מחשבה הוי מציאות גמורה. ועיין בבן יהוידע שם ותבין]. בשלב זה בו היה גילוי תוקף הדין נהיה גם תוקף עצירה בעד הנהגת השפע ד"עולם חסד יבנה". וממילא כיון שהתבאר מהגר"א שעצם הסילוק הוא סיבת היוצרות היפוכו על כן בשעת תוקף הסילוק שהיה, יצא תוקף כח הרע והטומאה. זו האשפה שהוזכרה כאן שעליה בנוי ארמון המלך [א.ה. היינו המהדורא קמא של עולמנו עליו בנוי עולמנו].

ימי הספירה כהכנה למת"ת

[בסוד ישרים ש"ק בהר בחקתי תשנ"ו]

חז"ל לימדונו שבמהלך הקדושה ישנו מהלך משונה, היפך מהלך טבע העולם. כלי מלא מחזיק כלי ריקן אינו מחזיק. ועל דרך זה אמרו על מש"כ בתחילת הפרשה השניה של ק"ש "אם שמוע תשמעו" אם שמעת בישן תשמע בחדש. נבאר בעז"ה ענין זה.

א. חלל הבריאה אינו ריק

הנה לכאורה האדם המתבונן בחושיו בבריאה מבחין בחלל הפנוי ממציאות הבורא ית'. נבאר את שורש הטעות שהרי באמת אין במציאות מושג של ריקות בחלל הבריאה אלא הכל מלא מהתהוות מתמדת על ידי הבורא ית'. ומה שרואים חלל וריק הוא רק כפי תפיסת חושינו בלבד, כי כך פועלת מסקנת החושים, **מה שאין לחוש מגע עמו נתפס אצלו כאילו אינו מציאות**. כיצד נבחין במציאות הבורא ית', הנה כל נמצא מעיד על חכמת ממצאו שהרי כל פעולה מעידה על חכמת בעל הפעולה, וכדכתיב "כולם בחכמה עשית" וממילא בזה נבחן שכל ההתהוות מלאה מחכמה זו. בעומק חכמה זו מתגלה למתבונן "בעל החכמה" שהוא מקור חיות הבריאה [א.ה. אך מכיון שאנו מבחינים רק בחכמה מיחסים את החיים לחכמה זו] דכתיב "החכמה תחיה בעליה".

ב. כח ההסתר שבהחלל וממילא האפשרות להעדר

אך צ"ב שכן אם תוכן החכמה הוא ענין החיים וכמ"ש "והחכמה תחיה בעליה", והבריאה מלאה מחכמתו ית' כנ"ל באות הקודמת, א"כ איך שייך מציאות של העדר ומיתה וסילוק בבריאה, הלא כולה מלאה מחיות וישות? התשובה היא שישנו במהלך גילוי ית"ש כח של הסתר אשר מחמתו יכול להיראות ענין סילוק מציאותו ית' שנראה כאילו אינה. וכבר כתב הגר"א ז"ל שכל יסוד ענין הטומאות הוא רק ממהלך של סילוק (החיים). אין הפירוש שאחרי הסילוק יש כאן מקום לטומאה להופיע אלא **שעצם הסילוק** הוא סיבת הטומאה ע"כ. דוק ותשכח כי הופעת כל טומאה היא מחמת סילוק גילוי החיים שהיה כאן. מנקודה זו התהווה כל הרע והטומאה.

ג. ביאור מה שהמשילו העולם לפלטרין הבנוי על אשפה

בחגיגה דף ט"ז, על הא דתנן המסתכל מה למעלה מה למטה מה לפניו מה לאחור ראוי שלא בא לעולם, מקשה הגמ' בשלמא מה למעלה ולמטה ולאחור ניחא (ברור שאין להתבונן בהם כי הם מעבר לתפיסת

ד. תוספת ביאור - גילוי מלכותו ית' הוא דווקא מתוך חריפות הריחוק

הדברים יובנו יותר על פי הגמ' בפסחים [נ"ו ע"א] כשאסף יעקב את בניו לפני פטירתו ביקש לגלות להם את הקץ האחרון ונסתלקה ממנו שכנה ואמר שמא ח"ו יש פסול במטתי, כאברהם שיצא ממנו ישמעאל וכיצחק שיצא ממנו עשו. פתחו השבטים ואמרו שמע ישראל סבא, ה' אלקינו ה' אחד, כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד. פתח יעקב ואמר בשכמל"ו. ואמרו חכמים כיצד נעשה [היינו האם נאמר בשכמל"ו], אם נאמר הרי משה לא אמרו (בפ' ואתחנן אחרי שמע ישראל) ואם לא נאמר, הרי יעקב אמרו. משל לבת מלך שהריחה ציקי קדרה, תאכל גנאי הוא לה, לא תאכל צער הוא לה, הביאו לה עבדיה בחשאי ע"כ. והדברים אומרים פרשונים.

מהלך המלכותא דארעא בנוי על ביטול ישות העם אל המלך, וכפי כניעת רצונם לרצונו ככה הוא ערך רוממותו וערך התנשאות מלכותו [א.ה. כלומר מלכותו תלויה לחלוטין ברצון העם להמליכו. זהו פן אחד שתלויה מלכותו בהם הנקרא אין מלך בלא עם אבל יש מהלך נוסף שנקרא אשר מלך בטרם כל יציר נברא, כלומר שמלכותו אינו תלויה בהם כלל ואדרבה הם בטלים אליה ממילא על בחינה זו ממשיך]. ומלכות דארעא כעין מלכותא דרקייע. כי עיקר הנהגת מלכות שמים [א.ה. באופן השני] נבנית על גילויים בהם יש ביטול ישות הבריאה, ונכלל בזה בטול כל סוג ישות הנמצאת בחלל הבריאה. ומכיון שהרע הוא גם מכלל הנמצאים א"כ צריך שהנהגת מלכות שמים תגיע לטפל גם בחלק הרע גופא לבטלו אליה, אע"פ שנראה במושכל ראשון שאין זה כבודו של מלך לטפל גם ברע שכן מאוס וגרוע הוא. זהו מה שנקטו במשל "ציקי קדרה" שאם תאכל גנאי הוא לה [א.ה. היינו שאין זה מכובד לבת מלך לאכול ציקי קדרה], לא תאכל צער הוא לה. כעת נשוב לגמ' בחגיגה הנ"ל, שהמשילו עולמנו דוקא למלך שבנה פלטרין יפה על האשפה. כי כאמור זהו המהלך הנוגע למלכות שעיקר ענינה הוא הנהגת הביטול. א"כ כדי להעמיד ארמון המלכות "פלטרין יפה", צריך שתהיה תחילה התגלות של הרע עד קצה האחרון כדי שתתברר אח"כ עצמת כח הביטול [א.ה. כי עד כמה שהרע במלוא תקופו כך השלטון עליו מנשא את המלכות] ולכן מכח פסגת הסילוק יצא מהלך של אשפה וע"ז נבנה אחר כך הפלטרין. [א.ה. על כן נאסר למי שמסוגל לכך להתבונן על תוכן אשפה זו כי כל ענינה סילוק מלכותו].

ה. כח השמיעה, מרכז המגע עם הפנימיות

נעתיק את מה שדברנו לקומת האדם. בפרק החובל אמרו סימא עינו נותן לו דמי עינו, חרשו נותן דמי כולו. נמצא שעיקר מהלך הסילוק בקומת האדם סובב על כח השמיעה [א.ה. כי בסלוק כח השמיעה שהוא איבר פרטי אך נקרא שנפגע בזה כל האדם]. ענינו כי בפנימיות האדם אכן כח השמיעה הוא העיקרי [בזה מיושב שהגם שכן הראיה יסודי הוא שהרי סומא חשיב כמת עם כל זאת המסמא את חבירו אינו משלם דמי כולו כי עם כל חשיבותו אינו עיקרי ויתבאר יותר להלן]. דהנה כתב הגרי"ס ז"ל בריש אגרת המוסר שלו שתקוות כל האדם היא "בתנו אמן קשבת אל השכל להקשיב על

דבר אמת". השכל הוא זה שמבחין באמת וזהו כל ענינו, עמידה על האמת. אבל כדי לקלוט את האמת הזו צריך אמן קשבת דוקא, הטיית האזן. כי הטיה זו נובעת מהביקוש אל דבר אמת. הביקוש הוא אות שהדבר נוגע לו מאד, ועל ידי זה נעשה בית קיבול לאמת. נמצא שבשמיעת האוזן נמצא מגע האדם עם החכמה – החיים [א.ה. כאמור לעיל החכמה תחיה בעליה] ובסילוק כח השמיעה נעשה ניתוק מהחכמה – החיים. על כן כשם שבפנימיותו עיקר האדם מרוכז בכשרון שמיעתו, כך בדין חבלת גופו חרשו נותן לו דמי כולו. [א.ה. רבינו זצ"ל לא ביאר ענין כלי מחזיק ונראה לבאר כוונתו. מובן שכלי ריק, היינו אוזן שאינה מבקשת לשמוע, ולכן אינו מחזיק. אך כלי מלא היינו שמבקש לשמוע מחזיק ודוק שבזה אין קושיא מציאותית כיצד כלי מלא מחזיק כי הכלי המלא הוא אוזן ומה שמחזיק היינו שמוכן לשמוע וממילא אין מניעה לשמוע עוד ועוד כי לא מתמלא].

ו. עבודת הנפש בימי הספירה

הרבה פעמים הזכרנו את הרמז שנתן הרוקח לימי הספירה בפסוק אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה אז תבין יראת ה' ודעת אלקים תמצא, שמטמונים הוא מ"ט מונים, ע"כ. עצם הספירה בפרטות מפורשת בתורה ולא לזה רימז הרוקח, רק כונתו היא לבאר תוכן עבודת הנפש בימים הללו, וכפי שרמז בפסוק זה. פי' הדבר כי כמו שכללות העולם יסודו הוא המדה ד"כולם בחכמה עשית", כך עולמו הקטן של האדם מיוסד על החכמה. אבל חכמה זו נקראת "הן יראת ה' היא חכמה", וכמ"ש חז"ל הן בלשון יוני אחת, כי רק היא חכמת האדם. אמנם זוהי צורת החכמה, אבל מהותה היא כמ"ש הר"י באבות רפ"ד בן זומא אומר איזהו חכם הלומד מכל אדם. פי' **שעצמות החכמה היא אהבת החכמה וביקושה**, ולא המדע שלה, שהרי בעל מדע שאין לו אהבת החכמה טיפש הוא יעו"ש. ועיין שם שר"י הביא את הפסוק הזה שהביא הרוקח להגדיר איך נראית אהבת ובקשת החכמה, ע"ש הכל.

נבין לפי זה מהי עבודתנו בימי הספירה, שהם ימי ההכנה למתן תורה. אופן ההכנה ליום שבו "דעת אלקים תמצא" את אותה דעה הנכספת מכל שהיא "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד", הוא בקשת חכמת הנברא שהיא היראה. כי כל התורה בכל פרטיה הם לימוד זה להאיר את היראה בכל תקפה. בקשה זו עיקרה היא במהלך השמיעה של האדם, ולשון הגרי"ס ז"ל הנ"ל בתנו אוזן קשבת (דוקא) אל השכל להשכיל על דבר אמת. הדבר אמת הוא צורת השכל שהוא צורת חכמת היראה. זהו אם שמוע תשמעו וכו' דכלי מלא מחזיק אבל כלי ריקן אינו מחזיק כלל. התורה שנאמר עליה "תורת אמת", מקומה הוא בשכל המסוגל להשכיל על דבר אמת, שהגישה אליו הוא אמן קשבת.

כמה מילים בענין החיזוק בעליה בתורה. האדם בלידתו הוא בטבעו עיר פרא, והכניס הקב"ה בו נשמה עליונה מאד מתחת כסא כבודו, עם משרתו שהוא השכל הישר, כדי לרסן עיר פרא זה וליצר ממנו דמות אדם, זהו עיר פרא אדם יולד. **עיקר כח המרסן הוא עפ"י דביקות השכל לתורה** דאז הוא מסוגל לשמוע צלילי עדינות החיים של הנשמה הקדושה בת העליונים שבו, והוא דרך העליה. אין עולים ומתגדלים ביום אחד ובשנה אחת רק ניתן לאדם ערך שמונים שנה לפתח גידולו. עפ"י האריכות הזו יכולים להבין לאיזו תכלית גדולה צריך להגיע ואיזה אושר מופלא ממתין לו בגמר גידולו.

מדידת הגדלות הוא לפי שיעור הדביקות בתורה ומצוות בכל יום. כל יום שעבר בלימוד ובקיום המצוות הוא השגת עוד שלב מההתפתחות, והוא אושרו. הבריאות של עבודת הנפש היא לא להחזיק מודד חוס בכל יום לראות האם היתה עליה לעומת אתמול או לא, רק ליכנס לעול העבודה בפשיטות כשור הנושא עול וחורש את התלם ואינו מסתכל לאחוריו לראות מה נעשה בפעולתו, רק מתיגע ללכת כסדר הלאה. לכן אין לעמוד לפני ראי בכל יום ולראות אם נתגדל עוד סנטימטר ברוחניות, רק להיות כשור לעול וכחמור למשא ולחרוש כל יום הלאה, ולא להביט לאחוריו כלל, ולהאמין באמונה שלמה וברורה כי אכן הוא מכניס בנשמתו אוצרות שמימיים מחמדת כל החמודות, והם יוליכוהו ישר בדרכו הגדולה בת השמונים שנה.

עיקר העליות בעבודה לעלות למעלה מההרגשה שהוא תחת עול להמשיך הלאה תמיד, "עקשנות" תמידית ללכת הלאה. והעיקר שאחרי שמשיגים קנין לעשות שמירה עליו, שמירה מעולה שלא יהא נפסד. ובזה העיקר הוא שמירת הפה מדיבורים האסורים כמ"ש הח"ח זצ"ל כמה פעמים בזה. והשני לשמור המח מהרהורים רעים אשר אבי אבות הטומאה הוא הרהורי נשים. ובנקיות שני כלים אלו תלך בטח בדרכך והשי"ת יתן לך שמחת ואושר החיים ובכל אשר תפנה תצליח.

ימי הנעורים הוא הזמן שבטבע נמצא רענונות וחשק בחיי האדם, וצריך להכניסם תחת מסגרת העליה ולעלות ע"י החשק לעליה.

כבודה של תורה שהוא יותר מלימודה

[עיני ישראל ח"א]

והחמירות) נהפך למציאות של חיים וכאילו יש מה לקחת ממנו. זוהי צורת האדם אחר החטא.

אני וחמורי באבוס אחד

נגדיר איכותה של ירידה זו עפ"י מה שאמרו חז"ל [פסחים ק"ז] כשאמר לו הקב"ה לאדם הראשון וקוץ ודרדר תצמיח לך ואכלת את עשב השדה וכו' זלגו עיניו דמעות אמר אני וחמורי נאכל באבוס אחד, אמר לו הקב"ה כיון שזלגו עיניך דמעות, בזיעת אפך תאכל לחם. פירוש הדברים, שהאדם שלאחר החטא ירד לגמרי לדרגת חיי חמור. זאת אומרת שהאדם שלאחר החטא הוא מציאות ויצור חדש (ולכן לא הועילה תשובתו לחזור למה שהיה קודם כי אין בכח חמור להתהפך לאדם). ויעו"ש בפסחים שמקללת ואכלת את עשב השדה עדין לא פלטי מינה הגם שנאמר בזיעת אפך תאכל לחם, ע"כ נתבארה חריפות הירידה. אבל עדיין יש להגדיר את החטא שהוריד את האדם לדרגת "אני וחמורי".

רשות בפני עצמה

מבואר בפסוק שפיתוי הנחש לחוה היה והייתם כאלוקים (אם יאכלו) יודעי טוב ורע ופרש"י שם שהפיתוי היה שיהיה ח"ו שני אלוקות ויהי' ב' רשויות, יעו"ש. ענין הב' רשויות יסודו וסופו הוא הפקעת האדם מהאידיאל האלוקי להתקרב לד'. מעתה כל החיים החמריים נפתחים לפניו כי הוא כאלוה בתחתונים, כי כאן הוא הרשות שהוא שולט בה (כביכול מבלעדי ד'), ואמרו חז"ל על הפסוק ששאל הקב"ה את אדם הראשון איכה, שפירשו הוא - "אתמול היית לדעתי והיום לדעתו של נחש". כלומר שהיום הוא חושב וכל צורת ההשקפה שלו - במהלך דעת והשקפת הנחש.

[מפאת אריכות המאמר המשכו יובא בעלון הבא א"ה]

תכלית האדם להביא לאחדות הבריאה

בהיות שאנו עומדים בימים שלפני מתן תורה נדבר על ההכנה הנפשית וההשקפה הנכונה שצריך בן תורה לחיות בה כדי להשתייך לעצמותה של תורה. נתחיל משורש הדברים, ביום ו' למעשה בראשית נברא אדם הראשון בחיר כל היצורים. תפקידו היה, שלמרות המצאו בעולם חמרי מכל מקום יגיע לשאיפה האמיתית שצריכה להתגלות במרחבי כל הבריאה - והיא השאיפה להכיר אלקותו ית' גם במחיצת החמירות. ואכן לפני חטא עץ הדעת כך באמת היה, שהוא הוביל את הברואים להשתחוות לד' והכניס בהם את הכרה שאלקותו ית' ששולטת שליטה גמורה גם בתחתונים, זו היתה צורת החיים שלו לפני שחטא.

השנוי שחל באדם בחטאו

ובהיות שחטא של עץ הדעת אירע ביום ו' למעשה בראשית, שהם ימי היצירה, לפיכך לא היה החטא מכשול סתמי, אלא שנכנס במסגרת כח היצירה. ולפיכך אחרי החטא נעשה האדם הראשון ליצור שונה לגמרי. נסביר את הדברים. כתוב בתורה (בראשית ג' ז') ותפקחנה עיני שניהם וכו', ושואלים חז"ל איך יתכן שמחמת החטא תתוסף להם פקחות? ותיצרו שהפקחות המדוברת כאן היא שנפקחו עיניהם לראות "שטותא דהאי עלמא", זאת אומרת שכל מבט החיים נשתנה אצלו שמעתה ראה פירוש חדש לחיים (שלפי השכל שהיה לו קודם, היה זה אבסורד [א.ה. לכן נקרא שטותא שהאי עלמא כלפי השכל הקודם]) שגם מה שהוא "שטותא" (טובת והנאת הגשמיות

מהלך התדרדרות הדורות

ומאז דור אחר דור התברר תוקף אחיזתם בהשקפה זו: דור אנוש חידש עבודה זרה (שזהו ב' רשויות) אח"כ דור המבול בעטו מרוב שפע "ואמרו לק-ל סור ממנו ודעת דרכיך לא חפצנו" (איוב כ"א י"ד) כמ"ש חז"ל שזוהי העמקת הניתוק, אח"כ הגיע דור ההפלגה לשיא דרדור זה. בשלב זה פיזר הקב"ה את מציאות האדם לע' חלקים. ושלחם מעל פניו לגמרי. והגם שרש"י פירש שם שהיו במרידה כלפי מעלה יעו"ש, מ"מ המוביל לכ"ז היה מה שכתוב שם "אשר בנו בני האדם" ופרש"י שם עפ"י חז"ל "וכי בני חמריא וגמליא היו?" ומהי ההדגשה כאן בני האדם, ותימצו שהיו דור ההפלגה כפויי טובה כאדם הראשון. דור ההפלגה בקשו לקרוע ולנתק את הבריאה מן הבורא ית', נטיה זו הושרשה בהם ע"י כפיות טובה. נסביר מדוע כפיות טובה גורמת לניתוק הבריאה מבוראה, וממילא אינה חסרון פרטי בקומה בסיס החיים - "עולם חסד יבנה" נהיה מופרך. החסד היא המידה שעליה הושתת העולם כמ"ש (תהילים פ"ט ג') עולם חסד יבנה. שלימות החסד אינה עובדת הנתינה בעצמה כי אז היתה הבריאה **מחולקת** כי הנותן הי' רק נותן והמקבל רק מקבל ואין זה ציור האחדות שבו הכל כביכול משתווה, על כן מחייבת מידת החסד שהמקבל יהפך ג"כ לנותן וזה סוד כל עבודתינו להקב"ה שתוכנה היא נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני, ועי"ז יש כביכול השואה ביניהם והשונים נדבקים זה בזה. הנגוע בכפיות טובה אינו מחזיר את חלקו ומאחד בכך את הבריאה חזרה ובזה נהיה כל הבנין מופרך. בפגיעה ביסוד נהרס בחיר היצורים (אדם כנ"ל) ונפרד לע' חלקים, היפך יעודו האמיתי לעשות איחוד אמיתי בכל חלקי הבריאה כפי שהיה לפני החטא כמשנ"ת.

אברהם התנוצצות תיקון הבריאה והשלמתו ביצ"מ

והנה באותו הדור גדל הגדול בענקים הוא אברהם אבינו שהאידיאל שלו הפליג מעל ומעבר נטיית הגופניות (היצה"ר הוא בגופו של אדם דווקא כמ"ש בשבת קג: על הפסוק לא יהי' בך אל זר יעו"ש). ונרמז תחילת התפתחות ענקית זו בתיבות ויצאו מאור כשדים וכו' (בראשית י"א ל"א ועי"ש ברמב"ן) שרמז על המסירות נפש על האידיאל שלו עד כדי ביטול הגוף לגמרי. כאן התחיל להתנוצץ היציאה מה"אני וחמורי נאכל באיבוס אחד" לחזור לגובה החיים שהיו לאדם הראשון לפני הכשלון שלו. מחלצי גדול בענקים זה היתה צריכה להתפתח אומה (תקופת ההפלגה הי' זמן יצור האומות כמבואר בדרך ה') שהיא כלל ישראל שעיקר האופי שלה הוא לחיות באידיאל של אין עוד מלבדו ית"ש ובזה נרמסת כל נטית הגוף, כי אין עוד מלבדו כתיב. על כן, ביום היצירה של האומה הזו בט"ו ניסן (שאז התחדשה יציאתם ממצרים שהיו בה כעובר בבטן בהמה - ועובר ירך אימו א"כ עד היציאה היו עדיין מובלעים בתוך השקפת מצרים, ע' יחזקאל פ"ב ברש"י ותבין). כשנגלה עליהם ממה"מ הקב"ה וגאלם, ביום זה, התגלתה בהם דרגה מופלאה, דאף ש"צידה לא עשו להם" יצאו כולם למדבר שממה אחרי ציוויו של משה, בלי שום התלבטויות, שמא יש סכנה ביציאה, ואע"פ שלפי

השכל האנושי יציאת ציבור בסדר גודל כזה למדבר שממה הוא מעשה מופרך, אלא הם הגביהו עוף וחיו חיים עליונים באוירת "נגלה עליהם ממה"מ הקב"ה". זהו הבוצין בוצין מקטפיה ידע דאומה זו.

ויעוין ברש"י (שמות י"ב ל"ט) שכתב, דעל דבר זה כתיב "זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר" וכו', אופי זה הוא הראשית והתשתית של בנין אומה חדשה זו. וברש"י שם שע"ז גם כתוב קדש ישראל לה' ראשית תבואתו. ראשית פירושו מובחר מכל התבואה, וגם מתפרש שזהו הראשית של כלל ישראל, וציורו קדש ישראל לד'.

החסד של הגאולה דאז, חייב תגובה בחזרה, בדרגת איכות החסד ההוא. מה התגובה שהיתה? "אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר", וכל זאת הוא חסד נעוריך, זהו מה שדברנו לעיל כי שלימות החסד מחייבת החזרת החסד.

כללות הגאולה אירעה בג' שלבים, א. נגלה עליהם מלך מלכי המלכים, ב. על הים שכתוב שם ויאמינו בד' ובמשה עבדו, זאת אומרת שהתחדש משהו באמונתם כאן, ג. מתן תורה שהוא גמר ההבטחה של "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה".

ג' שלבי יציאת מצרים

נסביר את הג' שלבים כי ענינם היה להפקיע את שפת הנחש, שהפגין את שיטת ב' רשויות. הא', מה שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים, היה להבהיר כי על גבי הכל יש מצוי אחד שכל אופני וגווני השלטון שבעולם נמצאים בהחלט רק תחת ידו (הממליך מלכים ולו המלוכה) בזה החלה נתיצת שיטת ב' רשויות, על כן התעוררה אז בכנסת ישראל רמת החיים שלפני החטא כנ"ל. הב', על הים, שם נוספה העמקה בזה, שהגם שכתוב (ישעיה ס"א ח') אני ד' אוהב משפט מ"מ גילה שלפני ולפנים קיימת הנהגת יחודו האמיתי שאינה משועבדת למהלכי וכללי המשפט [א.ה. שקבע בעצמו], כאן היתה הופעת הנהגת כל יכלתו בגילוי (שהרי מצד דרכי המשפט בביו"ד של מעלה הדין הוא שיהיו שניהם טובעים כמש"כ רש"י הללו עובדי ע"ז וגו', ורק מחמת ההנהגה היותר פנימית היתה אפשרות לגלות שלמשפט יש פנימיות יותר עמוקה ומשם הופיעה הצלת ישראל). בזה התעמקה יותר נתיצת דעתו של נחש. אבל עדיין לא התברר להם באופן מוחשי איך שהמשפט והנהגת כל יכול אינם סותרות זה את זה. וכאן בא השלב הג' - מתן תורה שחתם את כל מהלך יצ"מ שתכליתו היתה וידעת היום והשבות אל לבבך כי הו"ה הוא האלוקים אין עוד. כאן ראו את השילוב בין הו"ה שהוא השם המורה על עצם המצאו והוא מצידו ית' (כמ"ש בטוא"ח סי' ה' ובבהגר"א שם ועצמותו הוא כל יכול) לאלוקי"ם שפירושו דין ודיין ומידה כנגד מידה, ומשולבים זה בזה בלא שום סתירה. כשהגיעו להשגה זו פסקה זוהמתן משום שהושלמה נתיצת דעתו של נחש. והושלם מהלך הבריאה עליו נאמר "עולם חסד יבנה" כי במתן תורה שנעשו בני' לעבדי ד', ממילא מכאן ולהבא תצמח מתוך זה עבודתם ציור של הכרת טובה.

הקרבת העומר

והנה הגם שציירנו את האידיאל של כנס"י ברום גובהה בימים שמפסח לעצרת, מ"מ מצאנו פנים הפכיים בזה והוא ענין הקרבת העומר. על כך בהמשך המאמר בשבוע הבא אי"ה.

פנינים משולחן רבינו הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצלה"ה - פרשת שמיני תשע"ז -

ראשיכם אל תפרעו

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֱהֲרֹן וְלִאֶלְעָזָר וְלִאִיתָמָר בְּנֵי רָאשֵׁיכֶם אֶל תִּפְרְעוּ וְגו' (וי'
הנה איתא בקרא שלא יכנסו הכהנים לבית המקדש מגודלי שער.
ויש לדון בהאי לאו בכמה הערות:

א. מתי עובר על הלאו

הנה פליגי קמאי מתי עובר על האי לאו, דעת הרמב"ם (פ"א מהל'
ביאת המקדש הל' י"ד, ט"ו) דאף אם לא עבד עבודה עובר על הלאו וחייב
מלקות, אמנם אם עבד עבודה חייב מיתה בידי שמים. ודעת רמב"ן
(השגות לספר המצוות לאוין ע"ג, מובא בכסף משנה שם) דעובר דוקא אם
עבד עבודה, אבל אם נכנס ולא עבד מיתסר רק מדברין.

ב. בעינן זמן הראוי לעבודה

הנה כתב הרמב"ם דהאי חיובא דמלקות הוה רק בזמן הראוי
לעבודה. וצריך ביאור מהו זמן שאינו ראוי לעבודה.

ופירש רמב"ן (שם) דשעת עבודה הוה ביום לאפוקי לילה. ותמה
במנחת חינוך (מצוה קמ"ט) הא גם בלילה איכא עבודה, דהא לילה
ראוי להקטרת חלבית ואמרים, [וכן לתרומת הדשן]. והלכך פירש
דכוונת הרמב"ם לאפוקי אם נפגם המזבח.

ובאבן האזל (שם) תירץ דברי הרמב"ן, דהחילוק בין יום ללילה הוה
דביום כל היום הוה זמן עבודה, דהא אפשר להתחיל לשחוט ולזרוק
כל היום, אבל בלילה אין זמן לעבודה, אלא כשיש צורך מקטירין או
הופכין בצנורא, אבל כשאין צורך אי אפשר להתחיל בעבודה, לכן
דוקא ביום כל היום נחשב זמן עבודה אבל בלילה אי אפשר לחייבו,
דבשעה שבא למקדש הא אינו יודע אם עכשיו הוה שעת עבודה.
וצריך עיון הא ודאי כל שעה ראוי להפך בצנורא. עוד צריך עיון

לאחר מחיה המתים

הנה מי שהתפלל תפילת שמונה עשרה בלחש, והאריך בתפילתו
וכשגמר מחיה המתים גם השליח ציבור גמר מחיה המתים, ועכשיו
השליח ציבור אומר קדושה, ואז נזכר שטעה ואמר משיב הרוח
ומוריד הגשם בימות החמה, ודינו שחוזר לראש.

ויש לדון האם עכשיו יענה קדושה, דהנה בעלמא אמרינן דבעומד
באמצע שמונה עשרה בברכת אתה קדוש, ושומע מהשליח ציבור
קדושה, יאמר קדושה בפיו, דהרי עומד בשמונה עשרה במקום של
קדושה.

אלא יש לעיין מהו באופן הנ"ל האם יענה קדושה, מי אמרינן דגם
כן יענה עמהם דהרי עומד לאחר מחיה המתים, או דילמא לא יענה
רק ייצא בשומע כעונה, דהרי מכיון שזכר שטעה ואמר בימות
החמה משיב הרוח, נמצא דצריך לחזור לראש, ועכשיו עומד
בתחילת השמונה עשרה ולא לאחר מחיה המתים, ואם כן הוה כמו
בעומד בכל ברכה אחרת באמצע שמונה עשרה דאינו עונה קדושה.

א. לא יענה ע"פ ב' הקדמות

לעני"ד נראה כהצד השני דלא יענה קדושה בפיו, דהנה יש להקדים
ב' הקדמות.

חדא, דבטעה בשמונה עשרה באופן דחוזר לראש, אינו חוזר אלא
מתחילת ברכה ראשונה, אבל אינו חוזר על ד' שפתי תפתח, דהרי
אע"פ שטעה ונתקלקל השמונה עשרה, מכל מקום לא נתקלקל
אמירת ד' שפתי תפתח, שאינו אלא פתיחה לשמונה עשרה.

תו יש להקדים, דהנה איתא בשולחן ערוך (סי' ס"ו סעי' ז') דאינו עונה
אמן אחר גאל ישראל משום דהוי הפסק. וברמ"א כתב דיש אומרים

דאף אם ספק, אכתי הוה ליה מזיד גמור, דהרי מבואר בפוסקים
דאם אדם יודע שהמצב ספק, חשיבא מזיד. [נעין בגליון הגרע"א (וי"ד סי'
ט"ז על הש"ך סק"י), בענין אותו ואת בנו, דמספק פסלין לעדות דהרי חשיב מזיד].
ג. עלו לא ירדו

מסתפקנא היכא דהפרוע ראש הקריב קרבן דהוה קרבן פסול, רק
אם עלו לא ירדו, האם חשיב עבודה כדי לחייב בפרוע ראש.

נכנס בהיתר

דן במנחת חינוך (שם סק"ג), ואיירי שם בנכנס למקדש לפני שנכנס יום
השלשים) מי שנכנס למקדש ואחר כך הגדיל שער, האם חייב מלקות,
לדעת הרמב"ם (שם) דעל הכניסה לחוד חייב מלקות אע"פ שלא עשה
עבודה.

דלחד גיסא יש לומר דלא ילקה דהרי הוה ליה אין בו מעשה, דהרי
איסורו רק כשנתגדל ואז היה כבר בתוך המקדש. אך לאידך גיסא
כתב דילקה, כיון דתחילתו במעשה, דהרי הכניסה למקדש היה
במעשה אף דהיה בהיתר. [וציין למשנה למלך (פ"א מהל' ביאת מקדש הכ"א
ד"ה גרסינן) ומשנת חכמים (סי' ל"ב יבין שפועה אות א') דלוקין].

ולכאורה הא חזינן דמחמץ קודם הפסח פטור ממלקות, אע"פ
דתחילתו היה במעשה. [כמבואר ברמב"ם (פ"א מהל' חמץ ה"ג) שאם היה לו
חמץ קודם הפסח ובא הפסח ולא ביערו אלא הניחו ברשותו אף על פי שעבר על
שני לאוין, אינו לוקה מן התורה, מפני שלא עשה בו מעשה].

ויש לומר דשאני הכא דהוה השתא מעשה בגופו, דהרי נשאר
להיות במקדש. וכמדומה דאיתא האי חילוקא באגלי טל (סוף קוצר).

משיב הרוח בימות החמה

שעונין. [ומסיק ברמ"א דנוהגין לענות רק לאחר השליח ציבור אבל לא אם
מתפלל לבד].

וכתב במשנה ברורה (שם ס"ק ל"ה, בשם אליה רבה סי' ס"ו ס"ק י')
ומקורו בדברי חמודות (ברכות פ"א אות נ"ג) דהיינו דוקא אם לא
התחיל עדיין הפסוק של ד' שפתי תפתח, משא"כ בהתחיל ודאי לא
יפסיק, דהרי משם ואילך הוי כאמצע התפילה.

נמצא לפי זה בנידון דידן, אע"פ שטעה וחוזר להתפלל שנית, מכל
מקום אינו חוזר על ד' שפתי תפתח, אם כן נמצא דאע"פ שחוזר
לתחילת שמונה עשרה, מכל מקום נמצא לאחר ד' שפתי תפתח, ואם
כן הרי אינו יכול לענות קדושה.

ב. רב פעלים

אמנם מג' טעמים דנו דלא כהנ"ל אלא כן יאמר קדושה בפיו:

חדא, דהנה מצאנו פלוגתא אם עונה לאחר ד' שפתי תפתח, דהנה
הבאנו הדברי חמודות ואליה רבה ומשנה ברורה דלא יענה אמן,
אמנם מצאנו דכתב ברב פעלים (כן איש חי הלכות שנה ראשונה פ' ויקהל
אות י', רב פעלים ח"ד או"ח סי' ד') דאומר קדושה לאחר ד' שפתי תפתח.
ולכאורה פליגי אהדדי.

אלא אם כן נימא דהרב פעלים והדברי חמודות לא פליגי אהדדי,
דהרב פעלים לענין קדושה ואמן יהא שמיה רבה, והדברי חמודות
לענין אמן סתם של גאל ישראל. ואם כן נימא דלכולי עלמא יכול
לענות קדושה לאחר ד' שפתי תפתח. אך לא משמע כן.

אמנם אף לדברי הרב פעלים יש לדון כפסק הני"ל, דהרי בשחרית
מודה שלאחר ד' שפתי תפתח לא יענה, דאע"פ דמצד אמירת ד' שפתי
תפתח יכול להפסיק, מכל מקום אינו יכול להפסיק מטעם אחר,
דהרי הוה הפסק בין גאולה לתפילה, ואם כן יהא הנידון קיים

בשחרית. [א"ה, אמנם בדברי הבן איש חי ברב פעלים מבואר בהדיא דאיירי גם בשחרית].

אבל באמת הנה תליא זה בפלוגתת הגרע"א ותפארת צבי, דהנה כתב הגרע"א [גליון או"ח סי' נ"ב סעי' א', הובא באשי ישראל פרק כ"ג אות נ"ט] דבאופן שכדי להספיק לומר שמונה עשרה בציבור, לא הספיק לומר פסוקי דזמרה לפני שמונה עשרה, ואחר כך טעה בשמונה עשרה באופן שצריך לחזור ולהתפלל, יש לומר דכשחוזר להתפלל יאמר תחילה פסוקי דזמרה בברכה לפני ולחצותה, דכבר אינו חשיב שסומך גאולה לתפילה. אמנם בתפארת צבי (סי' ט"ו) פליג עליו, דלא יאמר פסוקי דזמרה, דגם בתפילה השניה חשיב שסומך גאולה לתפילה, והרי בין גאולה לתפילה אין לומר פסוקי דזמרה. חזינן מדברי הגרע"א דכשחוזר להתפלל לא חשיב שסומך גאולה לתפילה, ואם כן הכי נמי נימא דלדעת רב פעלים יכול לענות קדושה. אלא אם כן נחלק דדברי הגרע"א רק שם שהסיח דעתו.

ג. לבטל ד' שפתי תפתח

שנית, דהנה יש לדון עוד דיכול לענות קדושה, דיכול לבטל אמירת ד' שפתי תפתח, ואחרי כך יאמר ד' שפתי תפתח שנית. אך הא חזינן בדברי חמודות שלא אתי עלה מהאי טעמא. [א"ה, דהרי כתב שלא יענה קדושה, ולא כתב שיענה ואחר כך יאמר ד' שפתי תפתח שנית].

[וכעין זה העירו לדון שיש לומר דכל כוונת הרב פעלים דמבטל ד' שפתי תפתח, ודמי לאומר ברוך אתה דיכול לבטל, משא"כ הדברי חמודות איירי באינו מבטל, ואסור לו לבטל דאזי יבטל סמיכת גאולה לתפילה על ידי פסוק סתם. ולפי זה קאי דינא שיענה קדושה ויחזור על ד' שפתי תפתח.

א"ה. הנה בדעת רב פעלים מבואר בהדיא כך, אמנם בדעת דברי חמודות, הרי מבואר בהדיא בדבריו דאיירי גם במנחה ומוסף שאינו סומך גאולה לתפילה].

ד. עדיין עומד לאחר מחיה המתים

שלישית, דיש לדון עוד דיכול לענות קדושה, דהנה יש להקדים לדון מהו כגון תפילת מוסף בשבת ראש חודש, דבעינן להזכיר שבת וראש חודש, ושניהם מעכבים, מהו כשהתפלל בפעם הראשונה מוסף, והזכיר רק שבת ולא ראש חודש, ומשום הכי חזר להתפלל שנית, אמנם בפעם השניה הזכיר רק ראש חודש ולא שבת, האם צריך להתפלל פעם שלישית.

ומצאנו דבגור אריה יהודה (הקדמון או"ח סי' י"ז, מובא בדעת תורה סי' קי"ד סעי' ו') פסק דלא יחזור להתפלל שלישית, דאע"פ דאם שכח ההזכרה, צריך לחזור ולהתפלל, אפילו הכי מקרי תפילה, והא דחוזר אינו אלא להשלים ההזכרה, ואם כן נמצא דלא חסר כלום, דבפעם הראשונה התפלל מוסף דשבת, ובפעם השניה מוסף דראש חודש.

נמצא דלדעת גור אריה יהודה בטעה בשמונה עשרה באופן דצריך לחזור ולהתפלל, הוה כמאן דצלי, אם כן נימא דאע"פ דחוזר ומתפלל שנית, ונמצא דעומד בתחילת השמונה עשרה, מכל מקום עדיין עומד גם לאחר מחיה המתים, דהרי מחיה המתים הראשון כמאן דאיתא ואם כן יכול לענות קדושה. ועיין לקמן שיש לדון בזה בכמה אנפי.

כמאן דצלי

הנה הבאנו לעיל סברא דלדעת 'גור אריה יהודה' בטעה בשמונה עשרה באופן דצריך לחזור ולהתפלל, הוה כמאן דצלי, אם כן נימא דבעובדא דידן, אע"פ דחוזר ומתפלל שנית, ונמצא דעומד בתחילת השמונה עשרה, מכל מקום עדיין עומד גם לאחר מחיה המתים, דהרי מחיה המתים הראשון כמאן דאיתא, ואם כן יכול לענות קדושה.

והעירו דיש לדון בהאי טענה בד' הערות.

א. אותו שמונה עשרה

חדא, דמנא לן דבאותו שמונה עשרה הוי כמאן דאיתא. ובעיני לא נראה האי חילוקא.

ב. רק בשכח הזכרה

תו, יש לומר דפלוגתתם רק כגון ששכח הזכרה, אמנם בהזכיר הזכרה המקלקלת, כגון בנידון דידן דאמר משיב הרוח ומוריד הגשם בימות החמה, בזה לכולי עלמא לאו כמאן דצלי, וגם הגור אריה

יהודה יודה שיתפלל בשלישית.

אמנם טענה זו לא תשלול הנידון בשכח לגמרי משיב הרוח בימות הגשמים וגמר מחיה המתים, דבזה להגור אריה יהודה הוה כמאן דצלי, ואם כן יענה קדושה לאחר מחיה המתים.

אך יש לעיין דהרי אזי דינו לומר משיב הרוח ומוריד הגשם לאחר מחיה המתים, ואם כן לכאורה אסור לומר קדושה דאזי הרי מפסיק וכבר אינו יכול לומר משיב הרוח ויצטרך לחזור לראש.

אמנם אינו מוכרח, דיש לומר דאע"פ דעונה קדושה מכל מקום עדיין יכול לומר אחר כך משיב הרוח, דהרי מכל מקום עדיין הוי קודם אתה קדוש.

אך עדיין יש להעיר, דאם יאמר אחר כך משיב הרוח אם כן אין הקדושה במקומה, דנמצא דהקדושה לא היה לפני אתה קדוש, ודו"ק.

ג. קודם אתה קדוש

תו העירו דאין מקום הקדושה לאחר מחיה המתים אלא קודם אתה קדוש, והכא אינו לפני אתה קדוש שהרי חוזר לתחילת השמונה עשרה.

ואמרתי זאת לאחד מגדולי הדור שליט"א ואמר שאם כי יש סמוכין לזה מלשון הרמב"ם, אך אין הדבר מוכרע. [א"ה, עיין ברמב"ם פ"ט מהל' תפילה ה"ד דמקום קדושה הוא בברכה שלישית].

ד. דברי הגור אריה יהודה אינם מוסכמים

תו יש לדון בהנ"ל, דהרי כל דברי הגור אריה יהודה אינן מוסכמים, ובדעת תורה (סי' קי"ד סעי' ו') אייתי דבמטה אפרים (סי' תקפ"ב סעי' כ"א) איתא שיחזור ויתפלל פעם שלישית, דמכיון דההזכרה מעכבת, על כרחך אמרינן דהתפילה לא חשיב תפילה כלל, ונמצא דשניהם אינם תפילה, והוה כמו בגוונא דהתפלל שמונה עשרה ושכח ברכה אחת וחזר להתפלל שנית ושכח ברכה אחרת.

והרי כל סמך הגור אריה יהודה הוא מדברי התוספות בברכות נ"ו ב' ד"ה טעה) דבשכח יעלה ויבוא במנחה של ראש חודש אינו משלים במוצאי ראש חודש, וביאר דברי התוספות, דמכיון דגם בלא יעלה ויבוא חשיב תפילה, נמצא דאינו חוזר להתפלל אלא כדי להזכיר יעלה ויבוא, והרי במוצאי ראש חודש אינו מזכיר יעלה ויבוא, נמצא דאין סיבה שיחזור להתפלל. והרי אנן קיימא לן (בשולחן ערוך סי' ק"ח סעי' י"א) דלא כדברי התוספות, אלא במוצאי ראש חודש ישלים ויתנה בנדבה, דחיישינן להצד דחייב לחזור ולהתפלל, ועל כרחך היינו משום דבלי ההזכרה לא חשיב תפילה כלל.

[וכן תיקשי על המטה אפרים דאמאי כתב דיכול לחזור ולהתפלל שלישית בתורת ודאי, הרי הוה ספיקא דדינא אם חשיב תפילה, ואם כן נימא דיתנה בנדבה. ויש לומר דסבירא ליה דגם לתוספות דאינו חוזר להתפלל במעריב, באמת סברי דכמאן דלא צלי, ומכל מקום אינו חוזר להתפלל, דלא שייך לחייבו להתפלל בנוסח שכבר התפלל].

והלכך אכתי נימא דלא יענה אלא רק שומע כעונה.

ה. נפקותות בנידון הנ"ל אם הוה כמאן דצלי

הנה יש לדון בעוד כמה נפקותות בנידון הנ"ל בשכח הזכרה אם הוה כמאן דצלי, רק חוזר להשלים ההזכרה, או דילמא הוה כמאן דלא צלי כלל.

א. אחד מגדולי הדור שליט"א קאמר נפקא מינה בשכח יעלה ויבוא בראש חודש שחרית, האם רשאי להמשיך לאכול מפאת האיסור לאכול לפני התפילה דילפינן מ'לא תאכלו על הדם', דאם הוה כמאן דצלי אם כן יכול לאכול לפני התפילה השניה.

ב. וכן יש נפקא מינה אם צריך להניח שנית תפילין.

ג. וכן נפקא מינה אם הוי תפילה בציבור לגבי האחרים שלא שכחו ההזכרה.

ד. תו נפקא מינה במי שהוציא חבירו בברכת המזון, ולמשמיע היא סעודה שניה, אבל לשומע היא סעודה שלישית, ושכח המשמיע לומר רצה, האם יצא השומע, דהרי אע"פ דבסעודה שניה חוזרין בשכח רצה, אבל בסעודה שלישית לא חוזרין. [ועיין בבני ראם סי' מ"ג].

[ונהנה כד נימא דהרב פעלים והדברי חמודות לא פליגי אהדדי, אז קאי דינא שיענה דחוזר על ד' שפתי תפתח].

"שלמים מציון"

דברי תורה בפרשת השבוע בהלכה ובאגדה מתורתו של מורנו ורבנו
הגאון הגדול רבי שלוי בן ציון פלמן זצוק"ל

פרשת שמייני

וכי יותן מים על זרע - דיני נטילת ידים בדבר שטיבולו במשקה

"וכי יותן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא לכם". (פרק י"א פסוק ל"ח).

הוא נטמא, ובטומאת משקין הכלל הוא שכל משקה שקיבל טומאה הוא נעשה תחילה - בדרגת אב הטומאה, והמשקה הזה יטמא את האוכל. ולכן תיקנו נטילת ידים, שזהו מטהר את טומאת סתם ידים, וממילא אין חשש שהאוכל יקבל טומאה מחמת המשקה שעליו.

ניגב את הפרי

והנה לפי סברא זו שכל התקנה שתיקנו נטילת ידים באכילת דבר שטיבולו במשקה, היא משום החשש שמא הידים יטמאו את המשקה שעל האוכל ולאחר מכן המשקה יטמא את האוכל, אם כן כל זה שייך רק אם בא לאכול את האוכל בשעה שהוא טבול ורטוב מהמשקה, אבל אם היה משקה על האוכל ולפני שבא לאכול את האוכל ניגב את המשקה שעליו אין צריך נטילת ידים. שכל עיקר דין נטילת ידים בזה הוא רק מחמת המשקה שנמצא על האוכל שיש חשש שמחמתו תבוא טומאה על האוכל, ואם כן אם ניגב את המשקה אין בזה חשש טומאה, ומותר לכתחילה לאכול את האוכל הזה בלא נטילת ידים.

וזהו עצה למי שרוצה לאכול מאכל שטיבולו במשקה, וקשה לו ליטול את ידיו, שיכול לנגב את האוכל לפני האכילה, ואז מותר לו לאוכלו כדרכו בלא נטילת ידים.

אם מותר לנגב פירות בשבת

יש להסתפק מה הדין בשבת, כשיש לאדם אוכל שטבול במשקה, האם מותר לו לנגב את הפרי מהמשקה שעליו בכדי שלא יתחייב בנטילת ידים, או שיש לדון בזה לאסור את זה מדין איסור בורר. והנידון בזה הוא שהרי כל זמן שהמשקה קיים על האוכל, כיון שקשה לו ליטול ידים או שאין לו אפשרות לכך, ממילא המשקה הזה מוגדר אצלו כפסולת שהוא מפרע ומנוע או מקשה עליו את אכילת הפרי, וכדי לאכול את הפרי ברצונו להסיר את הפסולת הזו - דהיינו את המשקה מעל הפרי ולאכול, וממילא יש לדון ולומר שדבר זה יחשב כבורר פסולת מאוכל שאסור בשבת משום איסור בורר.

[והנה בעיקר הדבר יש לציין שפירות שמלוכלכים בפסולת, כמו שמצוי שהם מלוכלכים באבק וחול מהקטיפה וכיוצא בזה, אסור בשבת לשוטפם במים בכדי להסיר את הלכלוך שעליהם משום איסור בורר. וכמבואר בשו"ע (סימן ש"ט סעיף ח') שכתב, "אין שורין את הכרשנין, דהיינו שמצין מים עליהם בכלי כדי להסיר הפסולת, ולא שפין אותן ביד כדי להסיר הפסולת דהוה ליה כבורר וכו'". ומבואר שעצם הפעולה של שטיפת פירות במים כדי להסיר את הלכלוך שעליהם היא מוגדת כבורר ואסורה בשבת.

אבל אם הפרי נקי שכבר שטפו במים בערב שבת, או שמלכתחילה היה הפרי נקי, ועתה בשבת ברצונו לחזור ולשטוף שוב את הפרי, אפילו שאין עליו שום לכלוך, בזה אין איסור בורר ומותר.

וכן פרי שאין עליו לכלוך הנראה לעין, אלא שברצונו לשטוף את הפרי מחשש שמא דבוקים בו חיידקים וכיוצא בזה, כיון שאין עליו פסולת ממש, ובני אדם אינם נמנעים מלאכול כמות שהוא, ממילא החשש שחושש שדבוקים בו חיידקים אינו מוגדר כפסולת, ומותר לשוטפו בשבת ואין בזה איסור בורר. ואיסור בורר בשטיפת פירות נאמר דווקא כשהלכלוך שעליהם הוא בצורה כזו שבני אדם נמנעים מלאכול את הפרי מחמתו, שאז הוא מוגדר כפסולת ביחס לאוכל ואסור לשוטפו בשבת במים בכדי להסיר את הפסולת שעליו].

ומעתה הנידון בפירות רטובים בשבת ממשקה (או ששטפו בשבת במים

ופרש"י, "וכי יתן מים על זרע, לאחר שנתלש וכו'. ונפל מנבלתם עליו, אף משנגב מן המים, שלא הקפידה תורה אלא להיות עליו שם אוכל, ומשירד עליו הכשר קבלת טומאה פעם אחת, שוב אינו נעקר הימנו". מבואר בזה שאין האוכל נעשה מוכשר לקבל טומאה עד שיותן עליו מים, שבכדי שיהא על האוכל שם אוכל כלפי קבלת טומאה חייב להיות שלאחר שהוא נתלש מהקרקע ירחץ את הפירות במים. אבל אוכל שלא הוכשר במים כלל, אינו מקבל טומאה.

אבל אם האוכל הוכשר במים, הרי הוא מקבל טומאה מכאן ולהבא אפילו אם כבר ניגב ממנו את המים. שאין הלכה בדיני קבלת טומאה באוכלים שצריך שהמים יהיו על האוכל בשעת נגיעת הטומאה בו, אלא אוכל שהוא מוגדר כאוכל בדיני טומאה הוא מקבל טומאה גם אם הוא יבש לגמרי ואין עליו שום טיפת מים. ועיקר ההלכה שנאמרה בפסוק הזה הוא, שבדיני טומאת אוכלים נאמר שבכדי שהאוכל יחשב כאוכל לענין קבלת טומאה צריך שיותן עליו מים פעם אחת, ואז המים מכשירים אותו ומחשיבים אותו כאוכל, וממילא מכאן ולהבא הוא מקבל טומאה לעולם ועד גם לאחר שניגב וייבשו המים שעליו לגמרי.

טיבולו במשקה

והנה בדין קבלת טומאה אין צורך שהמים יהיו על האוכל בשעת קבלת טומאה, אבל מצינו הלכות באוכלים שנוהגים דווקא אם המים קיימים על האוכל בשעת האכילה. והוא דין נטילת ידים על דבר שטיבולו במשקה, ובגמרא בפסחים (דף קט"ו א') איתא "אמר רבי אלעזר אמר רב אושעיא, כל שטיבולו במשקה צריך נטילת ידים". והיינו שכל אוכל שהוא מטבול במשקה, והמשקה קיים על האוכל בשעה שבא לאכול ממנו, צריך נטילת ידים לאכילתו.

ופרטי הדינים בזה נתבאר בשו"ע ובמשנה ברורה, וכתב השו"ע (סימן קנ"ח סעיף ד') "אם אוכל דבר שטיבולו באחד משבעה משקין שסימנם י"ד שח"ט ד"ם (דהיינו, יין, דבש, שמן, חלב, טל, דם, מים) ולא נתנגב, ואפילו אין ידיו נוגעות במקום המשקה, צריך נטילה בלא ברכה".

ובמשנה ברורה (סק"ד וסק"כ) כתב, "אם אוכל דבר וכו', היינו אפילו ירק ופירות ובשר. ואף על גב דעל פירות לא תקנו נטילת ידים, התם הפירות עצמן לא נטמאו מהידים, שהידים שניות הן ואין שני עושה שלישי בחולין, מה שאין כן כשטבולין במשקה ובמשקה קיי"ל דנגיעה בידים מטמא אותן להיות תחלה, תקנו ליטול את הידים שלא יתטמאו המשקין על ידם ויפסלו אח"כ גם האוכל.

צריך נטילה בלא ברכה, כי יש מקצת הראשונים דסברי שלא הצריכו חכמים נטילת ידים לדבר שטיבולו במשקה אלא כימיהם שהיו אוכלים בטהרה, מה שאין כן עכשיו שכולנו טמאי מתים ולכן לא יברך על נטילת ידים שספק ברכות להקל. והנה במגן אברהם הביא בשם הלחם חמודות, דהעולם נוהגים שלא ליטול ויש להם על מה שיסמוכו, היינו על מקצת הראשונים הנ"ל. אבל הרבה אחרונים החמירו מאוד בדבר, וכתבו דהעיקר כרוח הפוסקים דצריך נטילה מדינא אף בזמן הזה, ועיין בבאיור הגר"א שגם דעתו כן והחמיר מאוד בזה שאף צריך לברך ע"י. ולכן אף דהעולם אין נוהגין לברך, על כל פנים אין להקל לאכול בלי נטילה. וצריך לזה כל דיני נטילה כמו לפת וכו'".

מבואר בזה שדין נטילת ידים לדבר שטיבולו במשקה, נאמר בכל אוכל שהוא ואפילו פירות וירקות, או בשר וכיוצא בזה, אם בשעה שבא לאכול ממנו יש עליו משקה צריך נטילת ידים. והטעם הוא משום שסתם ידים גזרו רבנן עליהם שיהיו שניות לטומאה, וכשהם נוגעות במשקה

שאינן בו שום לתא דמלאכה, וכל חשש האיסור בזה הוא רק משום טירחא בעלמא. מבואר שלמעשה אין בזה שום חשש של ברירה.

רובו ומקפיד עליו חוצץ

ואפשר להביא דוגמה לדבר מדיני חציצה בטבילה, דהנה בגמרא בעירובין (דף ד' ב') מובא "דאמר רבי יצחק, דבר תורה רובו ומקפיד עליו חוצץ, ושאינו מקפיד עליו אינו חוצץ, וגזרו על רובו שאינו מקפיד משום רובו המקפיד, ועל מיעוטו המקפיד משום רובו המקפיד וכו'". ויסוד הדבר הוא שבטבילה ההלכה היא שאסור שיהיה חציצה על גוף האדם בשעה שטובל, ועל זה נאמר בגמרא שלא כל דבר מוגדר כחציצה בטבילה, אלא מן התורה חציצה שפוסלת בטבילה זהו דווקא אם הדבר החוצץ הוא על רוב גופו אדם, וגם הוא מקפיד עליו שהוא מצטער על הלכלוך הזה ובדעתו להסירו מגופו. ורבנן גזרו ואמרו שאם החציצה היא על רוב גופו ואינו מקפיד עליו, או שזהו על מיעוטו ומקפיד עליו, גם זה נחשב לחציצה ופוסל בטבילה.

ולכאורה יש לעיין, מה הדין במי שיש לו חציצה על רוב גופו, שהכלל בזה הוא שאם מקפיד עליו זהו חציצה מן התורה, ואם אינו מקפיד עליו זהו חציצה רק מדרבנן. ומה הדין במי שמצד עצם החציצה הוא אינו מקפיד עליה, אלא שמאחר שרבנן גזרו ואמרו שחציצה שהיא ברוב גופו של האדם מוגדרת כחציצה גם אם אינו מקפיד עליה, מעתה האדם הזה מקפיד על החציצה הזו להסירה בכדי שלא תפסול לו את הטבילה, האם מחמת כך החציצה הזו תחשב לו כמקפיד עליה ותחצוץ מן התורה?

הרי בסברא הדבר פשוט שאין הדין כך, אלא ההגדרה של "מקפיד עליו" בדיני חציצה היא דווקא כשמקפיד מצד עצמות הדבר, שעצם החציצה הוא מפריעה לו ומקפיד עליה להסירה. אבל אם מצד עצם החציצה אינו מקפיד עליה, וכל הסיבה שעתה הוא מקפיד ורוצה להסירה היא רק מחמת הדין שדבר זה מוגדר כחציצה, אינו מוגדר בגדר "מקפיד עליו".

ומעתה י"ל שהוא הדין לגבי דיני ברירה של פסולת מאוכל בשבת, ההגדרה של פסולת זהו דווקא כשהוא פסולת בעצמותו שזה מפריע לעצם האוכל, אבל אם מצד עצם הדבר אין זה פסולת ואינו מפריע לאכילה כלל וכלל, ואין לאדם שום מניעה שהדבר הזה ישאר כאן לעולם ועד, וכל הסיבה שחפץ להסירו מתוך האוכל היא רק מחמת הדין שאוסר לאוכלו וכיוצא בזה, אי אפשר להחשיב את זה לפסולת לדיני ברירה.

ומעתה לגבי דין אוכל שטיבולו במשקה שצריך נטילת ידים, יש לדון ולומר שאם רוצה לנגב את המשקה שיש על האוכל בכדי שיוכל לאוכלו בלא נטילת ידים, אין זה מוגדר כברירה. שכיון שכל הסיבה שהמשקה מפריע לו לאכילה וחפץ להסירו היא רק מחמת ההלכה שדבר זה מצריך נטילת ידים, ואילו מצד עצם האכילה אין המשקה הזה מפריע ומעכב את האכילה, ממילא אי אפשר להגדירו כפסולת ביחס לדיני ברירה, ויהיה מותר לנגב את המשקה הזה בשבת. וצ"ע למעשה.

[א"ה, יש לציין שלכאורה כל הנידון אם מותר לנגב את המשקה שעל האוכל בכדי שלא יצטרך ליטול ידים על האוכל הזה, האם זה מוגדר כפסולת ויש בזה איסור ברירה או לא, זהו דווקא באופן שהאדם הזה אין לו אפשרות ליטול עתה ידים, או שלפי מצבו קשה לו מאוד עתה ליטול את ידיו. שבזה שייך לדון האם המשקה הזה שעל האוכל מוגדר כפסולת, או כיון שכל מה שחפץ להסירו הוא רק מחמת הדין שזה מצריך נטילת ידים ולא מצד עצם האוכל ממילא אין זה מוגדר כפסולת ואין בזה איסור ברירה.

אבל אם אפשר לו ליטול ידים בקלות, וכל הסיבה שרוצה לנגב את האוכל ולא ליטול את ידיו היא רק מצד נוחות יתר, לכאורה פשוט שאין בזה נידון כלל ובוודאי שאין בזה איסור ברירה. והרי זה דומה לדברי השו"ע (סימן שי"ט סעיף י') שכתב "אין או מים שהם צלולים, מותר לסנן במשמרת". וכתב הרמ"א, "ואף על פי שיש בו קסמין דקין, הואיל וראוין לשתות בלאו הכי". וביאר במשנה ברורה את הטעם לכך שכיון שהמים ראויים לשתיה כמות שהם לרוב בני אדם, ממילא מה שמסננים במסננת כדי לנקותם יותר או כדי להוציא מהם קסמין דקין, אינו מוגדר כברירה. מבואר בזה שדבר שראוי לאכילה כמות שהוא לרוב בני אדם, אין בו איסור ברירה, ומותר לסנן ולהוציא את מה שרוצה להוציא מתוכו אפילו בכלי. וממילא כשיש משקה על אוכל, ואפשר לו ליטול ידים בקלות, נחשב הדבר לפי מצבו שהאוכל ראוי לאכילה גם בלא הברירה, וממילא דבר כזה אינו מוגדר כפסולת ואין בו איסור ברירה, ועיי'.

באופנים המותרים, או ששטפם מערב שבת ועדיין לא ניגב את המשקה שעליו, הוא האם מותר לנגבם בשבת, האם המשקה שעליהם מוגדר כפסולת ואסור לנגבו משום איסור בורר, או שאין בניגוב האוכל משום חשש איסור בורר.

גדר פסולת בדיני ברירה בשבת

ונראה לדון ולומר שאין בזה חשש בורר, שהרי בעצם הדבר המשקה שעל הפרי אינו מפריע לאכילת הפרי, ומצד עצם הפרי אין המשקה הזה נחשב לפסולת, וכל הסיבה שאדם זה רוצה לנגב את המשקה והוא מפריע לו לאכילת הפרי היא רק משום ההלכה שאינו רוצה להתחייב בנטילת ידים מחמת המשקה, וההלכה היא הגורמת לו להקפיד על המשקה שעליו ולנגבו. וי"ל שדבר כזה שאינו פסולת בעצמו שאינו מפריע לאכילת הפרי מצד עצמותו, וכל ההקפדה שרוצה להסירו היא רק מחמת ההלכה שאוסרת לאוכלו בצורה הזו, אינו מוגדר כפסולת ביחס לדיני ברירה בשבת, וממילא אי אפשר להגדיר את המשקה שעל האוכל כפסולת.

ובאמת עקרי הדברים מצינו ב"נשמת אדם" בהלכות בורר (כלל ט"ז סק"ה) שדן לגבי משקה שיש תולעים קטנים שאינם נראים לעין, שיתכן שמותר לסננו בשבת ואין בזה איסור בורר. שכל מה שיש איסור בורר במשקה שיש בו תולעים, זהו דווקא כשהתולעים הם גדולים כמו זבובים וכיוצא בזה, שהם מאוסים ובני אדם נמנעים מלשתות את המשקה מחמת החרקים הללו, שאז הם מוגדרים כפסולת בתוך המשקה וכשבוררם מתוך המשקה זה נחשב כבורר פסולת מאוכל. אבל אם הם קטנים מאוד עד כדי כך שאינם ניכרים לעין, שמצד עצם המשקה אין בני אדם נמנעים מלשתות את המשקה מחמת התולעים הקטנים הללו, כיון שאין הם ניכרים כלל במשקה, וכל הסיבה שרוצה להסירם מהמשקה היא רק מחמת האיסור לאכול שרצים בזה כתב לדון ולומר שאין איסור בורר. שמאחר שעצם המשקה ראוי לשתיה, והתולעים אינם מוגדרים בו כפסולת, ומה שרוצה להסירם מחמת האיסור אינם מחשיבים כפסולת לדיני בורר.

וב"חיי אדם" (כלל ט"ז סעיף ח') כתב לדון על משקה שיש בו תולעים אם מותר לסננו, ונשאר בצ"ע, וכתב "אבל אם יש במשקין תולעים, נראה לי דאסור לסנן, וצריך עיון". ובנשמת אדם (סק"ה) האריך לבאר ולדון, שהסיבה שיתכן שאין בזה איסור בורר, היא משום שהמים ראויים לשתיה אי לאו משום איסור דרביע עליה, וכתב "די"ל אף על פי שאי אפשר לשתות מחמת התולעים, מ"מ אי לאו משום איסור דרביע עליו היה יכול לשתותו דומה לקסמין, ובשעת הדחק יש לסמוך על דעה ראשונה שבש"ע דאפילו במשמרת מותר. ואמנם מתשובת הרא"ש וכו', ואפשר דיש לחלק דמירי מתולעים כמו זבובים וכיוצא בהם, דהם אפילו בלא איסור הם מאוסים ומקרי פסולת גמור, מה שאין כן אלו תולעים קטנים הגדלים בשכר ומשקין שאלולי האיסור היו שותין אותן, והראיה שהגויים שותים אותו כך אפשר דדומין לקסמין, וכמ"ש הר"ן בשם רמב"ן דעז בשבת לא מקרי פסולת אף על גב דאינו ראוי לאכילה מ"מ כיון שאינו אלא מחמת איסורא דרביע עליה. ונראה דכיון שהש"ע לא הכריע בסי' ש"ך סעיף ז' וא"כ ה"ה הכא אסור. ומצאתי בכלבו דף כ"א וז"ל ומסננין יין שאין בו שמרים כדי שיהיה צלול מפני הקמחים שבו וכן הדין מפני היבחושיין שבו אם אפשר לשתותו בלא סינון עכ"ל, ונראה דיש להשוותו עם מש"כ הרא"ש בתשובה וכמו שכתבתי שהרא"ש מירי בתולעים ממש, וצ"ע".

ניקור חלב מבשר ביום טוב

עוד ראיה ליסוד זה מצינו במגן אברהם בהלכות יום טוב, שכתב לגבי ניקור הבשר להסיר את החלב מהבשר, שפשוט שאין בזה איסור בורר, וכתב בזה את היסוד הזה שהחלב אינו מוגדר כפסולת ביחס לבשר, אלא בעצם הבשר והחלב שניהם מין אוכל אחד, ומה שמסיר את הפסולת הוא רק מחמת האיסור, ודבר כזה שמסירו מחמת האיסור אינו מגדירו כפסולת לגבי איסור ברירה. וכתב "דזה לא מקרי ברירה וכו', ואפילו למה שכתבתי סימן תק"י היינו בדבר שהוא פסולת גמור או בשני מיני אוכלין, אבל הכא הוא מין אחד ואינו פסולת, אלא אסורא הוא דרביע עליו".

מפורש בדבריו שנוקט למעשה שדבר כזה שמצד עצמותו אינו פסולת כלל, וכל הסיבה שרוצה להסירו היא רק מחמת האיסור שאסור לאוכלו, אינו מגדירו כפסולת ביחס לדיני ברירה, ומותר לבררו ולהפרידו מהאוכל, ואין צריך שיתקיים בזה דיני ותנאי ברירה.

ועיין במשנה ברורה (סימן ת"ק סק"ט), שכתב לגבי ניקור ביום טוב,

בירך על נטילת ידים והוברר שאין לו פת

לאכול מצה, י"ל שאין זו ברכה לבטלה. משום שכיון שבעת הנטילה היה בדעתו לאכול פת, ממילא לפי דעתו בעת ההיא חלה עליו המצווה של נטילת ידים, וכשנטל את ידיו קיים בזה מצווה של טהרת הידים, ואין הברכה נחשבת ברכה לבטלה. וממילא מה שהוברר לו בסוף שאינו אוכל סעודת פת, אין זה גורם שהברכה תחשב ברכה לבטלה. וכן הסכים לכך הגר"נ קרליץ שליט"א.

אינו ראוי לאכול פת

אבל באמת יש לדון שאפשר שדין זה שונה מדברי הריטב"א, דדברי הריטב"א נאמרו באופן שכיוון באמת לאכול לחם והיה לו לחם מזומן שהיה יכול לאוכלו, אלא שלבסוף נמלך וחזר בו. וי"ל שבזה כיון שבשעה שבירך את הברכה היה באמת ראוי לאכול לחם, ממילא המחשבה שחשב בעת ההיא לאכול לחם היא מחשבה אמיתית, ועל כן ברכת על נטילת ידים שבירך בעת ההיא באמת התחייב במצווה של טהרת לבטלה, אלא לפי המצב בעת ההיא באמת התחייב במצווה של טהרת ידיו, ויש לברכה מקום לחול עליו, ומשום כן אין זה ברכה לבטלה.

אבל במקום שבאמת לא היה לו לחם לאכול כלל, אלא שמלכתחילה טעה וחשב שיש לו לחם או שאפשר לאכול עתה לחם, ומחמת כן בירך על נטילת ידים, ובזה יש לדון ולומר שכיון שבעת הברכה לא היה ראוי לאכול לחם ממילא אם בסוף אינו אוכל לחם, נחשב הדבר שאין לברכה על מה לחול, והרי היא ברכה לבטלה. ולכן באופן שאדם הוזמן לסעודה והיה סבור שזהו סעודת פת ומשום כן נטל ידיו ובירך על נטילת ידים, ובסוף הוברר לו שאין זו סעודת פת, יש לדון שכיון שבעת שבירך לא היה ראוי לאכול כלל פת ממילא הברכה היא ברכה לבטלה. וכן בערב פסח כשטעה ונטל ידיו לאכילה, ונזכר שאסור לאכול מצה, יש לדון שכיון שהוברר שמעיקר לא היה ראוי לאכול פת, ממילא הברכה היא לבטלה.

יאלל פרי שטיבולו במשקה

והגרא"ל שטיינמן שליט"א אמר שכדי להנצל בזה מחשש ברכה לבטלה, עדיף שיקח פרי או ירק וישטוף אותו במים, ויאכלנו כשהוא עדיין רטוב מהמים, שאז הוא דבר שטיבולו במשקה שחייב בנטילת ידים. ולדעת הרבה ראשונים צריך נטילת ידים בברכה, והגר"א נוקט להלכה שצריך לברך על כך "על נטילת ידים". וי"ל שאע"פ שלמעשה פוסק השו"ע שמספק לא מברכים על נטילת ידים, ונוטלים ידים בלא ברכה, מ"מ כאן שכבר בירך על נטילת ידים כדי להנצל בזה מברכה לבטלה אפשר לסמוך על הפוסקים שצריך נטילת ידים בברכה, ואז הנטילה והברכה שבירך חלים על המאכל שאוכל שהוא דבר שטיבולו במשקה שצריך נטילת ידים.

מעשה באדם שהיה בדעתו לאכול סעודת פת, ונטל את ידיו ובירך על נטילת ידים, ולאחר שבירך הוברר לו שהסעודה עתה היא ללא פת, ואין לו פת לפניו שיוכל עתה לברך עליו המוציא. מה יעשה מצד ברכת "על נטילת ידים" שבירך, האם היא ברכה לבטלה, או שיש לו עצה לתקן את הברכה באופן שלא תהא ברכה לבטלה.

עוד מעשה שהיה בערב פסח, שההלכה היא שאסור לאכול מצה בערב פסח, ומשעה עשירית ולמעלה אסור לאכול אפילו מצה עשירה כמבואר בשו"ע (סימן תע"א). ומעשה באדם שבא לאכול בערב פסח, וטעה וחשב שיאכל עתה סעודה עם ברכת המוציא, ונטל ידיו ובירך על נטילת ידים, ולאחר שבירך נזכר שאסור לאכול מצה, ומה יעשה עתה לברכת על נטילת ידים שבירך האם היא ברכה לבטלה, או לא.

בירך על נטילת ידים ונמלך ואינו רוצה לאכול פת

ונראה לומר שאין זו ברכה לבטלה, ואפילו שבירך על נטילת ידים ולבסוף אינו אוכל פת, אין הברכה הזו מוגדרת מחמת כן כברכה לבטלה. והטעם הוא משום דהנה בריטב"א בחולין (דף ק"ו ב') כותב, לגבי מי שבירך על נטילת ידים על דעת לאכול פת, ולבסוף נמלך ואינו רוצה לאכול פת, שאין מחייבים אותו לאכול פת בכדי שלא תהא ברכתו לבטלה, וכתב "והנוטל ידיו לאכילה וברך על נטילת ידים, ואחר כך נמלך ולא אכל עכשיו, אין בכך כלום, ואין מחייבין אותו לאכול כדי שלא תהא ברכתו לבטלה, דהא מכיון שנטל ידיו גמרה לה ברכת הנטילה שעליה הוא מברך, והיא שעתא דעתו היה לאכול, וכן דנתי לפני מורי נר"ו והודה לדברי".

מבואר בריטב"א שברכת "על נטילת ידים" שמברך על הנטילה לסעודה, אינה ברכה ששייכת לסעודה, אלא בעיקר הדבר מצוות של נטילת ידים היא מצווה של טהרת ידים, והיא מצווה בפני עצמה שאינה שייכת לעיקר הסעודה. אלא ההלכה היא שכשאדם בא לאכול סעודת פת, הוא חייב לבוא לסעודה עם ידים טהורות.

וממילא לגבי המצווה של נטילת ידים אנו צריכים לדון בעיקר על דעתו בעת הנטילה, האם היה חייב אז במצוות נטילת ידים או לא. ואם בעת הנטילה היה בדעתו לאכול פת נחשב הדבר שבעת ההיא הוא מחוייב בנטילת ידים, וכשנטל קיים מצוות טהרת הידים, ושוב המחשבות שחושב אחר כך שאינו רוצה לאכול אינן מפקיעות אצלו את המצווה שקיים בעת הנטילה, שכיון שבעת ההיא היה מחוייב במצווה, קיים את המצווה, ושוב אין המצווה תלויה בסעודה שיסעוד לבסוף. וב"שערי תשובה" (סימן קנ"ח סק"א) הביא את דברי הריטב"א הללו.

ומעתה לפי זה נראה שהוא הדין במי שחשב שמביאים לפניו סעודת פת ובירך על נטילת ידים ובסוף הוברר לו שאין זו סעודת פת, וכן בערב פסח מי שטעה ובירך על נטילת ידים על דעת לאכול מצה ונזכר שאסור

מסכת אבות - פרק א'

הם אמרו - שומע לעצה חכם

"משנה קבל תורה מסיני, ומסרה ליהושע, ויהושע לזקנים, וזקנים לנביאים, ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה. הם אמרו שלשה דברים, הווי מתונים בדין, והעמידו תלמידים הרבה, ועשו סייג לתורה". (פרק א' משנה א').

השמועה, שנדע שנאמרו מפי התנאים הקדושים, ומפי זקנים, נביאים ואנשי כנסת הגדולה, שכל דבריהם ומעשיהם היו קודש קדושים מתוך רוח הקודש ועומק החכמה האמיתית.

ובא לרמז בזה שכאשר אדם לומד את ההנהגות והמוסרים במסכת אבות, שלא יתחכם ויחשוב לעצמו שהוא מבין יותר טוב מהתנאים הקדושים, ויחשוב שהדברים לא נאמרו עליו בפרט אלא רק על הכלל, או שבמצב דורו הדברים שונים. אלא האמת היא שאם התנאים הקדושים הללו אמרו את הדברים הללו, סימן שכך ורק כך היא הדרך להצלחה, ואם יעשה כדבריהם מובטח לו שיצליח במעשיו, ואם יעבור ולא יעשה כך יפסיד. ואפילו שבמבט ראשוני אינו מבין מדוע צריך לעשות בצורה הזו ולא בצורה אחרת, בכל זאת עליו להאמין שהתנאים הקדושים שידעו את כל רזי החכמה, אמרו את דבריהם בחכמה האמיתית, ורק זו הדרך שאפשר להצליח. ואם יטה ימין או שמאל, יבוא היום ויראה את הפסדו הגדול שהפסיד מכך.

וזהו הלשון "הם אמרו" הם שהיו שלמים בכל השלמויות ובכל החכמות האמיתית, הם אמרו שלשה דברים. וממילא אין להתחכם יותר ולא

הנה בלשון המשנה "הם אמרו" מדוקדק שהתנא מקפיד לומר כל דבר מפי בעל השמועה, ואפילו שדברי המשנה הללו הם דברים של מידות והנהגות טובות, ולא דברים של הלכה, בכל זאת התנא מדגיש על כל דבר ודבר מיהו בעל השמועה. ובשמועה הראשונה שכתוב שלשה דברים "הווי מתונים בדין, והעמידו תלמידים הרבה, ועשו סייג לתורה", הוא מקדים ומדגיש שהדברים הללו נאמרו על ידי "הם אמרו", על ידי משה, יהושע, זקנים, נביאים ואנשי כנסת הגדולה.

והפשט בזה הוא שכאשר אומרים לאדם דבר של הנהגה טובה, שראוי לנהוג בה ולקיימה, יש חשיבות גדולה מיהו בעל השמועה שאומר את הדברים הללו. שאם הדברים נאמרים בשם אדם גדול, חכם ונבון, אז מבינים שדבריו הללו הם דברי חכמה, ונאמרו מתוך מחשבה של חכמה ותבונה. וככל שבעל השמועה יותר גדול, כך יותר ויותר סומכים על דבריו, שיודעים שאלו דברים אמיתיים ונכונים.

וממילא גם אם לפעמים לא מבינים כראוי את התועלת שבדברים הללו, בכל זאת יודעים שאלו דברי חכמה ומי שעושה כן מובטח לו שיצליח.

ולזה התנא מדגיש בכל ההנהגות שנאמרו במסכת אבות, מיהו בעל

הרווח המדומה

ובספר "חפץ חיים על התורה" ב"מעשי למלך" (פרשת כי תשא, אות ד') מביא שהחפץ חיים המשיך על כך משל בשם הגה"צ רבי ישראל סלנטר, מעשה במלך ששלח את אחד משריו הנכבדים לארץ רחוקה לצורכי המדינה, לפני שהשר יצא לנסיעתו הארוכה הזהיר אותו המלך שלא יתווכח שם עם שום אדם. השר יצא לדרך, וקיים את שליחותו והגיע להסכמי סחר עם המדינה ההיא, על צד היותר טוב. והנה באחד מפגישותיו האחרונות עם שרי המדינה וחכמיה, אמרו לו השרים בצאתו שידע שיש לו גיבנת בגביו. השר השיב להם בהכחשה גמורה שגביו ישר ככל האדם ואין בו שום גיבנת. אבל שרי אותה מדינה שבו על עמדתם, ואמרו שאולי הוא אינו מבחין בכך, אבל זו היא האמת שיש לו גיבנת בגביו. והוסיפו שהם אפילו מסכימים להתערב על כך, על סכום כסף גדול בסך כמה אלפים.

השר זכר את ציווי המלך שלא יתווכח עם אף אדם, וכאן השרים מתווכחים עימו על הנושא הזה שיש לו גיבנת, ולפי ציווי המלך עליו להפסיק את הוויכוח ולא להמשיך בו. אבל מצד שני חשב שבמצב כזה כדאי כן להמשיך את הוויכוח, שהרי אם יפסיק עתה את הוויכוח ולא יענה לכל השרים הללו, הם ייצאו מתוך הרגשה שהם הצודקים שיש לו גיבנת והרי זה בזיון למלך שלא מצא שר אחר לשלוח מלבד שר כזה בעל מום, ומלבד זאת הרי הם מתערבים על סכום כסף גדול ובוודאי המלך ישמח על הסכום הזה שיביא לו לקופת המדינה. ומתוך מחשבה הכריע למעשה, כי במצב כזה אפשר לעבור על ציווי המלך, והמשיך בוויכוח. והשרים אמרו לו שכדי להוכיח שאין לו גיבנת עליו להוריד את החולצה שמעליו, כדי שיראו שאין גיבנת בגביו, ואכן עשה כדבריהם, וכולם ראו שאין לו גיבנת ושילמו לו את הסכום שעליו התערבו מראש.

המלך אם קיים את מצוותו ולא התווכח שם עם אף אדם, השיב לו בחיוב אלא שהוסיף שפעם אחת כן התווכח וסיפר למלך את סיפור המעשה ואת הנימוקים שבעבורם החליט לעבור בזה על ציווי המלך. אבל להפתעתו במקום להצדיק ולשמוח על חכמתו, כעס עליו המלך מאוד, ואמר לו בהתערבות שלך הוזהר אני הפסדתי סכום פי כמה וכמה, שאני התערבתי עם המלך של אותה מדינה על סכום של כמה מיליונים, על כך שאף אחד לא יצליח להפשיט את החולצה שלך לעיני כולם. ואילו אתה הלכת שולל אחרי מראה עיניך, ובעצמך הפשטת את החולצה לעיני כל השרים, וגרמת לי שאצטרך לשלם סכום שהוא פי כמה וכמה ממה שאתה הרווחת בוויכוח שלך עימם.

ובדרך זה יש לומר כלפי דברי חז"ל שנאמרו לגבי מידות טובות ודרך ארץ, שהראיה של חז"ל הקדושים היא יותר עמוקה וחודרנית מראיה שאדם רואה במבט עיניו, וכאשר חז"ל מייצעים לעשות איזה דבר או להמנע מהנהגה מסוימת, הם רואים בזה את הנולד שרק בזו הדרך אפשר ללכת ולהצליח. וממילא גם אם לעת עתה נראה לאדם שהדרך להצלחה היא שונה, והוא ירוויח יותר אם יעשה הפוך, בכל זאת עליו לדעת שכל זה רק נראה למראה עיניו שאינם יכולים לראות את הנולד. אבל חז"ל בראייתם הזכה והברה ראו את הנולד, והם ראו שהרווח הגדול יהיה דווקא אם יעשה כדבריהם, וכשיעבור עליהם לבסוף יראה

שהפסיד בזה הרבה יותר.

והדברים אמורים כלפי מאמרי חז"ל שנאמרו בתור מידה טובה והנהגה טובה, ולא בתור חיוב, ומי שעובר על דברי חז"ל הללו אינו מוגדר כרשע ועבריין. ובכל זאת ראוי לדעת שאם חז"ל נתנו את העצה הזו שכך ראוי לעשות, הרי ברור הוא שזוהי העצה הטובה ביותר, ואם ישמע לעצת חז"ל זה בדוק ומנוסה שיצליח. ואם יעבור ולא יעשה כעצתם סופו להתחרט.

לעולם ישליש אדם את מעותיו

וכדוגמה לכך אפשר להביא את דברי הגמרא בבבא מציעא (דף מ"ב א') "ואמר רבי יצחק, לעולם ישליש אדם את מעותיו, שליש בקרקע, ושליש בפרקמטיא, ושליש תחת ידו (להיות מזומן לו לצורך ריוח הבא פתאום, רש"י)". מי שלא מקיים את עצת חז"ל הוזהר בוודאי שאי אפשר לקרוא לו עבריין, בכל זאת ההפסד שהוא יכול להפסיד מכך הוא גדול. ולפעמים נראה לאדם לפי מראה עיניו שכדאי לו להשקיע את כל כספו בדבר אחד, ולהרוויח מכך הון רב, ולמעשה כשעובר זמן הוא רואה שרק הפסיד מזה שלא שמע לעצת חז"ל.

ומעשה היה לפני כארבעים שנה כאשר מחירי הקרקעות היו זולים מאוד, והיו הרבה שחשבו שכדאי להם להשקיע בזה את כל הונם, ואכן בתחילה העסק הזה היה נראה ריווחי מכל הצדדים, ואנשים התעשרו מכך עושר רב. היה אברך מבני ברק שאמר שלפי הרווחים שיש לו בעסק הזה, יש לו כבר נדוניה בשביל כל בניו ובנותיו.

אבל לא עבר זמן רב, והממשלה הטילה מיסים גדולים על הקרקעות, ובבת אחת צנחו כל מחירי הקרקעות, וכל אלו שהשקיעו שם את כספם הפסידו אותו לחלוטין. והיו גם כאלו גבירים שפשטו את הרגל מחמת זה. אילו היו שומעים לעצת חז"ל ולא היו משקיעים בדבר אחד את כל כספם, הרי אפילו שהיו מפסידים את כל מה שהשקיעו בעסק הקרקעות לגמרי, בכל זאת לא היו פושטים מכך את הרגל, ולא היו נשארים נקיים מכל נכסיהם.

ושמעת מימין הגר"מ שך זצ"ל שלילה אחד היה אצלו אדם עשיר מופלג, ודיבר עימו שיחה ארוכה על תרומות שרוצה לתרום לשיבות, והתייעץ עימו הרבה בענינים אלו. ולמחרת בבוקר חזר אותו אדם שוב אל הרב שך, וכשנסס לחדרו התחיל לבכות, שבלילה אחד איבד את כל כספו, כי המניות שהשקיע בהם את כל כספו נפלו, והוא נשאר ריק מכל. [והרב שך הסביר בזה שמה שרואים היום שלפעמים בני אדם מפסידים ברגע אחד את כספם, הוא משום שהכסף לא בא ביושר, ודבר שאינו בא ביושר אינו מחזיק מעמד הרבה זמן. ואמר שפעם בני אדם הרוויחו את כספם ביושר, ולכן כספם ורכושם היה מחזיק אצלם מעמד, וכמעט לא היתה כוז מציאות שברגע אחד יפסידו בני אדם את כל כספם. אבל היום שיש הרבה שמרמים בעסקם, והרוויח שיש להם אינו ביושר, אז אין לו קיום, וכשם שבא כך הוא הולך].

ולפי זה מובנת הסיבה שהתנא במסכת אבות מדגיש בכל המשניות את שמות התנאים שאמרו את המימרא, שכיון שרוב דברי התנאים במשנה הם הנהגות מוסר ומידות טובות, וחז"ל בחרו להדגיש מיהו בעל השמועה הזו, שנדע שאלו דברים שאמרו התנאים הקדושים שכל דבריהם קודש קודשים ובנויים על פי החכמה האמיתית, והשומע לדבריהם לעולם לא יפסיד.

מעבירין ממנו עול מלכות ודרך ארץ

וכיוצא בזה, הרי ברור שהם יגייסו לצבא. ואפילו אם היה לבחור הזה דרכי השתדלות שקיווה להפטר מכחם מהצבא, הרי היה ברור לו שלא יועילו לו כל ההשתדלות ולמעשה הוא יגייס לצבא.

וכאשר הגר"מ פיינשטיין ניגש אל החפץ חיים לקבל את ברכתו, הקריא לו החפץ חיים את דברי המשנה "כל המקבל עליו עול תורה, מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ". כלומר שבזו הדרך שיקבל על עצמו עול תורה יזכה שיעבירו ממנו עול מלכות. ובאותו זמן עמד עוד בחור על יד החפץ חיים, וכששמע את תשובתו, שאל הבחור את החפץ חיים "הרי לא רואים כך", כלומר שבמציאות רואים שגם מי שמקבל על עצמו עול תורה, לא תמיד הוא זוכה שמעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ.

החפץ חיים כתשובה לשאלתו, חזר שוב על דברי המשנה בצורה איטית, וכל תיבה ותיבה של המשנה מנה באצבעו "כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ", וכשסיים פנה אל הבחור ואמר "אבל כל זה דווקא כשרוצה". כלומר שרק כשמקבל על עצמו ברצון עול תורה, ומתוך רצון פנימי לזנוק ועוסק בתורה, כך ורק כך זוכים שהקב"ה נותן סייעתא דשמיא ומעביר ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ.

ימי ספירת העומר ידועים כימים נשגבים ומסוגלים, הגר"צ פלמן זצ"ל היה רגיל להביא את דברי הרמב"ן בפרשת אמור שכותב עליהם שקדושתם כחולו של המועד. ובספר "מעשה רב" (תוספת מעשה רב אות נ"ו) כתוב על הגר"א, "ותיכף לאחר הפסח ישב ללמוד בפרישות גדול למאוד, ואמר שהם ימי הכנה למתן תורה עד חג השבועות".

ובהקשר למעלת התורה שאפשר לזכות בימים הללו, היה מספר מה ששמע ממנו הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, שכאשר הגיע אליו צו גיוס לצבא, נסע אל הכהן הגדול, מן החפץ חיים זצ"ל, בכדי לקבל את ברכתו שלא יגייס לצבא.

ובכך בימים ההם היה הדבר ידוע אצל כל בני הישיבות, שלפי סגנון תשובתו של החפץ חיים ידע הבחור אם יגייס או לא. אלו שהחפץ חיים היה משיב להם תשובה בנוסח של דברי המשנה (אבות, פרק ג' משנה ה') "כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ", היה מובטח להם שלא יגייסו, ואפילו אם לפי כל הנציאותיות בטח לא היה להם דרך להתחמק מהצבא, הרי למעשה היו נפטרים מהצבא ויכלו להמשיך לשקוד על תלמודם ללא הפרעות. ולעומת זאת אלו שהחפץ חיים היה מביא להם את ספרו "מחנה ישראל", שחיבר עבור חיילי הצבא, או שהיה משיב להם תשובה בסגנון כזה שהצבא אינו כל כך גרוע וסידורו שם מאכלים כשרים

יחי ראובן

מתוך הספר "יחי ראובן" מאוצרותיו של הגאון הצדיק רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל

הכפרה על אהרן ועל בני ישראל

וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי קָרָא מֹשֶׁה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו וּלְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל. וַיֹּאמֶר אֶל
אַהֲרֹן קַח לָךְ עֵגֶל בֶּן בָּקָר... וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר קָחוּ שְׂעִיר עִזִּים
לְחַטָּאת וְעֵגֶל וְכֶבֶשׂ בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִים לְעֹלָה. וְשׁוֹר וְאַיִל לְשִׁלְמִים לְזִבְחָה
לְפָנֵי ה' וּמִנְחָה בְּלֹלָה בַשָּׂמֶן (ט, א-ג)

למעשה, לזקני ישראל לא היה שום ציווי. רק לאהרן ובניו היה ציווי. אם כן, מדוע
הם מוזכרים כאן, ומשה רבינו קרא להם במיוחד?
רש"י הקדוש מבאר: "להודיע להם שעל פי הדיבור נכנס אהרן ומשמש בכהונה
גדולה, ולא יאמרו מאליו נכנס. לא לכבודי ולא לכבוד אחי".

והקשו המפרשים: הרי כבר בפרשת צו (לעיל ח, ב-ג), משה רבינו קרא לכל עם ישראל
למסרה כעין זו. נאמר שם: "קח את אהרן ואת בניו אתו... ואת כל העדה הקהל
אל פתח אהל מועד", וכתב שם רש"י: "זה הדבר אשר צוה ה' לעשות - דברים
שתראו שאני עושה לפניכם ציווי הקב"ה לעשות, ואל תאמרו לכבודי ולכבוד
אחי אני עושה". אם כן, מה נוסף כאן שוב הענין הזה - להודיע שלא לכבודי
אלא על פי הדיבור.

שאלה שניה: "ואל בני ישראל תדבר לאמר" - מי ידבר אל בני ישראל? אהרן,
מדוע לא משה רבינו, כמו בכל התורה כולה?

שאלה שלישית: עם ישראל הקריבו "עגל וכבש בני שנה תמימים לעולה". בנוסף,
הביאו קרבן שלמים וכן "מנחה בלולה בשמן". מהי החטאת שלהם? "שעיר עזים
לחטאת". מה הוא העוול שבגיבו מביאים כפרה דווקא בשעיר עזים?

אמרו חז"ל במדרש: "וכי מה ראו ישראל להביא יותר מאהרן? אלא אמר להם:
אתם יש בידכם בתחילה ויש בידכם בסוף, יש בידכם בתחילה וישחטו שעיר
עזים' ויש בידכם בסוף' 'עשו להם עגל מסכה'. יבוא שעיר ויכפר על מעשה שעיר,
יבא עגל ויכפר על מעשה העגל".

יש לכם פקעלע ישן, מכירת יוסף - "וישחטו שעיר עזים ויטבילו את הכתונת
בדם".

ראשית כל, לא ברור: וכי זו היתה העבירה - שחיתת שעיר העזים? העבירה
היתה מכירת יוסף, הסיבה ששחטו שעיר עזים היתה כדי לספר לאבא "חיה רעה
אכלתה", אבל העבירה היתה מכירת יוסף, ומפני מה תופסים כאן את שחיתת
שעיר העזים?

שנית, אם עם ישראל זקוקים לכפרה על מכירת יוסף, אהרן ודאי נזקק אף הוא
לכפרה, שהרי מי היה סבו של אהרן? לוי, ובמכירה שמעון ולוי היו יותר מכולם,
שהרי נאמר שם: "ויאמרו איש אל אחיו" - אלו שמעון ולוי, אם כן מדוע אהרן
אינו זקוק לכפרה זו, וכנאמר במדרש, שהוא מביא רק עגל אבל אתם, עם ישראל,
"יש לכם תחילה וסוף" - הנכם זקוקים לכפרה גם על חטא מכירת יוסף. מפני
מה נפקד חלקו בכפרה זו?

נמצינו לדון בשלוש שאלות חזקות: א. מה עושים פה הזקנים? ב. "ואל בני ישראל
תדבר לאמר" - מדוע אהרן ולא משה? ג. מדוע אהרן אינו צריך כפרה על מכירת
יוסף, כנכד של לוי?

נאמר מהלך אחד, ועל ידו בע"ה הכל יתיישב.

הנוטל עצה מן הזקנים

מה היה בחטא העגל?

בני ישראל רצו השראת השכינה. הם הבינו שאין אפשרות לחיות ארבעים יום
בלי אוכל, אם כן משה כבר לא חי, והשטן סייע להם על ידי שהראה את מיטתו.
כעת באו לעשות משכן, והיו סבורים שיש צורך בדמות מוחשית, שעל ידה תהיה
להם השראת השכינה.

במתן תורה, כאשר הקב"ה הראה את המרכבה, הם ראו את השור שבמרכבה,
והם יודעים שאהרן יודע סוד ה', איך משלימים את כל הענין. נגישו אל אהרן
ואמרו: רוצים עגל, צריכים השראת השכינה.

[אלו דברים עמוקים, אני חוזר רק על דברים שכתובים בראשונים]. הטענה עליהם
היתה שכל זה היה בלי ציווי ה',

ישנה נקודה נוספת עמוקה שצריך להתעכב להבינה: בסדר, אתם מעוניינים
וצריכים להתעלות, רצונכם בהשראת השכינה. אבל יש זקנים! משה רבינו, לפני
שעלה להר, אמר "וְהָיָה אֶהְרֹן וְחֹזֵר עִמָּכֶם מִי בַעַל דְּבָרִים יִגֹּשׁ אֲלֵהֶם" (שמות כד, יד),
ובסופו של דבר, לא רק שלא שואלים, לא מתייעצים עם הזקנים, אלא שכאשר
חזר אומר להם מוסר - הורגים אותו!

גם אם אתם סבורים - בצדק או בשוגג - שעגל הנו דבר נצרך, למסרה של
השראת השכינה, אבל יש לכם אתכם את הזקנים. תשאלו אותם מה הם אומרים,
תשאלו מה אומר אהרן. תשאלו!

מה היתה התוצאה מהעגל? שהיו מהם שנכשלו בעבודה זרה ממש!

רצונכם בהשראת השכינה - יפה, אבל מדוע לא התייעצתם עם הזקנים?!

לפי זה מובן, שחטא העגל עורר עליהם את קטרוג החטא של מכירת יוסף, מה
היה במכירת יוסף? השבטים הקדושים, שבטי י-ה, היו סבורים שיוסף הצדיק
חייב מיתה מדין רודף, הם דנו על פי ההלכה כיצד להרוג אותו, באיו צורה, ועד
שהם לא פסקו - לא "ישבו לאכול לחם". הם היו עסוקים בדיני נפשות, והתנהגו
הכל על פי דין תורה.

הטענה עליהם היתה: נחא, אתם מעיינים ופוסקים על פי דין תורה, אבל יש אבא,
יש גם את הסבא - יצחק אבינו ע"ה שהיה חי, יש את בית דינו וישיבתו של עבד
מדוע לא ביקשתם את חוות דעתם של הזקנים הצדיקים הללו, מדוע לא שאלתם,
לא התייעצתם, מדוע?!

ולא זו בלבד שלא מתייעצים, אלא הולכים לשחוט שעיר עזים ולטבול את הכתונת
בדם, כדי לבלבל אותם, שלא ייוודע לו. פוחזים מהאבא, ומידיעתו.

ובעת שחטאו בעגל, התעורר חטא מכירת יוסף, כי גם בעגל היתה עליהם תביעה
דומה - אפילו אם היה לכם לעשות את העגל [לפני הבנתכם], אבל מדוע לא
התייעצתם!! ובמשכן ישנה כפרה על חטא העגל, ועל כך מביאים כעת שעיר
עזים לחטאת, אבל החטא שלא התייעצו עם הזקנים היה שייך לעם, ולא לאהרן
הכהן [עליו יש תביעה רק בנושא עשיית העגל], כי עליו אין את הקטרוג מדוע לא
התייעץ עם הזקנים, ולכן אין לו שייכות לשעיר עזים לחטאת.

ומדוע משה רבינו ע"ה קרא לזקני ישראל?

להודיע שעם ישראל לא מכריעים דבר ללא הזקנים, כמבואר במדרש תנחומא:
"ולזקני ישראל - אמר רבי עקיבא: נמשלו ישראל לעוף, מה עוף זה אינו יכול
לפרוח בלא כנפיים, כך ישראל אין יכולין לעשות דבר בלא זקנים".

מתיקות התורה: מה עושות הכנפיים לעוף? מגביהות אותו - לעוף גבוה. עם
ישראל רצו לעלות גבוה - שכינה, בית המקדש - להגביה עוף, אבל בלי זקנים אין
אפשרות להגביה את כלל ישראל.

באסיפת זקני ישראל הודיעו ישראל כי ללא הזקנים אינם עושים דבר, ובזאת
מתכפר להם עוון שחיתת שעיר העזים במכירת יוסף.

לן משה רבינו אומר לאהרן: "ואל בני ישראל תדבר לאמר" - אתה תדבר, לא אני.
כתשובת המשקל. כי בעת העגל בני ישראל אמרו לאהרן - תעשה מה שאנחנו
אומרים, וכעת המשכן הוא כפרה על חטא העגל. הם ישמעו בקולך, לא שאתה
תשמע בקולם.

הכל מיושב כחומה, פלאי פלאים!

"למה אתה בוש, לכך נבחרת"

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן קְרֵב אֶל הַמִּזְבֵּחַ (ט, ט)

וברש"י: "קרב אל המזבח - שהיה אהרן בוש וירא לגשת. אמר לו משה: למה אתה
בוש, לכך נבחרת".

ב"תורת כהנים" כתוב, ש"היה אהרן רואה את המזבח כתבנית שור והיה מתיירא
ממנו".

מדוע ראה אהרן את המזבח כתבנית שור?

מפרש הרמב"ן: "ויעם דבר זה, כי בעבור שהיה אהרן קדוש ה' ואין בנפשו חטא
זולתי מעשה העגל, היה החטא ההוא קבוע לו במחשבתו, כענין שנאמר (תהלים טו,
ה) 'וחטאתי נגדי תמיד', והיה נדמה לו כאילו צורת העגל שם מעבך בכפרותיו".

ועל זה אמר לו משה רבינו: "למה אתה בוש, לכך נבחרת". וכבר עמדו על השאלה:
למה אמר לו בנוסח זה, היה צריך לומר לו: "למה אתה בוש, אתה כהן גדול!"

אומרים בשם האר"י הקדוש שפירש, שמשא רבינו אמר לו כך: "למה אתה בוש", הלא "לכך נבחרת" - בגלל שאתה בוש, בזכות מדת היראה שבך - לכן נבחרת להיות כהן גדול!

היה פעם מורה הוראה שקיבל הוראה, אבל הוא חשש לפסוק הלכות. בני הקהילה שלו ביקשו ממנו רחמים- הלא למדת הוראה, בחנו אותך וקיבלת היתר", אך הוא בשלו.

שלחו אותו לאחד מגדולי הדור, שאל אותו הרב: "מדוע אינך רוצה להיות מורה הוראה?"

"אני מפחד", ענה.

"נו", אמר גדול, "מי אתה רוצה שיהיה מורה הוראה, אחד שלא מפחד? דוקא זה שמפחד - הראוי להורות הלכה בישראל".

וה"אמרי אמת" ביאר זאת על פי דברי רבי חיים ויטאל, שאם רוצה האדם לדעת מהי עבודתו לתקן כאן בעולם - יתבונן מה הדבר שהכי קשה לו - ועליו יעבוד. לדוגמה: אדם שתאוות הכבוד אצלו חזקה ביותר, הוא צריך שכל הזמן יסתובב סביבו, הוא חי על תעמולה ופרסום ומוכן למסור נפש על פירור כבוד - אם כך, סימן שזו עבודתו בעולם, להתגבר על תאוות הכבוד.

או אדם שנגוע בתאוות הממון, נהרג על פחות משהו פרושה, כל היום והלילה מעסיק אותו רק דבר אחד - כסף וכסף ועוד פעם כסף... אם הוא כל כך אוהב כסף - סימן שזו עבודתו, להתגבר על תאוות הממון.

לפי זה, אומר ה"אמרי אמת", ניתן לפרש את דברי משה רבינו לאחר הכהן כך: אם כל כך קשה לך לגשת למזבח, הרי ש"לכך נבחרת", כנראה שזו עבודתך וזה תפקידך בעולם.

שני חוטין של אש שרפום

וַיִּקְחוּ בְנֵי אֶהֱרֹן נֹדֶב וְאִבְיָהוּא אִישׁ מִחֹתְתוֹ וַיִּתְּנוּ בָהֶן אֵשׁ וַיִּשְׂימוּ עָלֶיהָ קִטְרֹת וַיִּקְרְבוּ לִפְנֵי ה' אֵשׁ זָרָה... וַיִּצְאָ אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה' וַתֹּאכַל אוֹתָם וַיָּמָתוּ לִפְנֵי ה' (א-א)

איך הם מתו?

אמרו חז"ל (סנהדרין נב ע"א): "שני חוטין של אש יצאו מבית קודש הקדשים, ונחלקו לארבע, ונכנסו שניים בחוטו של זה ושניים בחוטו של זה, ושרפום".

השאלה הנשאלת כאן: למה מתו דווקא במיתה הזו - שני חוטין של אש שהתחלקו לארבעה?

הרבי רבי יונתן אייבשיץ זצ"ל אומר כאן א-גיוועלדיגער חאפ, ממש מתיקנות התורה:

הגמרא (ערוך סג ע"א) אומרת: "כל המורה הלכה בפני רבו ראוי להכישו נחש". גם כאן, נדב ואביהוא היו מורי הוראה בפני רבם, ומיתתם היתה צריכה להיות על ידי הכשת נחש, אלא שבמדבר, היכן שבני ישראל עברו, לא היו נחשים.

הכיצד? לאן נעלמו הנחשים?

כתוב במדרש תנחומא (פרשת ויקהל סימן ט): "וארון ברית ה' נוסע לפניו דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה" (במדבר י) והיה הורג נחשים ועקרבים ושוּרף את הקוצין והורג שונאיהן של ישראל. אמר רבי אלעזר בן פדת בשם רבי יוסי בן זמרא: שני ניצוצין יוצאין מבין שני הכרובים והורגים נחשים ועקרבים ושוּרפין את הקוצין".

ממילא, אמר הרבי רבי יונתן, ממש גיוועלדיג: באמת נדב ואביהוא היו צריכים להיחרג על ידי נחשים, אבל אין נחשים, ומה גרם לכך עשה שלא יהיו נחשים? אותם "שני ניצוצין", שני חוטי אש, לכן הם צריכים כעת למלאות את מקומם של הנחשים ולהרוג את מורי הוראה לפני רבם.

פלאי פלאים!

חטאם של בני אהרן

וַיִּקְחוּ בְנֵי אֶהֱרֹן נֹדֶב וְאִבְיָהוּא אִישׁ מִחֹתְתוֹ וַיִּתְּנוּ בָהֶן אֵשׁ וַיִּשְׂימוּ עָלֶיהָ קִטְרֹת וַיִּקְרְבוּ לִפְנֵי ה' אֵשׁ זָרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אֹתָם. וַיִּצְאָ אֵשׁ מִלִּפְנֵי ה' וַתֹּאכַל אוֹתָם וַיָּמָתוּ לִפְנֵי ה' (א-א)

"ואני ואתה ננהיג את הדור"

מה היה החטא של בני אהרן, נדב ואביהו?

בפסוק כתוב שהקריבו לפני ה' "אש זרה אשר לא ציוה אותם".

בפשטות לומדים, שבני אהרן הקריבו מנחה על מזבח הזהב בפנים, ואחר כך נכנסו לפני ולפנים - לקדש הקדשים, ובקשו להעלות קטורת, כמו ביום כיפור. בחז"ל נמנו דברים נוספים שהיו להם לחטא [לפי דרגתם]: מורים הלכה בפני רבם, שותיי יין, מחוסרי בגדים, מחוסרי קידוש ידיים ורגליים, בנים לא היו להם, זנו עיניהם מן השכינה בעת מתן תורה בסיני, שנאמר: "ויראו את האלקים ויאכלו וישתו".

עוד אמרו חז"ל (סנהדרין נב ע"א): "וכבר היו משה ואהרן מהלכין בדרך ונדב ואביהוא מהלכין אחריהן וכל ישראל אחריהן, אמר לו נדב לאביהוא: אימתי

ימותו שני זקנים הללו ואני ואתה ננהיג את הדור? אמר להן הקדוש ברוך הוא: הנראה מי קוֹבֵר את מי".

היעלה על הדעת שנדב ואביהו, שהיו גדולים במעלתם עד מאד, כמו שנאמר: "בקרובי אקדש", הם יבקשו וישאפו לדברים כאלו? היתכן שהם היו מצפים להחליף את משה ואהרן, ולהיות תחתם מנהיגי הדור?

ביאור הדבר: ידוע שמנהיג הדור מקבל שפע של חכמה וסייעתא דשמיא, כנגד כל הדור, כמו שאמר הקב"ה אמר למשה רבינו ע"ה (שמות לב, ו): "לך רד כי שחת עמך", ופירש: "לך רד - מגדולתך, לא נתתי לך גדולה אלא בשבילם". מנהיג מקבל גדולה אדירה בשביל כל עם ישראל ביחד ולפי הדור, אם הדור מרום וגדול - הוא מרווית, ואם הדור קטן...

נדב ואביהו לא היו צריכים כסאות, לחשוב עליהם שהיו זקוקים למשרה או כסא למושב לו - זו אפיקורסות, חירוף וגידוף, הם מלהזכיר: "בקרובי אקדש" - הם היו קרובים לקב"ה! אלא ששאפו לעניינים גבוהים - לחכמה ודעת, אגרויסע עניינים.

ידוע בשם הזוהר הקדוש, שלא היה ולא יהיה עד ביאת הגאול כזה דור מרום כמו דור המדבר, נדב ואביהו ידעו שהם יהיו המנהיגים בדור שאחר, אבל ידעו גם שהדור הבא לא יהיה כדור הזה. אמרו לעצמם: איזו זכות להיות כעת המנהיג, לדור מרום כזה! הנהגה כזו נותנת אפשרות לקרבת ה' ללא גבול, ולהשגות עצומות בקדושה ובטהרה, לכן ייחלו: "מתי ימותו שני זקנים הללו ואני ואתה ננהיג את הדור". ההדגשה לא על ה"ננהיג" אלא על "הדור", היינו הדור הזה. היתה להם שאיפה לזכות לרעות גם את הדור העכשווי, ולהשיג את השפע שזוכים לו שני זקנים הללו - משה ואהרן.

איבדו את אריכות אפיים

שואל הסטייפלר זצ"ל: הגמרא מונה כמה טעמים למיתתם - שהיו מחוסרי בגדים, שותיי יין - דברים שחייבים עליהם מיתה, אבל "מתי ימותו זקנים הללו" - אין על כך חיוב מיתה, וגם אם לא היה להם לומר כך, והיו צריכים להיענש, אבל מיתה?!

מבאר הסטייפלר: ישנה שאלה בסוגיית מיתת בני אהרן, מדוע הקב"ה לא האריך להם אף? מדוע נפטרו מיד בהיותם במשכן, שותיי יין, מחוסרי בגדים - בסדר, אבל מדוע נהרגו מיד על המקום? התשובה: "מי א-ל-ל כמוך נושא עון ועובר על פשע". אבל מתי "נושא עון ועובר על פשע"? - "יכול לכל? תלמוד לומר לשארית נחלתו, למי שמשים עצמו כשיריים" (ראש השנה י"ב).

אתם יודעים איזה "שיריים"? לא "שיריים" של רבי', שעליהם יש הרבה קופצים לקחתם, כי הם שווים, אלא שיריים שנשארו מסעודה של יהודי כמנוח, שזורקים לפת. "מי שעושה את עצמו כשיריים" הללו, כשמאטע המושלכת לאשפה; אני הנני שום דבר, ללא ערך אישי עצמי [כי הכל מאיתו יתברך] - לאחד כזה הקב"ה "נושא עון ועובר על פשע", זוכה למחילה או לאריכות אפיים.

אם לנדב ואביהו לא היו אומרים את המשפט "אני ואתה ננהיג את הדור", אפילו שבשוגג עברו על העבירות המצינויות בחז"ל, הקב"ה היה מאריך אף, אבל כיון שאמרו "אני ואתה ננהיג את הדור" - שוב אינם במצב של שיריים, לפי דרגתם, ואע"פ שהיו למילים הללו משרה נכונה ואמיתית - גבוה מעל גבוה, קיבלו על אתר את עונש המיתה.

לא נענשו על "ננהיג את הדור", אלא שמחמת ה"ננהיג את הדור" איבדו את ה'אריך אפיים'.

מעשיו ראובן

באחד הימים, בעוד רבי ראובן זצ"ל נושא תפילתו בבית הכנסת לדרמן וקורא 'אמן יהא שמיה רבה' בקול אדיר, בהתעוררות ובכוונה עצומה, ניגש אליו אורח מחז"ל.

האיש שיהיה את הקול המוכר, אותו זכה לשמוע רבות, פנה אל רבי ראובן ושאלו האם הוא הרב קרלינשטיין המגיד הנודע.

רבי ראובן ענה כדרכו בפשטות: "אני לא 'הרב קרלינשטיין', אני קרלינשטיין". האורח החל להביע את התפעלותו העצומה ולהפליג בשבח דרשותיו של רבי ראובן, אותן שומעים גם בחז"ל באמצעות מערכת 'קול הלשון', אך רבי ראובן שב והצטנע: "איני מחדש דבר משל, הכל דליתי וליקשתי מדברי רבותינו".

ברם, האיש דחה את הצטנעותו: "איני בקיא דיי על מנת לדעת מה מדברי המוסר והחיבושים הנאמרים מפיכם בכתב בספרים הקדושים ומה משלכם, אך דבר אחד ידוע אני, ברכת 'שהכול נהיה בדברך' הנשמעת מפיכם 'כמונה מעות' כאשר מגישים לכם כוס מים בעת הדרשה, היא בוראית משלכם! די בשמיעת הברכה הזו בלבד, בכדי לקבל חיזוק עצום ביראת שמיים ואהבת ה'!"

ניתן להשיג את הקובץ מודפס בערים הבאות:

מצפה רמון אצל ידידנו ר' איבגני בוגוסלבסקי הי"ו נס ציונה מוסדות אור תורת שלום בכולל בראשות הרב יפת שליט"א נתיבות 054-8454356 (טרבלסי) ישיבת שחר שכי נתניה רמת אפרים 052-7664668 ביהכ"ס מנין אברכים רח' גבע 25 054-8452828 (ויס) ישיבת עטרת מתתיהו 054-8479928 (סעידוב) פתח תקוה גני הדר בבתי הכנסת: אוהל אברהם מקוה בעש"ט מרכז העיר אבי עזרי ישיבת לומז'ה כפר אברהם כולל אוהל רחל 050-4187771 צפת בביהכ"ס אוהל דב רח' האחד עשר קריית אתא ישיבת מאקאווא 052-7626243 קריית גת 052-7698554 050-4156568 רחובות 050-4101805 ישיבת מאור התלמוד כולל בר שאול לב לאחים רמנים גבעה א' 052-7606491 ישיבת כפר חסידים 053-3136168 גבעה ב' כולל נר ישראל בית יצחק 052-7183722 בביהכ"ס שבת אחים גבעה ג' 052-7171992 (פרקש) בנה ביתך בביהכ"ס היכל משה רמת השחר בביהכ"ס מאור חזקיהו בכולל הוד צבי חברון 08-9924520 ישיבת תפרח-תושיה	תורה ותפילה סורוצקין בבתי הכנסת: אהבת תורה באר שמואל היכל שמואל סנהדריה ביהכ"ס פאג"י עזרת תורה 054-8474651 (אלקין) בית הכנסת בית ישראל קריית יובל 052-7639488 רוממה בית כנסת חניכי הישיבות רמות א' 054-8408719 (גולדשטוף) בבתי הכנסת: משכן שרגא שערי תבונה רמות ג' בבתי הכנסת: חניכי הישיבות צא"י 053-3120780 (גליקסברג) מרום הרים רמות פולין ביהכ"ס אוהל יוסף 053-3180324 (דורוני) רמת שלמה בבתי הכנסת: המרכז חזון אי"ש שערי חסד 054-8498969 (קירט) מודיעין עילית בכוללים: עטרת שלמה, ישכר באוהליך, הר"ן כתר תורה הרב אברמוב פוניבז' בית אבא מגדל עוז חפציבה 052-7143196 (דרמר) ישיבת כנסת יצחק בביהכ"ס המרכזי נאות הפסגה 052-7608620 קריית ספר בית הכנסת קהילת משך 053-3127555 בביהכ"ס קהילת קצות החושן ברכפלד ישיבת מיר בביהכ"ס קהילת ר' עקיבא בבתי הכנסת אוהל תורה חניכי הישיבות רשב"י גרין פארק ביהכ"ס בני הישיבות גבעה הדרומית בביהכ"ס זכרון משה	הדר ישיבת תפארת ישראל 04-8699455 (חסידים) בביהכ"ס צא"י טבריה קרית שמואל ביהכ"ס חניכי הישיבות- שערי דעת רח' המגנים 32 בביהמ"ד אהבת שלום שילון סטון 02-5335545 (כל בו אלן) יסודות ביהכ"ס המרכזי ירוחם ביהכ"ס המרכזי 052-7627788 (מיכאל) ירושלים בית וגן 02-6449498 (שעיו) הפיסגה 46 בבתי הכנסת: אמשינוב מנין אברכים בית ישראל ישיבת מיר 052-7677676 (לוי) בר אילן/נוה צבי 054-8474651 גאולה 053-3172626 (אלה) חנות גל פז (מלכי ישראל) גבעת זאב בביהכ"ס ברכות שמואל 054-8422492 גבעת שאול זופניק בביהכ"ס אוהל יונתן בכולל ישכר באוהליך גוש 80 ביהכ"ס בראשות הגאון ר' דן סגל שליט"א גילה ביהכ"ס חזון נחום 052-7653820 הר נוף בבתי הכנסת: אמרי שפר קהילת בני תורה חניכי הישיבות- רח' ברנד כנסת 054-8429113 (גרוס) מאה שערים ביהכ"ס תפארת בחורים (הישן) מטרסדורף ישיבת בית שמואל בביהכ"ס היכל שמואל נוה יעקב 052-7677676 (לוי) בבתי הכנסת: בני הישיבות חניכי הישיבות מרכז מגן אברהם	פרל אוהל תמר אשכנז רח' יעל בית אהרון רח' רדק בית אריה רח' גרוסברד פינת בעל התניא בית הכנסת הגדול דברי שיר היכל צבי רח' סירקין הליגמן הליכות חיים המרכזי - רמת אלחנן יד אהרון לדרמן משכונת יעקב נאות יוסף שבת אחים שיח תפילה רח' קהילות יעקב שלייכר שם אבותי תפארת נחמן בכוללים: בית הלל ברסלב חזון איש ישכר באוהליך רח' סורוצקין נחלת משה עטרת שלמה (צעירים) פוניבז' (אוהל קדושים) רשב"י אצל הנציגים בישיבות: אורחות תורה בית מדרש עליון גאון יעקב משכן חכמה סלבודקא פונוביז' קהילות יעקב קרית מלך שערי תורה תפארת ציון מרכז חנות גל פז- ר"ע 88 חנות שאבעס חזו"א 49 פרדס כץ 052-7168580 (אבוהצירא 30) במקוה בבתי הכנסת: מנין אברכים (אבוהצירא (9) שכון ה' ביהכ"ס המרכזי	אופקים 052-7635246 (סמיד) בבתי הכנסת: קיוית שיוית נחלת משה לעד 054-8415551 (הופנר) אצל הנציגים בישיבות: בני ראובן כנסת יחזקאל תורה בתפארתה תורת חסד בבתי הכנסת: דרך החיים מאור שרגא אחיעזר אשדוד רובע ג' - קרית חרדים 054-8454846 (וינגרטן) רובע ז' 052-7668323 (מונק) רובע ט' 077-7656779 (בלומנטל) אשקלון 050-4181543 (לוי) באר שבע 052-7628911 (היקלי) בית שמש קריה 02-9910398 (פינקלשטיין) בביהכ"ס שערי תורה ישיבת אור לישרים רמה ג' ביהכ"ס אהבת תורה 02-9920797 יפה נוף 054-8488951 (וקסלר) רמה א' בבתי הכנסת: כולל עטרת שלמה ביהכ"ס לב אליהו ביתר גבעה A בביהכ"ס אשכנז זכור לאברהם גבעה B בבתי הכנסת: בני הישיבות בני תורה קהל חסידים דרכי תורה בית חלקיה 050-4156578 (מן) בני ברק שכון ג'/יהודה הנשיא 053-3145900 (גולדשטוף) ויזניץ 050-4192923 (טסלר) בבתי הכנסת: אוהל משה ורחל- רח'
---	--	--	--	--

המעוניינים להפיץ באזור מגוריהם יפנו ל: 053-3145900

ניתן לקבל קובץ זה בכתובת מייל: k.gilyonot@gmail.com | להנצחות ע"ג הקובץ ניתן לפנות ל: 053-3145900

